

A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK
VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ
SZEGEDI VÁROSI FŐGYMNASIUM
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1883—1884-IKI TANÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI

MAGYAR GÁBOR

IGAZGATÓ.

SZEGED, 1884.

NYOMATOTT ENDRÉNYI LAJOS ÉS TÁRSA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

SZEGEDI VÁROSI FŐGYMNASIUM
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1883—1884-IKI TANÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI

MAGYAR GÁBOR

IGAZGATÓ.

SZEGED, 1884.

NYOMATOTT ENDRÉNYI LAJOS ÉS TÁRSA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN,

SZEGED SZAB. KIR. VÁROS FÖLDRAJZI ÉS METEOROLOGIAI VISZONYAI.

I.

FÖLDRAJZI ISMERTETÉS.

A) Szeged szab. kir. város földrajzi fekvése.

Szeged szab. kir. város Magyarország tiszáninneni kerületében, Csongrád megyének Torontál megyével határos délkeleti csúcsában, két hajózható folyó, a Tisza és Maros egyesülésétől alig félóránnyira, a Tisza folyó két partján, annak nyugatra fordult térdalakú kanyarulatánál fekszik. A tulajdonképeni város felső része (Felsőváros) északkeleti, alsó része (Alsóváros) dél-délkeleti, s a közép része (Palánk, Rókus) északnyugati irányban húzódik. Tiszántúli része Uj-Szeged, melyet az újjáalakítás óta Erzsébetvárosnak is neveznek, a Tisza balparti könyökében keleti és déli irányban terjed. A jobb parti részt ÉK., É., ÉNy., Ny. és Dnyugatról a körtöltés, a többi oldalról pedig a Tisza töltés zárja körül; míg az Uj-Szegedi (Erzsébetvárosi) részt a Tisza balpartján, a Tisza és Maros hullámai ellen szintén hatalmas töltések védik.

Közigazgatási czélból a város 5 városrésze oszlik: u. m. Belváros (Palánk), Felső-, Alsó-, Rókus-város és Uj-Szeged (Erzsébetváros). Az újjáalakítás folytán azonban e felosztás némi módosítást szenvedett azáltal, hogy a város összes területe 6 kerületre osztatott. A kerületek felosztásánál határvonalakul főleg a kör- és sugárutak vétettek, minek folytán az egyes kerületek következőleg alakultak:

I. kerület, — a Tisza Lajos körút- és Erzsébet rakodó-parton belül eső terület;

II. kerület, — a Tisza Lajos körúton kívül és a nagy- illetőleg a Római, Brüsszeli, Párizsi, Londoni, Berlieni és Bécsi körút részlete-

ken belül eső városrész; továbbá a Tiszán túl fekvő Uj-Szegedből (Erzsébetvárosból) a Felső-, Közép- és Alsó Kikötő — meg Vasút sor, a Temesvári körút, Fürj-útcza és Marostői sor közt fekvő terület;

III. kerület, — a Bécsi körút, Szabadkai sugárút, Bánom-kert sor, Indóház-tér, a Topolya-, Hattyas-, Ballagi-tó- s Sz.-Mihálytelek-sor, Vadkerti-tér, Alsó-nyomási sor és Vám-tér között elterülő rész;

IV. kerület, — a Berliini és Londoni körút, a Budapesti és Szabadkai sugárút, a Cserepes-, Korda- és Dorozsmai sor közt fekvő terület;

V. kerület, — a Párizsi és Brüsszeli körutak, a Vásárhelyi és Budapesti sugárutak, a Temető-utcza és Gyevi sor, a Makkoserdő-, Rókusi temető- és Körtöltés sor meg az Alföldi vasut közt elterülő rész;

VI. kerület, — a Római körút, Vásárhelyi sugárút, a Felsővárosi temető, a Tápéi- és Szilléri sor, a körtöltés és a Felső-Tiszapart közé eső terület.

A város belterülete a beépített s üresen álló háztelkek, utcák, köz- és nyilvános sétatereket véve, vagyis az u. n. belsőség 1658 kat. holdat és 596 □-ölet tesz; lakosainak száma az utolsó népszámlálás szerint 74,094; ez összegből a város belterületére esik 46,417, a külterületre vagyis tanyákra 27,677.

A város határa a katonai földrajzi intézet térképe szerint a Ferro délkörtől számított keleti hosszúságnak $37^{\circ} 17' 20''$ -e és $37^{\circ} 53' 5''$ közé, — és az északi szélességnek $46^{\circ} 7' 40''$ -e és $46^{\circ} 34' 56''$ -e közé esik; vagyis kiterjedése hosszúságban (nyugatról keletre) $35' 45''$, szélességben (délről északnak) $27' 16''$.

A határ legészakibb pontja az u. n. Fekete halom, mely a kiskún-félegyházi és péterii határok találkozásánál fekszik; legdélibb pontja a szabadkai és kis-horgosi határok összeszőgellése közelében fekvő határdombnál van; legkeletibb pontja a tápéi és deszki határok találkozásánál, míg a legnyugotibb pont Halas, kis-szállási pusztá és Szabadka város határának összeszőgellésével esik egybe.

Szeged város határának észak-déli irányban terjedő legnagyobb hosszúsága, valamint keletről nyugatra húzódó legnagyobb szélessége a határ alakjának rendkívüli szabálytalansága miatt ugyanazon egy délkör, illetőleg párhuzamos körvonalán pontosan meghatározható nem lévén, — az észak-déli irány hosszúságát vagyis a legnagyobb hosszúságot átlagosan tüntetjük ki. A Fekete halom, vagyis a legészakibb pont távolsága a budai délkörtől keletre 34,139·2 öl, Budától délfelé 53,083·9 öl; a legdélibb pont távolsága keletre 31,407·7, délre 79,514·8 öl; e két pont távolsága az érintő irányában (elhanyagolva a görbületet) 26,431·07 öl, vagyis körülbelül 6·6 mértföld.

A város határának közép délköre $37^{\circ} 35' 12''$, közép szélességi köre pedig $46^{\circ} 21' 18''$.

A város határának közép délköre magán a városon nem megy

keresztül, hanem attól nyugatra az alsóvárosi tanyákon és felsővárosi pusztán húzódik, átmetszvéen az előbbieken a Madarásztó északnyugati részét, a Móraalmi, Zabosfájai és Lengyel kapitányságokat, az utóbbi pedig a Csöngölei kapitányságot és a kisteleki Pántlika dülöt. A közép szélességi kör a várostól északra a Fehértó északnyugati szélét érintve a szatymazi állomás fölött halad el, de a határt csakhamar elhagyja s a közép hosszúsági vonallal a dorozsmai határban a Fekete-féle tanyánál találkozik.

Mig a város határának ezen földrajzi fekvését nem közvetlen meghatározások, hanem csakis a legujabb katonai térkép nyomán adtuk, addig a város belterületére nézve a szegedi királyi biztosság által eszközölt tüzetes földrajzi (háromszögelési) meghatározásokat közöljük. Ezen háromszögelési munkálatok szigorúan beillesztettek az országos háromszögelési hálózatba oly módon, hogy a m. kir. orsz. háromszögmérési számító hivataltól megszereltettek a szegedi belvárosi (palánki) r. kath. templom — és a dorozsmai templom tornyának koordinátái (összrendezői), vonatkoztatva a budai Sz.-Gellérthegyi volt csillagda keleti tornyán keresztül menő országos délvonalra és annak függélyesére. E torony a csillagdával egyetemben az 1860-ik évben lebontatott, de ezen pont, mint az országos fő-háromszögelés kiindulási alappontja a helyszínén jelezve van, s a Ferró délkörhöz viszonyítva $36^{\circ} 42' 53.185''$ hosszúsági és $47^{\circ} 29' 15.97''$ szélességi fekvéssel bir. (A két pont közötti távolság ebben a síkban 7261.667 méter s e számításoknál mint alap ez szerepel.)

A m. kir. háromszögmérési számító hivatal, továbbá a szegedi kataszt. felmérési hivatal szintén tettek Szegedre s határára vonatkozólag földrajzi meghatározásokat, de azokkal nem rendelkezvén, nem közölhetjük. Hunfalvi J. „A Magyar birodalom természeti viszonyainak leírása“ című művében akadtunk néhány régibb adatra, melyek városunkra s annak egyes pontjaira vonatkoznak s melyeket a következő kis táblázatban közlünk.

Helynév	A Ferrótól számított keleti hosszúság	Északi szélesség	Meghatározó neve
Szeged város	$37^{\circ} 50' 2''$	$46^{\circ} 15' 15''$	Lipszky.
„ „	— — —	$46^{\circ} 14' 54''$	Bogdanich.
„ „	$37^{\circ} 48' 30''$	$46^{\circ} 15' 15''$	Bécsi cs. k. földt. int.
„ „	$37^{\circ} 59' 2''$	$46^{\circ} 15' 15''$	Kreil.
Szeged v. palánki pléb. tor.	$37^{\circ} 48' 59.08''$	$46^{\circ} 14' 56.895''$	Bécsi földt. intézet
Szeged, vár	$37^{\circ} 50' 34''$	$46^{\circ} 15' 29''$	Lipszky.

A szegedi királyi biztosság műszaki osztálya által eszközölt azon legújabb mérések, melyek Szeged város területe néhány kiválóbb pontjának tüzetes meghatározására szolgálnak, a következők:

	Távolság a budai	
	délkörtől keletre	széless. körtől délre.
A városház tornya	84869·56 m.	136430·26 m.
Belvárosi pléb. templom tornya	84913·372 "	137076·193 "
Reáliskolai villámháritó	84741·357 "	136909·474 "
Evang. ref. templom tornya	84999·53 "	136182·21 "
Gör. keleti templom tornya	85032·515 "	136984·013 "
Ferenczrendiek templom tornya (alsó-város)	84042·019 "	137947·776 "
Alsó-városi iskola	83859·054 "	138147·599 "
Felső-városi plébánia templom tornya	85692·909 "	135891·259 "
" " Szent-György iskola tornya	85507·091 "	135864·663 "
A Rókusi templom tornya	84295·047 "	135863·786 "
" iskola	84337·115 "	135903·905 "
Államvaspálya indulóházának szélirányzója	84515·36 "	138042·64 "
Aichinger-ház kéménye	84243·936 "	136673·222 "
Benke filagoria	84575·493 "	134533·91 "
Gőzmalom kéménye	84934·02 "	137525·08 "
A légszeszgyár kéménye	83845·54 "	135433·34 "
Felmayer-ház kéménye	85781·684 "	136119·461 "
Export gőzmalom kéménye	84869·442 "	137646·599 "
Paprika malom kéménye	83617·39 "	138638·456 "
Régi indulóház keleti sarka	83144·544 "	139133·455 "
Szeszgyár kéménye	86835·234 "	135913·169 "
Téglagyár kéménye	83650·424 "	135811·268 "
Vasuti kémény	82948·011 "	135219·610 "
Vasuti raktár nyugati kéménye	83346·161 "	139227·591 "
Vasuti viztorony	84554·500 "	137960·409 "
Dorozsmai torony	78218·227 "	134264·257 "
Belvárosi temetői kápolna tornya	83137·199 "	138180·135 "
Uj-Szegedi (Erzsébetvárosi) villámháritó	86011·87 "	137168·34 "

A háromszögelési méréseknél használt vasoszlopok, vagyis állandó fixpontok a következő fekvéssel bírnak:

	Távolság a budai		Magasság	
	délkörtől keletre.	széless. körtől délre.	a Tisza 0 pontja fölött.	az adriai tenger színe fölött.
I. sz. vasoszlop	84887·854 m.	136595·432 m.	8·207 m.	82·017 m.
II. " "	85004·976 "	136359·401 "	7·431 "	81·241 "
III. " "	84628·218 "	136103·873 "	8·150 "	81·960 "
IV. " "	84329·254 "	135849·053 "	6·899 "	80·709 "
V. " "	83854·520 "	135496·985 "	7·172 "	80·992 "

		Távolság a budai		Magasság	
		délkörtől keletre.	széless. körtől délre.	a Tisza o pontja fölött.	az adriai ten- ger színe fölött.
VI. sz. vasoszlop		83434·103 m.	135308·263 m.	7·456 m.	81·266 m.
VII.	" "	84037·650 "	134910·132 "	6·829 "	80·639 "
VIII.	" "	84750·814 "	135268·320 "	6·195 "	80·005 "
IX.	" "	85028·562 "	134911·395 "	6·122 "	79·932 "
X.	" "	85218·792 "	135510·985 "	6·230 "	80·040 "
XI.	" "	84703·000 "	135717·717 "	6·345 "	80·155 "
XII.	" "	85200·782 "	136070·318 "	7·368 "	81·178 "
XIII.	" "	85497·427 "	135824·609 "	7·578 "	81·388 "
XIV.	" "	85566·958 "	135434·673 "	6·584 "	80·394 "
XV.	" "	85551·582 "	134932·000 "	6·470 "	80·280 "
XVI.	" "	86370·678 "	135362·242 "	7·347 "	81·157 "
XVII.	" "	86345·213 "	135062·105 "	10·052 "	83·862 "
XVIII.	" "	86824·692 "	135247·309 "	9·224 "	83·034 "
XIX.	" "	87046·920 "	135994·073 "	9·959 "	83·760 "
XX.	" "	86461·363 "	135936·469 "	9·458 "	83·268 "
XXI.	" "	— "	— "	— "	— "
XXII.	" "	85535·816 "	136265·919 "	9·648 "	83·458 "
XXIII.	" "	85044·852 "	136759·839 "	9·114 "	82·924 "
XXIV.	" "	84429·035 "	136419·554 "	6·237 "	80·047 "
XXV.	" "	84324·492 "	136213·828 "	6·521 "	80·331 "
XXVI.	" "	83639·064 "	136128·462 "	7·077 "	80·887 "
XXVII.	" "	83626·756 "	136577·877 "	6·730 "	80·540 "
XXVIII.	" "	84048·604 "	136707·403 "	6·591 "	80·401 "
XXIX.	" "	84531·885 "	136784·118 "	7·085 "	80·895 "
XXX.	" "	84694·107 "	136913·572 "	7·771 "	81·581 "
XXXI.	" "	85128·977 "	137074·273 "	9·572 "	83·382 "
XXXII.	" "	84830·403 "	137172·645 "	7·341 "	81·151 "
XXXIII.	" "	84363·092 "	137079·223 "	5·880 "	79·690 "
XXXIV.	" "	84380·060 "	137469·103 "	6·966 "	80·776 "
XXXV.	" "	84104·120 "	137838·445 "	7·792 "	81·602 "
XXXVI.	" "	83541·285 "	137686·918 "	7·039 "	80·849 "
XXXVII.	" "	83128·271 "	137457·453 "	7·136 "	80·946 "
XXXVIII.	" "	83235·532 "	137049·832 "	7·121 "	80·931 "
XXXIX.	" "	83277·043 "	138255·728 "	7·098 "	80·908 "
XL.	" "	83620·835 "	138142·589 "	7·139 "	80·949 "
XLI.	" "	83977·097 "	138288·071 "	8·027 "	81·837 "
XLII.	" "	83687·838 "	138645·495 "	7·209 "	81·019 "
XLIII.	" "	84023·035 "	138767·475 "	6·924 "	80·734 "
XLIV.	" "	83488·775 "	138939·334 "	7·738 "	81·548 "
XLV.	" "	83113·385 "	138640·299 "	6·675 "	80·485 "

Ez oszlopok a város területén következőleg vannak elhelyezve :

- Az I. és II. sz. a Széchenyi-téren.
A III. sz. a Budapesti sugárút és Török-utcza találkozásánál.
" IV. " a " " és Rókus-utcza " "
Az V. " a " " Damjanics- és Terézia-utczák össze-
szögellésénél.
A VI. " a Budapesti sugárút és Petresi-utcza találkozásánál.
" VII. " a Körtöltés sor mentén az u. n. Francia-hegy területén.
" VIII. " a rókusai temető és Tündér-utcza találkozásánál.
" IX. " a Csongrádi sugárút végén a Csongrádi kapunál.
" X. " a " " és Gém-utcza találkozásánál.
" XI. " a Párisi körút és Zákány-, Vezér- meg Pacsirta-utczák
által bezárt telektömbben.
" XII. " a Fodor-, Kossúth- és Szücs-utczák összeszögellésénél.
" XIII. " a Szent-György-téren.
" XIV. " a Vásárhelyi sugárút, Brüsszeli körút, Sándor- és Kecke-
méti-utczák által bezárt telektömbben.
" XV. " a Vásárhelyi sugárút és Hattyú-utcza találkozásánál.
" XVI. " a Vajda-utcza és Fecske-utcza összeszögellésénél.
" XVII. " a Csillag-téren, a Szilléri sugárút végén.
" XVIII. " a szilléri töltésen.
" XIX. " a Felső-Tiszapart végén.
" XX. " a Felső-Tiszaparton.
" XXI. " a Kis-Tiszaparton volt elhelyezve, de az építkezések
folytán kiemeltetett s Uj-Szegedre helyeztetett át.
" XXII. " a Felső-Tiszaparton, a Tisza-Lajos körút végén.
" XXIII. " Iskola-utcza, Rudolf-tér és Aradi-utcza keresztesésénél.
" XXIV. " a b. Jósika és Korona-utczák találkozásánál. (Eltöltetett.)
" XXV. " a Laudon-utcza és Mars-tér találkozásánál. (Eltöltetett.)
" XXVI. " a Teréz-utcza és Kertész-utcza találkozásánál.
" XXVII. " a Kálvária-, Vasas- és Korona-utczák keresztesésénél.
" XXVIII. " a Kálvária-utcza és Felhő-utcza találkozásánál.
" XXIX. " a Dugonics-tér, Kálvária- és Gyöngy-utczák találkozásánál.
" XXX. " az állami főreáliskola előtt.
" XXXI. " az Erzsébet rakodó-parton, a Somogyi-utcza végén.
" XXXII. " a Gizella- és Templom-tér, meg Árpád-utcza érintkezésé-
nél. (Eltöltetett.)
" XXXIII. " a Szabadkai sugárút s Vitéz-u. átmetszésénél. (Eltöltetett.)
" XXXIV. " a Szt.-Háromság- és Bokor-utcza találkozásánál.
" XXXV. " a Szt.-Háromság-utcza, Hunyady-tér és Vaspálya-utcza ta-
lálkozásánál.
" XXXVI. " a Szabadkai sugárút végén a Vám-téren.

- A XXXVII. sz. a Cserepes sor és Kaszás-utcza érintkezésénél.
„ XXXVIII. „ a Korda sor és Szél-utcza sarkán.
„ XXXIX. „ az alsóvárosi Nyomás-sor és Hóld-utcza találkozásánál.
„ XL. „ Délibáb- és Szabadsajtó-utczák átmetszésénél.
„ XLI. „ a Kisfaludy-, Dobó-, Pálffy- és Szabadsajtó-utczák által bezárt telektömbben. (Eltöltetett.)
„ XLII. „ a Szabadság-téren.
„ XLIII. „ a Hattyas sor és füzes-utcza találkozásánál.
„ XLIV. „ a Boszorkánysziget- és Szél-utczák keresztesénél.
„ XLV. „ a Vadkerti-téren.

B) Szeged szab. kir. város területének határai, alakja, kiterjedése s talajviszonyai.

Szeged sz. kir. város határa, Csongrádmegyét kivéve, melyben fekszik, 4 megyével, u. m. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún, Bács-Bodrog, Torontál és Csanádmegyékkel határos. A város határa a Matyért véve osztóvonalnak, de főleg azon körülménynél fogva, hogy Dorozsma község határa északnyugatról délkelet felé húzódva közbe ékeli magát, két főtömegre oszlik, egy kisebbre, mely a várostól északnyugatra, és egy nagyobbra, mely a várostól nyugat- s délnyugatra húzódik.

A felső vagyis a várostól É.- és ÉNy.-ra fekvő rész határait képezik :
északnyugat- és északról: a Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún megyében fekvő Jász-Jákó-Halmi, Félegyházi és Péteri puszták ;

északkelet- s keletről: a Csongrád megyéhez tartozó Kistelek, Pusztaszer, Hantháza s Homoki pusztá, Sövényháza, Algyő s Tápé község és tápéi pusztá ;

délkeletről s délről a Torontálmegyében fekvő Deszk, Szöreg, Uj-Szent-Iván községek határai ;

északnyugat- s nyugatról : Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún megyében fekvő Majsa község, Kömpöcz, Csójos és Pálos puszták, végül a Csongrádmegyéhez tartozó Dorozsma határa.

A nagyobb s a várostól nyugat-északnyugat- s délnyugatra eső u. n. alsóvárosi rész határai :

északról a Csongrád megyébe tartozó Dorozsma s Ülés pusztá, északnyugat- s nyugatról a Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún megyében fekvő Mérge, Ötömös és Balota puszták.

Délnyugatról: Bács-Bodrog megyéből Szabadka város, délről: a Csongrád megyei Horgos község s délkeletről: a Torontál megyében fekvő Gyála, Szöreg és Deszk községek határai.

Szeged város határának alakja igen szabálytalan s megközelítőleg is alig határozható meg. Leginkább egy tengeri rák nyitott ollójához volna hasonlítható.

Hosszúsága északról délfelé — átlagos hosszúságának $\frac{1}{6}$ -odával

mulja fölül hosszúságát, illetőleg szélességét nyugatról kelet felé. A várostól észak- s északnyugatra eső u. n. felsővárosi határ legészakibb részét a felsővárosi puszta, közép részét a felsővárosi tanyaföldek s déli részét a felsővárosi szántóföldek képezik.

A várostól északnyugat-, nyugat- s délnyugatra eső nagyobb határ nyugati nagyrészét az alsóvárosi puszta, középső részét az alsóvárosi tanyák, keleti és délkeleti részét az alsóvárosi szántóföldek foglalják el. A határ Tiszántúli részét az ugynevezett Tápéi rét, Marostó, Halottas erdő és Kis-Királicza képezik.

A város határa egyes nagyobb részeinek elnevezésénél leginkább azon beosztás divik, a mely szerint a határ — közigazgatási tekintetben kapitányságokra osztott. E beosztás szerint a felsővárosi részen 8, az alsóvárosi területen 14 kapitányság volt. A felsővárosiak a következők: 1. a Fehértói, 2. Szatymazi, 3. Szirtos, 4. Pusztaszeri, 5. Csöngölei, 6. Balástyai, 7. Őszeszéki, 8. Makraszéki; az alsóvárosi területen (folytatólagosan): 9. Pálffy, 10. Feketeszéki, 11. Nagy-Széksós, 12. Domaszéki, 13. Mórähalmi, 14. Lengyel, 15. Zákány, 16. Csorvai, 17. Ásotthalmi, 18. Madarásztói, 19. Kancsalzéki, 20. Röszei. Ezekhez járult újabb időben — midőn t. i. Uj-Szegedét Torontál megyéből kiszakították — s Szeged városhoz kapcsolták, az uj-szegedi kapitányság. A legújabb időben e beosztás némi csekély s jelentéktelen változást szenvedett.

A határ kiterjedése. Szeged város határa a legújabb kataszteri felmérés szerint 141,782 kataszt. holdat és 114 □ ölet tesz ki.

Ezen igen tekintélyes összegből u. nevezett belsőségre esik 1658 hold és 596 □ öl, mely a következőleg oszlik meg: Szántó föld 47 hold 68 □ öl, kert 247 hold 491 □ öl. — Szőlő 1052 □ öl, nádas 1353 □ öl. Földadó alá nem eső terület 1362 hold 832 □-öl. (Ez utóbbihoz tartoznak: a beépített és üres háztelkek, az utcák, a köz- és nyilvános sétaterek.)

A külsőség összesen 140,123 kat. holdat és 1118 □ ölet képvisel, mely összegből esik szántóföldre 63,205 hold 320 □ öl, kertre 273 hold 1206 □ öl, rétre 20,380 hold 39 □ öl, szőlőre 7639 hold 866 □ öl, legelőre 32098 hold 701 □ öl, erdőre 6658 hold 1221 □ öl, nádasra 1285 hold 1349 □ öl; földadó alá nem eső területre 8582 hold 216 □ öl. (Ez utóbbihoz tartoznak a Tisza és Maros folyók, a tavak, vizállások, főbb közlekedő és dülő utak, a védtöltések és azok kubik gödrei, a köztemető, a tanyai épületek által elfoglalt területek és azok udvarai — végül a községi és közigazgatási faiskolák.)

Miután a fentebbiekben Szeged város határának művelési ágak szerinti felosztását rövid vázlatban kitüntettük, nem lesz talán fölösleges, ha egyuttal azt is idemellékeljük, hogy az összes határ 120 dülőre oszlik, melyeknek neveit és művelési ágak szerint való felosztását a legújabb kataszteri felvétel alapján a következő táblázatban közöljük:

Szeged sz. kir. város területének kataszteri dülők és művelési ágak szerinti összeállítása.

A dülő neve	Művelési ágak																Összesen	
	szántóföld		kert		rét		szőlő		legelő		erdő		nádas		adómentes terület			
	Tér mérték 1600 □ ö-lével																	
	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l	hold	□ ö-l
I. Ruki	759	464	—	1538	287	1014	—	—	387	146	1	557	39	1495	63	1528	1342	1089
II. Mérges	318	423	1	1194	118	1561	4	1508	2170	1375	1090	774	—	—	53	91	3761	1046
III. Kereseti	237	1018	—	155	38	670	—	—	2089	812	272	521	—	304	258	1225	2897	1180
IV. Zákány	980	242	3	720	621	1084	80	1389	51	448	7	1281	2	1281	262	1541	2021	684
V. Papok	507	304	—	723	214	250	23	606	36	1595	—	—	—	—	29	503	814	1297
VI. Vágó	659	866	—	975	374	1509	18	209	517	903	155	658	—	—	80	305	1812	1595
VII. Külső-Csorva	815	1072	2	772	463	99	93	811	81	193	1	778	76	1182	26	43	1565	904
VIII. Belső-Csorva	582	452	3	1021	336	1416	62	214	25	720	5	173	83	670	38	12	1140	72
IX. Rútza járás	543	1089	1	890	246	207	—	—	6725	737	1492	374	15	1561	816	1205	9872	330
X. Átokháza II.	967	114	2	536	451	678	87	875	594	515	233	1315	35	737	55	1438	2434	670
XI. Átokháza I.	583	353	—	170	252	304	5	1083	91	1576	—	381	1	548	22	49	957	1213
XII. Városi	545	1054	3	922	153	1178	169	179	3790	872	1801	1244	7	438	428	280	6903	1153
XIII. Belső járás	4093	1078	5	1199	1011	954	759	1092	708	385	166	965	83	897	220	1201	6557	39
XIV. Gácsér	538	779	1	1066	226	192	88	480	18	1012	—	—	16	1091	55	1027	947	1581
XV. Alsó-Ásotthalom	679	1015	—	1599	338	735	46	509	46	1234	1	1248	20	1336	78	1418	1218	207
XVI. Körösér	1750	725	1	1574	233	62	136	256	808	84	194	1001	9	1180	192	691	3338	673
XVII. Felső-Ásotthalom	532	725	2	570	362	713	21	115	26	1285	—	322	4	1551	111	150	1074	769
XVIII. Velez	1006	645	4	202	214	903	64	1024	70	475	—	555	28	204	107	121	1510	1542
XIX. Belső-Ásotthalom	316	1515	—	168	90	156	13	936	28	1073	—	—	56	1509	119	1221	628	923
XX. Béró	463	104	1	1162	138	461	348	754	27	404	—	—	—	1397	198	549	1192	970
XXI. K.-domb	316	415	—	444	49	1261	109	1576	60	1451	—	437	—	—	8	871	553	445
XXII. Ráczok	512	842	—	1065	124	833	22	275	32	1395	—	—	—	—	20	306	715	799
XXIII. Madarásztó	681	476	1	128	188	824	428	1150	54	1077	1	789	53	1111	122	1166	1551	1318
XXIV. Krallor	374	1477	—	934	151	506	79	1249	13	740	—	333	3	1540	46	646	679	488
XXV. Kis-Széksós	473	1509	—	378	65	369	196	1042	70	408	—	328	22	918	96	1392	937	993
XXVI. Nagy-Széksós	408	686	—	318	148	733	45	536	43	60	—	—	6	812	211	14	864	1309
XXVII. Dobó	392	1454	—	1309	18	565	—	—	86	1237	—	—	15	977	119	354	799	271

(Folytatás.)

A dűlő neve	M ű v e l é s i á g a k																Összesen	
	szántóföld		kert		rét		szőlő		legelő		erdő		nádas		adómentes terület			
	T é r m é r t é k 1 6 0 0 □ ö l é v e l																	
	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl
XXVIII. Mórahalom	367	575	1	1448	213	314	30	1179	57	1229	—	—	15	562	15	1582	704	320
XXIX. Farkas	432	934	—	—	118	889	250	51	39	1409	—	213	4	361	16	404	866	651
XXX. Halászká	780	1473	2	728	382	910	177	479	68	390	2	1391	51	491	41	1445	1512	1085
XXXI. Lengyel	443	1598	1	1283	142	1371	295	181	17	1335	—	310	3	1079	36	609	950	1195
XXXII. Ótött	529	861	1	959	299	1252	96	410	29	643	—	712	—	802	63	394	1026	1430
XXXIII. Domaszék	702	1389	7	476	333	1565	250	306	45	1076	—	1196	11	604	196	652	1565	355
XXXIV. Jámorka	454	1213	4	1291	136	1125	179	508	44	613	—	—	26	1492	21	338	875	1406
XXXV. Bojárhalom	549	1193	1	352	276	1313	151	1387	43	571	—	203	21	1107	29	1128	1031	1327
XXXVI. Tari	462	1226	3	1381	84	1092	370	1240	35	1026	—	216	—	298	15	540	983	579
XXXVII. Kis-Ivánszék	327	344	—	965	167	861	1	167	24	1583	—	—	—	884	164	789	689	1524
XXXVIII. Kászonyi	437	993	—	751	88	442	184	1159	25	1053	—	1026	1	413	9	586	754	1023
XXXIX. Ábrahám	503	959	—	1508	194	546	246	929	23	242	—	112	3	173	25	1000	1009	887
XL. Nyári	435	1023	1	1019	66	765	275	520	7	233	—	336	8	1085	14	313	819	63
XLI. Kunhalom	379	377	—	742	36	357	36	25	31	805	—	82	—	—	5	1433	494	1073
XLII. Nagy Mátyás	352	1359	—	1155	83	1371	71	520	24	10	—	148	3	230	15	787	556	732
XLIII. Szél Pál	318	510	—	579	47	694	18	1267	29	520	—	—	—	485	84	379	470	838
XLIV. Túrús	449	1272	—	557	213	1549	42	52	48	425	—	—	—	—	78	1088	835	864
XLV. Csamangó	179	1073	—	212	51	1254	240	1169	19	1253	—	—	8	147	9	891	518	194
XLVI. Kancsal	327	1415	—	337	92	917	99	693	28	365	—	240	6	969	76	1233	639	1361
XLVII. Ladányi	591	919	—	685	121	568	247	1571	115	909	—	629	—	—	23	1177	1109	459
XLVIII. Sárosvölgy	333	716	—	988	11	751	—	173	32	1164	—	—	—	—	7	1508	387	375
XLIX. Hosszu	215	316	—	—	13	243	—	—	31	804	—	—	—	—	—	1013	261	418
L. Lapos	266	1557	—	740	23	1331	1	616	43	890	—	—	—	—	1	672	338	1498
LI. Paphalom	165	612	—	110	15	832	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1383	181	1587
LII. Röszeke	157	275	6	1071	—	1136	1	41	7	1483	—	—	—	—	35	437	216	1312
LIII. Bodony	—	368	—	—	895	133	—	—	51	212	171	1119	7	747	44	1292	1181	341
LIV. Bodonyhalom	365	491	—	123	—	—	—	—	—	133	—	—	—	—	—	462	365	1209

(Folytatás.)

A dűlő neve	Művelési ágak																Összesen		
	szántóföld	kert		rét		szőlő		legelő		erdő		nádas		adómentes terület					
	Térmérték 1600 ölével																		
	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	hold	öl	
LV. Eperjes	308	177	—	—	—	—	—	—	—	1	1397	—	—	—	—	4	1387	314	1361
LVI. Csizikhalom	458	326	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	458	326
LVII. Matyderék	285	993	—	—	—	—	—	110	—	43	—	—	—	—	—	—	376	286	73
LVIII. Feketeszl	230	535	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	857	230	1392
LIX. Mórászék	120	172	—	—	1	1284	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1031	124	887	—
LX. Mórahegy	142	270	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1081	142	1351
LXI. Putri	198	588	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	198	588
LXII. Maty	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	1177	—	—	18	823	231	1007	274	1407
LXIII. Szt.-Mihálytelek	98	777	8	1256	—	322	—	1010	5	1491	61	909	—	—	—	7	954	189	1358
LXIV. Terehalom	212	1493	—	140	—	—	—	—	1	932	—	—	—	—	—	—	145	272	1070
LXV. Makkoserdő	209	1236	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	445	216	417	—
LXVI. Delelő	327	719	—	—	—	—	—	—	—	513	—	—	—	—	—	—	—	327	1232
LXVII. Vörös	13	1246	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	1246
LXVIII. Alsóv. nyomás	317	548	12	464	7	1168	3	137	284	984	—	—	—	—	147	1465	908	892	—
LXIX. Ballagi tó II.	—	—	—	—	—	—	—	—	265	1474	28	1429	—	—	10	560	318	1176	—
LXX. Ballagi tó I.	1	297	73	776	—	—	12	318	3	304	—	—	—	—	—	171	90	351	—
LXXI. Hattyas	—	—	—	—	9	385	—	—	227	1338	93	976	—	—	—	—	—	336	141
LXXII. Kis erdő	26	1491	—	—	—	—	—	—	14	1410	—	—	—	—	40	769	94	1279	—
LXXIII. Bánomkert	—	—	13	722	—	—	—	1241	—	—	—	1	1468	—	9	585	211	915	—
LXXIV. Hódi erdeje	161	594	—	—	223	1252	—	—	—	—	32	1136	47	989	31	205	515	722	—
LXXV. Nagy Királicza	726	265	11	898	48	1088	63	215	12	284	—	1318	1	164	2	89	893	163	—
LXXVI. Halottas erdő	75	264	—	—	—	—	—	1248	1	1568	—	—	—	—	1	135	82	260	—
LXXVII. Marostó	843	6	—	295	54	837	—	—	3	697	107	1152	46	422	40	769	1127	22	—
LXXVIII. Kis Királicza	113	1017	14	528	49	171	34	625	6	131	31	360	—	—	1	1142	259	832	—
LXXIX. Szeged város	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1658	596	1658	596	—
LXXX. Róma, Kálvária és Jerikó	425	291	1	459	—	—	—	996	—	764	—	—	—	—	25	322	554	1023	—
LXXXI. Rókusi nyomás	82	376	2	404	—	—	—	—	85	1426	—	—	—	—	82	1166	359	404	—

(Folytatás.)

A dűlő neve	M ű v e l é s i á g a k																Összesen	
	szántó föld		kert		rét		szőlő		legelő		erdő		nádas		adómentes terület			
	T é r m é r t é k 1600 □ ö l é v e l																	
	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl
LXXXII. Böresök kopaja	266	90	—	—	—	607	—	—	—	1058	—	—	—	—	—	267	155	
LXXXIII. Puskaporos	354	1075	—	—	18	626	—	—	—	40	—	—	—	—	38	353	179	
LXXXIV. Szénás kert	382	738	—	—	—	—	—	—	—	491	—	—	—	—	16	382	1245	
LXXXV. Kettős határ	303	310	—	—	13	278	—	—	—	1312	—	—	—	28	1523	346	223	
LXXXVI. Óthalom	952	208	1	569	7	402	—	—	—	1210	—	—	—	—	1575	982	1231	
LXXXVII. Francia hegy	299	1287	—	687	—	—	—	—	2	531	—	—	2	879	6	475	328	
LXXXVIII. Makkos ház	125	1021	1	126	—	—	5	1570	22	953	—	—	—	49	1492	216	627	
LXXXIX. Taján	67	459	—	—	—	255	22	1219	—	801	—	—	1010	4	1201	97	1025	
XC. Nagy-Szillér	222	1451	—	933	10	1225	23	1308	30	86	2	1128	11	1550	1	1278	330	
XCI. Kis-Szillér	155	121	—	—	—	1244	1	260	28	1473	—	—	—	—	30	197	1020	
XCI. Kétér-köze	183	173	1	468	—	—	—	—	6	1591	—	—	1	1502	21	1121	215	
XCIII. Baktó	1176	388	—	314	32	1416	—	132	135	1050	—	—	—	—	43	1588	1458	
XCIV. Fertő	520	1028	—	73	30	449	—	—	371	1087	—	—	—	—	273	563	1197	
XCIV. Felsőv. nyomás	263	486	—	—	30	1024	—	—	382	688	4	1055	—	—	49	367	781	
XCVI. Serkėti	615	1421	—	—	17	241	—	—	10	405	—	—	—	—	—	—	643	
XCVII. Székhalom	372	739	—	—	5	1074	—	—	14	1256	—	—	—	—	—	—	393	
XCVIII. Fűrgehalom	323	1109	—	—	27	1164	—	—	4	1263	—	—	—	—	—	—	356	
XCIX. Székhát	351	659	—	—	—	—	—	—	—	654	—	—	—	—	—	204	351	
C. Rácok kertje	325	804	—	—	14	1303	—	—	4	1100	—	—	—	2	1078	349	145	
CI. Kettős halom	194	1579	—	—	23	207	—	—	20	394	—	—	—	5	1035	244	566	
CII. Neszürj	219	254	5	1100	140	1328	264	659	32	1158	—	218	—	1091	12	29	679	
CIII. Alpári	235	706	—	1254	54	1312	214	898	14	2	—	—	—	205	21	1461	543	
CIV. Belső-Szatymaz	500	341	—	—	—	549	13	898	18	1339	—	—	—	—	3	343	536	
CV. Fehértó	9	1401	—	—	—	—	—	—	114	595	—	—	6	24	2729	785	2860	
CVI. Külső-Szatym.	1270	1442	5	1116	328	933	276	642	327	801	10	1043	22	165	137	1291	2395	
CVII. Makra-szék	1518	9	6	1530	494	1580	384	405	134	888	5	1369	57	82	254	1449	2872	
CVIII. Barát	1076	353	—	442	372	146	41	822	123	1035	—	550	25	961	200	63	1847	

(Folytatás és vége.)

A dűlő neve	Művelési ágak																Összesen	
	szántóföld		kert		rét		szőlő		legelő		erdő		nádas		adómentes terület			
	Tér mérték 1600 ölével																	
	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl	hold	□ öl
CIX. Összeszék	1319	859	1	1320	436	1261	163	1587	173	1415	2	96	48	596	392	133	2550	411
CX. Szirtos	1971	1054	1	1292	546	1047	140	689	196	1033	—	256	23	1578	233	290	3135	1102
CXI. Gajgonya	2293	108	2	952	643	741	102	425	150	488	—	1450	59	1400	326	975	3590	1362
CXII. Órhalom	1578	362	9	981	426	29	83	787	134	1544	22	834	30	199	290	20	2591	1150
CXIII. Kolb	681	1189	—	963	220	1540	36	924	55	739	—	894	4	1015	111	115	1118	1045
CXIV. Balástya	898	1160	—	617	312	115	69	944	48	441	2	107	1	857	178	1260	1524	259
CXV. Bogárzó	670	1487	—	85	250	57	—	—	114	862	—	191	4	885	274	1066	1322	1048
CXVI. Kisteleki pántlika	1045	693	—	—	160	1154	—	—	18	654	4	753	4	1505	88	177	1336	246
CXVII. Alsó-Csöngöle	193	422	—	—	68	1188	—	—	3385	755	10	1071	—	—	418	193	4078	1198
CXVIII. Majsai hármas	1612	34	—	716	193	550	—	—	247	635	15	64	1	356	43	1133	2153	28
CXIX. Felső-Csöngöle	1459	982	2	565	650	579	2	1153	2630	633	106	1295	—	1085	394	1310	5285	1492
CXX. Fekete halom	263	1306	—	—	128	354	—	—	56	316	—	—	7	462	74	882	562	132
Utak és vizek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2379	331	2379	331
Összeg :	62204	986	264	837	17253	201	7637	933	29373	110	6151	1151	1192	1486	16209	526	141732	114

Ezek előre bocsátása után nem tartjuk fölöslegesnek az ujjaalakított Szeged város belterületének beosztására vonatkozólag is néhány számadatot közölni, megjegyezvén egyuttal, hogy a város belterülete a vámházak vonaláig terjed; (itt van a szorosabb értelemben vett belterület — belsőség — határa). A vámházak vonalán belül eső rész képezi tehát ezen kimutatásnak tárgyát.

A beépített területen fekvő összes háztelkek és utcák területe: 8.437,650 □ méter.

Ez összegből háztelkekre esik (a Tisza jobb partján) 6.023,600 □ m.

Utczákra és terekre esik 2.414,050 □ m.

Ez utóbbi összeg a körútak és sugárútak között a következőleg oszlik meg; körútakra:

A Tisza Lajos körútra	61,570 □ méter.
Bécsi körútra	21,815 " "
Berlini körútrara	19,600 " "
Londoni körútra	16,480 " "
Párisi körútra	32,075 " "
Brüsszeli körútra	20,318 " "
Római körútra	25,080 " "
A nagy körút összes területére tehát	135,368 " "

Sugár-ú t a k r a :

1. Boldogasszony sugárútra	26,560 □ méter.
2. Szabadkai sugárútra	37,434 " "
3. Kálvária-utczára	13,066 " "
4. Budapesti sugárútra	64,553 " "
5. Csongrádi sugárútra	24,933 " "
6. Szent-György-utczára	7370 " "
7. Vásárhelyi sugárútra	35,644 " "
8. Szilléri sugárútra	15,158 " "

T e r e k r e :

A Tisza Lajos körúton belül :

Széchenyi-térre	50,087 □ méter.
Rudolf-térre	22,100 " "
Klauzál-térre	6385 " "
Gizella-térre	12,380 " "
Templom-térre	7150 " "
Dugonics-térre	18,000 " "
Stefánia-sétányra	19.460 " "

Tisza Lajos körúton kívül :

Szent-György-térre	13,350 □ méter.
Szent-István-térre	16,450 " "
Lechner-térre	14,735 " "

Valéria-térre	10,780	□ méter.
Honvéd-térre	9308	" "
Korcsolyázó-térre, (sétány) . . .	30,350	" "
József főherczeg-térre	8520	" "
Csillag-térre	9450	" "
Hunyady-térre	25,590	" "
Sz. Rókus-térre	11,215	" "
Mars-térre	66,934	" "
Kálvária-térre, (sétány)	43,400	" "
Kolozsvári-térre	12,627	" "
Vám-térre	10,000	" "
Mátyás király-térre, (sétány) . . .	39,400	" "
Indóház-térre	5100	" "
Szabadság-térre	20,03)	" "
Vadkerti térre	9300	" "
Uj-térre	4000	" "

Uj-Szegeden a szabályozott és háztelkekre felosztott terület 763,920 □ m.

Ebből háztelkekre esik . . . . . 437,920 □ méter.

Utcákra és terekre . . . . . 135,000 " "

Az uj népkertre . . . . . 191,000 " "

Hogy az újjáalakítás folytán mennyivel nagyobb tért foglalnak el a terek és utcák — a következőkből láthatjuk:

Az uj terek és utcák összes területe 2.414.050 □ m. v. 419 hold 768 □ öl.

A régi " " " " volt 1.882,321 □ m. v. 327 hold 127 □ öl.

E szerint az uj terek és utcák területe 531,729 □ méterrel — vagyis 92 hold és 641 □ öllel mulja felül a régi Szeged tereinek és utcáinak nagyságát.

De nem csupán ezen körülmény, — hogy tereinket és utcáinkat a szabályozás folytán nagyobbították, szélesítették — érdemel említést, hanem a királyi biztosság és a műszaki osztály vezetőinek főleg azon intézkedése érdemel különös elismerést, hogy tereink legnagyobb része, az összes körútak és sugárútak fákkal szegélyeztettek.

Ezek előre bocsajtása után nem tartjuk fölöslegesnek egyet-mást Szeged város talajviszonyaira vonatkozólag is elmondani*) — mint a hol gyakran harcban áll az emberi szorgalom a viszonyok mostohaságával. Humboldt a rónát a tengerrel hasonlítja össze . . . . A tenger is valamint a föld szilárd talaja táplálékot rejt méhében; — mindeniknek megvan

*) Bővebben leiratott Pap János kegyr. főgymn. tanár által „Szeged város birtocterületének földtani és talajviszonyai“ czim alatt. „A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló Szeged városi főgymn. Értesítőjében az 1877—78-ik tanévről.“ Amelyből részben adatainkat mi is merítettük.

saját gazdagsága . . . Csakhogy, míg a tenger sok veszélylyel bár önkénytelenül kínálja terményeit — addig a szilárd talajt fáradságos uton kell előkészíteni, hogy azt hasznunkra fordíthassuk s belőle életadó táplálékot nyerhessünk. A talajművelés legegyszerűbb módja nagyrészt annak geológiai alkotásától függ . . . A geológiai vizsgálatok kimutatják, minő ásványrészekből áll a talaj, megmondják a felső és alsóbb rétegek vastagságát, feltüntetik az egymást követő rétegek sorát, mely rétegek alkotásából levonhatjuk azok vízgyűjtési és vezetési képességét, s a bennök előforduló ásványrészek vízben oldható és egyéb tulajdonságait, melyektől a vizek s nagyrészt a talaj sajátosságai is származnak.

Szeged város egész birtokterületén általában oly földrétegekkel találkozunk, melyek az ugynevezett jelenkorban jöttek létre, s még napjainkban is folyton képződnek. E rétegek amint a Zsigmondi Béla által városunk területén mintegy 63 helyen történt fúrásai eredményekből *) láthatjuk, legnagyobb részt homok, homokos agyag, vagy agyagos homok, zsíros kékagyag, sat. S ha a fúrlyukak bármelyikét vizsgáljuk, azt találjuk, hogy a rétegek többé kevésbé ily sorrendben követik egymást: termőréteg (homok), sárga homokos agyag, sárga zsíros agyag, újból sárga homokos agyag, zsíros kék agyag, homokos kék agyag, helylyel-közzel barna homokos agyag vagy barna zsíros agyag, végre zsíros kék agyag, sat. Mely réteges lerakódás fenti állításunkat teljesen igazolja.

Városunk birtokterületének legnagyobb részét homokos talajúnak mondhatjuk, amely többé-kévesbbé mészszerű és agyaggal van keverve, de a mely termőképességét tekintve, a középminőségű földek közé bátran sorozható. Kisebb része azonban, mely közvetlen a város szomszédságában fekszik, az u. n. felső- és alsóvárosi szántóföldek, valóságos öshumus. E terület képezte évezredekén keresztül a Tisza folyó árterét, itt, halmozta ő össze századokon keresztül sok és jó iszapját, mely által e vidék magyar népe jólétének ép oly hathatós előmozdítójává vált, mint a Nílus az ő áradásaival és lerakott iszapjával Egyiptomnak.

A televény föld (humusz) vastagsága e területen különböző; néhol alig 40—50 cm., de egyes helyeken, mint a város közvetlen szomszédságában — tehát a legmélyebb helyeken, milyenek a Kétértköz, Szilér, Hernyós, Tarján 1—2 méter vastagságot is elér.

A homokos talaj két részre osztható, u. n. termő és futóhomokra (sívány), mely utóbbit csakis igen nagy fáradsággal és rendkívüli áldozatok árán lehet erdők és szőlők ültetése által megkötni s ezáltal értékesíteni. Az u. n. termőhomok ismét kétféle: fehér és fekete; a vegetációra mindkettő igen kedvező, mert bő televény tartalma, igen apró szemű s a levegőből nagy mennyiségű nedvességet képes magába venni. A homok

---

Lásd „Talajfúrások Szegeden“ összeállítva Kuklay Béla kir. segédmérnök által, 1890.

réteget követő altalaj — a külterületeken ép úgy mint a város belterületén sárga agyag, néhol lazább, máshol tömöttebb, a mint több vagy kevesebb homokkal van keverve; de mindenütt olyan, hogy a víz rajta könnyen áthatolni képes. Ebből a televény rendszeren hiányzik, de ott, hol a felszínre emelkedve, kevés korhanyival keveredett, jó termőföldet képez, s csupán munkáltatása kerül több fáradságba. Akadunk azonban Szeged város határának egyes alacsonyabb fekvésű helyein olyan talajra is, mely felül fehéres, kissé lejjebb szürkés, barna, vagy nem ritkán feketés színű, olykor csupán csak foltokként, vagy kisebb táblákat képezve lép fel; gyakran a használható föld területén foltokat alkot, vagy egész területeket is elborít s ez a szikes talaj, vagy mint nálunk nevezik: szék.

A gazda ember kétféle széket különböztet meg, használhatót és nem használhatót s ez utóbbit vakszéknek nevezik. Ez a földművelésre teljesen alkalmatlan. Ilyen vakszékű területeken fekszenek általában városunk határát bőven borító sziksós tavaink, melyek, hogy oly nagy számmal vannak — a nagy mennyiségű és gazdag víztartalmú talajnak tulajdonítandó. Mert a vakszék száraz állapotában igen erősen összeáll, a vízre nézve mintegy áthatlanná válik s a hol mélyedéseket tölt ki, a környékből összefolyó víz rajta megáll s tavakat képez. A használható szikes földek nem egyebek, mint jó termőföld talajok, melyekben kevés mennyiségű s finoman elosztott vakszék keverékrészek foglaltnak.

Visszatérve sziksós tavainkra, bátran elmondhatjuk, hogy azok nem kis figyelmet érdemelnek.

Esőzések alkalmával ugyanis az egész környék vizei, melyek utjokban nagy mennyiségű sziksót oldanak fel, e víztartókba ömlenek. Nyáron nagy meleg alkalmával a víz belőlök elpárologván — a sziksó vastag fehér porréteggént borítja a tó fenekét és gyakran egész környékét is. (Kivirágzik.) A sziksót rendszeren hajnalban — napfelkölte előtt söprik össze s aztán kilúgozva, részint a nép maga használja fel, részint kereskedésbe bocsátja. Ezzel pótolja a természet a földek terméketlenségét!

A talajviszonyok rövid vázлата után felemlítjük még a szegedi határ több terményeit.

A homokokon nagy mérvben üzetik a szőlő termelés, a kalászos növényekből a rozs, szórványosan a televény tartalmú fekete homokon buza és kétszeres, a tavasziakból ritkán árpa, zab, köles, — a kapás növényekből túlnyomólag kukoricza, kisebb mértékben burgonya, káposzta, dinnye, dohány és igen csekély mérvben szórványosan takarmány répa.

A gazdag televény tartalmú ártéri területeken valamint a feketés agyag és homokos agyag területeken (réti föld) az ősziékből túlnyomólag búza, repce, ritkábban kétszeres; a tavasziakból: zab, árpa, köles, (csekélyebb mértékben), a kapás növényekből: nagyban tengeri, e között ren-

desen bab, tök, ritkábban lencse s takarmány répa; továbbá burgonya, kevés dohány, szórványosan len és kender; a város közelében nagy mennyiségben kerti vetemények, főleg paprika, melynek termelése oly nagyban üzetik, hogy annak feldolgozásán a (házi iparon kívül) Szeged város területén 2 nagyobb gyár is működik.

C) Szeged szab. kir. város területének domborzati viszonyai.

Szeged város határa a körülbelül 1700 □ mérföld*) területű, 30 mérföld közepes szélességű s 60 mérföld közepes hosszúságú pesti medence, vagyis nagy magyar Alföld délkeleti részébe esik. E medence felülete egészben véve északra — délfelé lejtősödik, de keleti és nyugati széleinek magassága a középtől, — a Duna és Tisza vízválasztójától — a szélek felé is hasonlóképp csökken, s legmélyebb süllyedését keleti felében a Tisza és Körös folyók völgyében éri el, mert a Duna medre — a medence nyugati oldalán, egyenlő szélességi fokok alatt — jóval magasabban fekszik, mint a Tisza folyóé.

„A nagy magyar alföld — mondja Dr. Szabó József — egészben véve lépcsőzetesen összerakott síkok mozaikja, melyek közül a magasabbak az alacsonyakba szabálytalan görbe képezte határszéllel nyulnak be. Legmélyebb közöttük azon sík, melyen a Tisza és Körös lassú folyással végig hömpölyögnek.“

A nagy Magyar-Alföld felülete egészben véve oly simának látszik, mint a tenger tükre, de ez csak úgy látszik, mert egyes részleteiben kisebb-nagyobb, néha tetemes emelkedési különbségeket találunk rajta. Ha ugyanis a Tisza völgye felé haladunk, először számos alacsony, többnyire hosszan elnyúló zátony vagy inkább torlaszforma földhátra akadunk, a melyek átlagos magassága a Duna és Tisza közép vízszine fölött 33—35 méter (körülbelül 200 láb) s a melyek Alföldünk fölületét szép hullámossá teszik. A Tiszához mind jobban közeledve e dombhullámok laposabbak lesznek s keskenyebb gerinczek alakjában vonulnak határozottan északnyugat-délkeleti irányban. E dombhullámok közül okvetlenül felsorolandóknak tartjuk azokat, melyek a Duna és Tisza közt észak-déli irányban húzódó vízválasztóból indulnak ki, s északnyugat-délkeleti irányban majdnem egyenközűen húzódva, nagyrészt Szeged város határában érnek véget. E földhátak által képezett medreken keresztül vonulnak a belvizek — mint alább látni fogjuk, — természetes vízgyűjtőjükbe a legmélyebben fekvő szegedi határba. Ezen — bennünket kiválóan érdeklő főbb földhátak vagy helyesebben mondva homokgerinczek száma 6. Az első, a legészakibb az, mely a Jakab — Szabadszállási határban közvetlenül a vízválasztóból indul ki, a Monostori erdőn és pusztán átvonul, a

*) Hunfalvi: „A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása.“ II. kötet 607—614. lap.

szegedi határba annak északnyugati részén a Jász-Jákóhalma-Félegyháza-Szegedi határok találkozásánál belépve a Leveles erdőnél kissé lesülyed; majd azután a Kelőtő délkeleti végében egyesül egy másik gerinczcel, mely a Rédlő erdőtől kiindulva, a Szánk- és Ágasegyházi puszták érintése után a Majsa-Jász-Jákóhalma-Szegedi határok találkozásánál területünkre lép. Ezen egyesült gerincz délkeleti irányát határunkban is megtartja, s a Csöngöle pusztán, az u. n. Kisteleki-Pántlika dülő mentén, a Szirtos és Szatymazi kapitányságok között haladva, ezek délkeleti végénél határunkat elhagyja, s a Sövényházi pusztán végkép lesülyed.

A második — kiindulása után követett irányára nézve lényegesen elüt az elsőtől, mert az Inoka pusztán a vízvázasztóból kiindulva eleinte a Füzes pusztáig majdnem teljesen keleti irányban halad, itt azonban két ágra oszlik, melyek közül a felső északkeleti irányban vonulva a Mérgesi és Alsó-szállási, az Eresztő- és Tajó puszták között Majsa alá ér. Itt irányát ez is teljesen délkeletire változtatja s a Csólyosi pusztánál határunkba lépve két ágra oszlik. A déli ág rövid vonalon határunkat elhagyja, de a forráskúti legelőnél visszatérve a Fehértői kapitányságban egyesül a felsővárosi tanyák közt húzódó északi ággal, mígnem az osztrák-magyar államvaspálya nyugati oldalánál fekvő kettős halomnál véget ér. A fentebb említett gerincz északkeleti irányt követő ága több mellékágot bocsát ki, melyek közül a Tajó pusztától délre kiinduló ág az Eresztő és Kígyós pusztákon áthaladva a Kárahomoki erdő déli részénél határunkba lép; áthaladva a Zákány és Longyel kapitányságokon s a Domaszék déli végét érintve az alsóvárosi tanyák közt keresztül húzódik; a Kászonyi kapitányság területén 2 ágra oszlik, melyek egyike: az északi, a Matyérnél, másika: a déli, Sz.-Mihály teleknél végződik.

Az ötödik nevezetesebb gerincz a Füzes pusztá határából kiindulva, a Mérgesi pusztán áthalad, s a Mérgesi erdőnél határunkba jön. Az alsóvárosi pusztán, Pálfy-erdőn, s Zabosfájai kapitányság területén keresztül vonulva a Bojárhalmi kapitányságban delta alakot vesz fel; az északi ág irányát a Feketeszéli kapitányságnak veszi s Röszkénél végződik — míg a déli ág a Kancsalszéli kapitányságon áthaladva, a Paphalomnál ér véget.

A legutolsó — határunk legdélibb részén átvonuló ilyenmü gerincz Inoka pusztánál lép ki a Duna és a Tisza vízvázasztójából s a balotai pusztán áthaladva, Átokházánál lép be határunkba. Haladásában az Átokházi erdő déli szélén fekvő csöszházat jobbra, — a keleti végében fekvőt pedig balra hagyva, a felső ásothalmi erdőtől délnyugatra ez is két ágra oszlik. Az északi ág keresztül vonul az ásothalmi erdőn, az Ásothalmi és Madarásztői kapitányságokon s az alsóvárosi tanyaföldek déli részét átmetszve a Kára dombnál elhagyja határunkat; a déli ág az ásothalmi erdőt északra hagyja, átvonul az Átokházi kapitányságon s a magyar erdőtől délkeletre ez is kilép Szeged város határából.

Ha e gerinczek kiindulási pontjainak magasságát a Szeged város területén fekvő végpontok magasságával összehasonlítjuk, lényeges talaj magassági különbségekre akadunk. A Duna és Tisza vizválasztójánál, tehát e gerinczek kiindulási pontjainál a talaj átlagos magasságául 120—130 métert az adriai tenger színe fölött bátran vehetünk, már pedig a szegedi határ északi és északnyugati részén a talaj magassága, ugyancsak Adriához viszonyítva átlag 90—96 méter; s ha átlagos távolságul 30 kilométert veszünk, a talaj esése határunkig körülbelül 30—40 méter, vagyis kilométerenkint 1 méter, (1 : 1000). De minél lejjebb haladunk az ártér széle felé, a süllyedés mindig erősebb, úgyannyira, hogy a gerinczek végződésénél a talaj színe már csak 79·4—77·5 méter magas az adriai tenger színe fölött, a mint ezt a Fehértónál és Matyérnél láthatjuk.

Az imént felsorolt általános emelkedéseken — és dombsorozatokon kívül találunk még városunk határában számos kisebb-nagyobb dombot, melyek majd egyenkint, majd kettesével, helyenkint csoportosan egymás körül, majd egymás hosszában dudorodnak ki a lapályból. Ilyenek a várostól északra annak közvetlen szomszédságában, nem messze az osztrák államvaspálya vonalától, a szeged-szatymazi út által keresztül vágva, a felsővárosi szántóföldek közt elterülő u. n. Öthalom, *) továbbá a Fehértó déli és délkeleti részén fekvő Fürge-, Tápai és Székhalom; a Fehértótól nyugatra fekvő Kettőshalom, Szatymazi halom, a határ legészakibb pontját képező Feketehalom; az alsóvárosi határ területén fekvő Csizik-halom, Kun-Miklós-halom, Eperjesi halom, Paphalom, Bojár halom, Mórahalom, Ásotthalom sat. E halmok hasonlóak az Alföld s az ország egyéb vidékein is nagyobb számban előforduló halmokhoz, melyek gyakran Örhalom, Török-, Tatár-, Attilahalom s más néven is neveztetnek, s melyek eredetére nézve a vélemények igen elágazók. Dr. Szabó József bizonyításai szerint természeti tényezők eredményei s oly geológiai emlékek, melyek később egy részben történeti emlékek is lettek. (Öthalom.) Barra Pest-Pilis-Solt megye leírásában szintén víz által képezetteknek mondja e halmokat s keletkezésüket azon időre teszi, midőn a nagy magyar Alföld még víz alatt állott. Szkolka András véleménye szerint e halmok nem természetes eredetűek, hanem emberi kéz művei — az azt hiszi, hogy szabályos elrendezésüknél fogva valószínűleg hadi célból készültek. Mások temetkezési helyeknek tartják.

Magasság mérések.

Szeged város és határa egyes pontjainak az adriai tengerszint feletti magasságát már több ízben s többben is meghatározták; de e meghatá-

*) A Szegedet ért katasztrófa alkalmával a feltöltésekre ezen halmokból nagymennyiségű föld hordatván el, igen nevezetes őskori leletek jöttek napfényre. Hogy mily nevezetessé vált ezáltal az Öthalom — eléggé bizonyítja Dr. Lenhossék legújabbban megjelent munkája „Die Ausgrabungen zu Szeged-Öthalom in Ungarn. Budapest 1884“, melyben az itt talált leletek tudományosan vannak feldolgozva.

rozások nem mindenike egészen pontos. A legtökéletesebbek a trigonometriai mérések folytán nyert s a közvetlen lejt mérés által szerzett adatok. Ily meghatározásokat is készítettek egyesek, de leginkább a cs. kir. táborkar és az országos háromszögmérési számító hivatal, az előbbi adatai a katonai földrajzi intézet térképein vannak feltüntetve.

A légsúlymérői magasság, melyet Szeged város területére Dr. Schenzl Guidó a meteor. és földdelej. m. kir. központi intézet igazgatója legutóbb megállapított 86 m. az adriai tenger felett; Hunfalvi J. által az országos háromszögmérési számító hivatal adatai nyomán közölt magassági fekvés Szegedre nézve 254' vagyis 80·284 méter a tenger színe fölött.

Az osztrák-magyar államvasút vonalának lejt mérési adatai szerint a szegedi állomás magassági vonala vagyis az u. n. magasságjegy 89·4 méter az adriai tenger színe fölött, míg a sínek magassága az állomásnál 86·2 méter.

Az alföld-fiumei vasútvonal szegedi állomásának magasságjegye 83·2 m., míg a sínek magassága ugyanott 81·7 méter.

Az osztrák-magyar államvasút rendező pályaudvarának magasságjegye 86·19 m., a sínek magassága 83·99 m.

A város határában fekvő szatymazi állomás magasságjegye 89·1 m., míg ugyanott a sínek magassága 87·3 m.

A belvárosi r. kath. templom magasságjegye (a torony északnyugati oldalán) 84·16; a járda magassága u. ott 82·7 m.

A szegedi királyi biztosság műszaki osztálya által eszközölt lejt mérési adatok szerint a szegedi új városház küszöbének magassága 8·00 m. a Tiszafolyó 0 pontja, vagyis 81·808 m. az adriai tenger színe fölött.

Ezek előrebocsátása után az alább következőkben adjuk a szegedi kir. biztosság műszaki osztályának azon adatait, melyekből tisztán láthatjuk, mily magasan fekszenek Szeged város némely pontjai a Tisza folyó 0 pontja fölött. Ha ezen összegekhez a Tisza 0 pontjának magasságát az adriai tenger fölött — vagyis 73·808 métert hozzáadunk, megkapjuk az illető pontok magasságát az adriai tenger színe fölött.

Adatok Szeged sz. kir. város belterületének a Tisza 0 pontja feletti magassági fekvésére nézve.

Terek:

Széchenyi-térnek	a városház előtti járdamagassága	8 méter.
"	" a Schäffer ház előtti járda magassága	7 "
"	" a Kiss Dávid ház előtti járda magassága	7·50 "
"	" a kir. törvényszék előtti járda magassága	8 "
"	" a Balogh J. ház előtti járda magassága	7·80 "
"	" a szeged-csongrádi takarékpénztár előtti járda m.	7·40 "
Rudolf-tér	a hid feljárójánál	9 "

	Méter.		Méter.
Klauzál-tér	7.50	Dugonics-tér	8.00 részben 6.50
Templom-tér	7.50 részben 7.30	Szt. István-tér	6.00 részben 5.50
Sz.-György-tér	7.00 részben 6.00	Valéria-tér	6.00
Lechner-tér	6.00 részben 5.50	Korcsolyázó tó	5.50
Honvéd-tér	8.12 részben 7.30	Csillag-tér	5.50 részben 5.00
József fh.-tér	7.30 részben 6.00	Sz.-Rókus-tér	6.50 részben 7.00
Hunyady-tér	5.00	Kolozsvári-tér	5.50
Mars-tér	6.00 részben 5.50	Mátyás-tér	6.00
Kálvária-tér	6.00	Szabadság-tér	6.00
Vám-tér	6.00 részben 5.00	Uj-tér	7.00 részben 6.00
Áll. v. Indóház-tér	8.00	Stefánia-sétány	9.00 részben 8.22
Vadkert-tér	5.00 részben 6.00	A kioszk előtt	7.00
Gizella-tér	8.22 részben 7.30		

A korcsolyázó tó fenekének magassága	2.00 m.
Az állandó híd czédula házának küszöbe	15.40 m.
A felső rakodó part	9.00 m.
Az alsó rakodó part	6.00 m.

Kör- és sugárutak, utcák.

A Tisza Lajos körút átlagos magassága	8.22 m.
A Római, Brüsszeli és Párisi körutak — vagyis a nagy-körút felső része	7.24 m.
A Londoni, Berliini, és Bécsi körutak — vagyis a nagy-körút alsórésze	7.14 m.

A sugárutak általában mind a lejtő irányában esnek; a Boldogasszony sugárút, a Kálvária-utca és a Budapesti sugárút egyenes lejtőben esnek a Tisza Lajos körúttól a nagy-körút felé; a Szabadkai sugárút és a Szent-György-utca már 200 méter közhosszban elérik a nagy-körút magasságát. A Boldogasszony sugárút a nagy-körúttól az indóház-térig vízszintes, a Szabadkai sugárút esik a Rákóczy-utcaig s itt eléri a régi talaj magasságát.

A Kálvária-utca esik a Kálvária-térig s itt eléri a 6.00 méter magasságát.

A Budapesti sugárút nagy-körúton kívüli része az Anna-utcaig lejt, innen a Damjanics-utcaig vízszintes, de az Alföld-fiumei vasút indulóházáig folyton emelkedik. A Vásárhelyi sugárút a város széléig állandóan lejt, míg a Szilléri sugárút 6.00 m. magasságát az egész vonalon megtartja.

A Tisza Lajos körúton belül elterülő legmagasabb utcák a következők:

Híd-utca	11.08 részben 7.80 m.	Arany J.-utca	9.00 részben 8.05 m.
Aradi-utca	10.11 részben 7.80 m.	Batthyány-u.	8.60 részben 8.40 m.
Deák F.-utca	9.65 részben 8.05 m.	Szív-utca	8.50 részben 8.00 m.

Oroszlán-utca	8·50 rész. 7·50 m.	Révay-utca	9·00 rész. 7·00 m.
Somogyi-utca	8·50 rész. 6·50 m.	Béla-utca	8·50
Vörösmarty-u.	8·22 rész. 8·00 m.	Ipar-utca	8·50 rész. 7·50 m.
Horváth M.-u.	8·05 rész. 7·60 m.	Bajza-utca	8·50 rész. 7·50 m.
Szegfü-utca	8·00	Petőfy-utca	8·22
Pécsy-utca	7·50 rész. 7·00 m.	Vesselényi-u.	8·22 rész. 7·93 m.
Vár-utca	10·17 rész. 7·83 m.	Nádor-utca	8·00 rész. 7·00 m.
Iskola-utca	10·00 rész. 7·00 m.	Kárász-utca	7·50
Kazinczy-utca	9·00 rész. 8·22 m.	Árpád-utca	7·00

A két körút közti területen fekvő utcák átlagos magassága 3·00, 7·50 esetleg 8·50 méterig is emelkedik. Legmagasabban fekvő utcák a Szent-Háromság-, Vitéz-, B. Józsika-, Földvári-, Török-, Fodor-, Teleki-, Maros és Zárda-utcák. A felsővárosban a nagy körúton kívül fekvő utcák átlagos magassága 3 métertől — 7·50 m. Legmagasabban fekszenek a Bárka-utca, a Tápéi-utca, Tiszapart, Csaba-utca, a Halász-, Fecske- és Kereszt-utcák 5 m.—7·50, a Csuka-utca, a Sándor-utca 5·00 m.—7·00 m.

A Rókus részen a nagy-körút, a Budapesti és Csongrádi sugárutak s a kültekelt közt eső terület átlagos magassága 3·00—5·50 m., igen csekély részben 6·50 m., ez a városrész fekszik aránylag legmélyebben.

A nagy-körút, Budapesti és Szabadkai sugárutak közt elterülő városrész magassága átlag 3·00—6·00 méterig terjed. A legmagasabban fekvő utcák: a Teréz-, Vasas-, Sz.-Péter-, Kálvária-, Katona-, Kaszás-, Csillag-, Gép-, Szél-, Kórház- és Zoltán-utcák, 4·50—5·00. m. A nagy-körút, Szabadkai- és Boldogasszony sugárutak által bezárt városrész utcái átlag 4·00—7·50 m. magasságig emelkednek, a Belváros után aránylag ez a legmagasabban fekvő városrész. Átlagos magasságuk 4—7·50 m. A legmagasabban fekvő utcák: Pálffy-, Harmat-, Kisfaludi-, Világos-, Várady-, Földműves-, Délibáb-, Pásztor-, Vaspálya-, Dobó-, Szabad Sajtó-, Nyíl-, Füzes-, Paprika-, Boszorkánysziget- s Szentháromság utcák.

Ez adatok áttekintéséből láthatjuk, hogy a feltöltés folytán Szeged város legmagasabb pontja a hidfőnél van, s innen kiindulva a város területe a kültekelt felé folyton lejt, bár a város belterületén jelenleg is vannak egyes telkek és utcák, melyek a Tisza 0 pontja fölé alig emelkednek 3 méter magasságig, sőt bátran elmondhatjuk, hogy a külvárosi háztelkek területén ennél mélyebb pontok is találhatóak, a melyek állandó vizállások, helylyel-közszel nádasokkal s búja vízi növényzettel . . . . S ha a külvárosi háztelkek egynémelyikébe a körútról be- vagy inkább letekintünk, önkénytelenül Velenceze jut eszünkbe, főleg akkor, midőn az udvar valamely pontján a velencezi gondolat helyettesítő szegedi esőnek is szemünkbe ötlük.

Adatok Szeged szab. kir. város külterületének magassági fekvésére nézve az adriai tenger színe fölött.

Ezen magassági pontoknak, illetőleg azok helyeinek a felmérők nem mindenütt adtak szoros elnevezést s leginkább a közelükben fekvő erdők, szőlők s a tanyák birtokosainak neve után ismeretesek.

A magassági pontok elsorolásánál azok egymásutánját illetőleg szoros rendet nem követhetünk, annál kevésbé, mert csakis a főbb pontokat vettük fel ismertetésünk szűk keretébe.

Kiindulási pontul vettük a határ u. n. felsővárosi részének északi pontját s innen haladunk délkelet felé a város területéig. Ezt követi az alsóvárosi határrész egyes főbb pontjainak megnevezése s itt nyugatról haladunk kelet felé egész a város területéig. Helyenkint pontosabb meghatározás végett kiteszszük a kapitányságok neveit is, a melyben az illető pontok fekszenek.

Fekete halom, a határ legészakibb részén (Csöngölei kap.)	96·72	m.
A csöngölei puszta északnyugati határszélén fekvő domb	99	"
Bitó István tanyájától északkeletre fekvő jelpont	93	"
Imre Antal tanyájától nyugatra fekvő jelpont (Balástyai kap.)		
a dorozsmai határ szélén	93	"
Sós Pál-halom a felső balástyai kapitányság északi részén	90	"
Veszélka József tanyájától északkeletre fekvő jelpont	95	"
Nagy István tanyája az osztr. állam vasp. vonalától nyugatra	90	"
Rózsa Gergely tanyája (Pusztaszeri kap.)	87	"
Nagy József tanyájától délre fekvő jelpont (Pusztaszeri kap.)	92	"
A szeged-kisteleki országút (Pusztaszeri kap.)	80	"
Bárkányi György tanyájától DNy.-ra fekvő jelpont (Szirtos kap.)	90	"
Szirtosszék délkeleti végén lévő dülő út	80	"
Győrishézi iskola szomszédságában Tóth Antal tanyája	91	"
Csíkos János tanyája (Szirtos kap.), a Makraszék mellett	90	"
Csányi szélmalma a Győrishéztől keletre	88	"
Az osztr. államvaspálya sinje (Szirtos kap.)	89	"
A Makraszéktől északra fekvő iskola (Makraszéki kap.)	87	"
A Benke-féle szőlőtől északkeletre fekvő jelpont (Szatymazi kap.)	88	"
Neszürjhegyi iskola (Szatymazi kap.)	86	"
A makraszéki szőlők északi részén lévő jelpont az osztr.-magyar		
államvaspálya örházánál	88·4	"
Vetró Pál tanyája a szeged-kisteleki országút mellett	90·0	"
Kormányos Mihály tanyájától nyugatra fekvő jelpont	91	"
A szatymazi indóház az osztrák államvasp. vonalán	87·4	"
Zsótér Andor tanyája (Szatymazi kap.)	88	"
A Korda-Dáni Fer.-féle tanya a szeged-kisteleki országút mentén	86	"
Örház az osztr. államvasp. vonalán a Fehértótól nyugatra	83·5	"

A Szatymazi-halom a Fehértótól nyugatra (Fehértói kap.) . . .	91	m.
Kettőshalom, a Fehértótól délnyugatra	87	"
Székhalom, a Fehértó keleti oldalán	87·9	"
Tápai-halom a " délkeleti oldalán	87·0	"
Fürgehalom, a Tápai-halomtól délnyugatra	87·2	"
Híd, a Tápai-halomtól keletre, az Oldalszék délnyugati végén .	81·0	"
A Baktói-tanya a Baktói-töltés oldalánál	82·3	"
Örház az alföld-fiumei vasútvonalon, a Baktói töltés mellett .	83·4	"
Csordásút, a Makkos erdőtől északra	80·0	"
Az Öthalom legmagasabb pontja	90	"
Az Öthalom nyugati végén fekvő Vidra-tanya	86·2	"
A Nagy-Széksós déli szélén fekvő Székhát (Ráczok kertje) . .	83·9	"
Az alsóvárosi határrészben :		
A határ legészakibb pontja	116	m.
A határ legnyugatibb pontja	130	"
A László Kálmán tanyájától délre fekvő jelpont	112	"
Petróczi János tanyájánál fekvő jelpont	111	"
A mérgesi erdő délkeleti végénél fekvő jelpont	120	"
Pálfy Ferencz tanyája (Csorvai kap.)	117	"
A Pálfy-erdő délnyugati szélén fekvő jelpont	113	"
A csorvai járási háromszögelési főpont	111	"
Az ötömösi Bokor-hegy (háromszögelési főpont)	131	"
A Nagy-Istváni szőlők északkeleti részén lévő jelpont	101	"
Taschler József tanyája Nagy-Istvánban	104	"
Kolonics tanyája Nagy-István déli részén	100	"
A Bogárzódomb, Nagy-Istvántól keletre	102	"
Az ötömösi járásban fekvő kút	125	"
A zabosfajai háromszögelési főpont	115	"
Az átokházi felső erdő keleti része	126	"
Az átokházi középső erdő rész délkeleti része	123	"
" " alsó " északnyugati széle	125	"
Földi Pál tanyájától keletre fekvő domb	122	"
Kis Márton János tanyája	127	"
A Dobos István tanyájától északra fekvő domb	129	"
A kenderesi erdő délnyugati széle	121	"
" " " északkeleti része	116	"
" " " délkeleti "	118	"
A kenderesi erdő által körülvevett Nagy-Liget kútja	120	"
Az ásothalmi erdő északnyugati része	121	"
" " " délkeleti része	117	"
Az ásothalmi erdőtől délnyugatra fekvő Szárnyék erdő főhá- romszögelési pontja	115	"

A Magyarai erdőtől északnyugatra fekvő jelpont (a határ mellett)	118	m.
A Templom-hegy, a Bokor tanyától délre	114	„
A felső-átokházi határdomb	123	„
Rieger Rudolf tanyája (Csorvai kap.)	119	„
Bokor tanyája, a Bokor-síványon	116	„
Királyhalom (háromszögelési főpont)	108	„
Gácsér-hegy (Ásotthalmi kap.)	103	„
Kővágó déli részén fekvő jelpont (Lengyel kap.)	100	„
Némethegy északi szélén fekvő jelpont	99	„
A Kraller-halom, László tanyájától délnyugatra	95	„
A Madarásztó délnyugati szélénél fekvő jelpont	98	„
Tandari malom (Nagy-Széksósi kap.)	92	„
Mórahalom (Mórahalmi kap.)	101	„
A Nagy-Széksós nyugati oldalán fekvő jelpont	95	„
Domaszéki iskola	93	„
Kis-Ivánszék északi szélén fekvő jelpont	94	„
Kúnhalom (Feketeszéli kap.)	88	„
Bojárhalom (Bojárhalmi kap.) háromszögelési főpont	96	„
Nyári-halom (Bojárhalmi kap.)	90	„
Rúzahegy (Kancsalszéli kap.)	97	„
Fajka-malom (Kancsalszéli kap.)	87	„
A Kis-Széksós keleti szélén álló szélmalom	88	„
A Maty nyugati partja Szt.-Mihálytelektől északra	85	„
„ keleti partja „ „ „	83	„
A Maty csárda Szt.-Mihálytelek déli végén	83	„

Ha a város közvetlen szomszédságában fekvő pontok magasságát a határ legészakibb és legnyugatibb pontjainak magasságával összehasonlítjuk, továbbá, ha a közbeeső területek magassági viszonyait is vizsgáljuk: azon meggyőződésre jutunk, hogy Szeged város határának külterülete északról délkelet- s nyugatról kelet- vagyis a város felé lejt, s amint már fentebb említettük, közvetlen a város környékén fekszik legalacsonyabban az ádriai tenger színe fölött.

II.

VÍZRAJZI ISMERTETÉS.

Folyók, mellékvizek, csatornák, tavak Szeged város határában.

A) F o l y ó k.

1. Tisza.

Szeged szab. kir. városnak, mint a nagy Magyar-Alföld egyik főgócponyjának azon kedvezőbb fekvése van a többi nagy-alföldi városok között, hogy honunk tulajdonképeni főfolyója, a nagy-Alföld életere, a

Tisza, falai alatt folyik el s a Maros, a délkeleti Felföld fő hajózható folyója, a várostól keletre, mintegy félóránnyira hőmpölyögteti hullámain a balparton a Tiszába. Nem vélünk fölösleges munkát teljesíteni, ha a Tisza folyónak, mely úgy városunk teljes elpusztulásának, mint közvetve ujjászületésének is indító oka vala, rövid, mintegy dióhéjba szorított, vázlatos leírását adjuk, adatainkat részint Hunfalvi „Magyarország természeti viszonyai“-nak leírásából, részint a szegedi m. kir. folyammérnökség szíves közléseiből merítvén.

A Tisza Máramarosmegyében két forrásokból ered, melyek egyike a Fekete-, másik a Fehér-Tisza. A Fekete-Tisza az északi szélesség 48° 20'-es a keleti hosszúság 41° 51'-e; a Fehér-Tisza az északi szélességnek 47° 58'-es a keleti hosszúságnak 42° 14'-e alatt ered.*) A vízben gazdagabb Fekete-Tisza eredetén alúl, egy mértföldön túl időszakonként már tutajokkal járható; a Fehér-Tiszával Borkút alatt Ivanovecz és Szepesi gyarmat mellett egyesül.

Vásáros-Náménytől lefelé már gőzösökkel is hajózható. Folyásának hossza M.-Szigettől torkolatáig 174 mföld és 3705 öl, teljes hossza körülbelül 186 mföld. (1430·98 kilométer.) Felső részében igen nagy esése van, egyes szakaszaiban 100 ölenként 1—2 lábat is esik. Vízsintje Körösmezőnél mintegy 2000 láb magasságban van a tenger színe fölött; onnan kezdve torkolatáig egész esése 1778' 8", vagyis ölenként 34·4 vonal. Esése a nagy Alföldön Mindszenttől Szegedig 19,400 öl közhosszat véve, kis vízálláskor 3' 4" 9"', nagy vízálláskor 3' 4" 6"', 100 ölenként tehát 1⁴⁴." Alig van folyam honunkban, melynek oly erős és nagy kanyarulatai volnának, mint a Tiszának. Völgyének hossza Husztól Szegedig 66,464 öl, míg a kanyarulatok hossza 132,611 ölet tesz ki.

A szabályozás-, illetőleg átmetszések folytán Tisza-Ujlaktól torkolatáig . . .

Medre általában mély, úgy annyira, hogy helyenkint 0 alatt 14—20, sőt 25 lábnyira is lesülyed.

Igy az Uj-Maros beömlése alatt az 1842-ik évben eszközölt mélységi mérések a balparttól a jobbpart felé haladva öt-öt ölnyi távolságban a következő mélységeket tüntetik ki:

Az 1842-ik évben (az Uj-Maros torok alatt).

Balpart 0, 14' 0", 33' 0", 38' 0", 39' 0", 38' 0", 36' 6", 32' 6", 26' 0", 24' 6", 13' 0", 2' 0". Jobbpart.

Szeged város alatt.

Balpart 0, 3' 7", 4' 6", 7' 9", 10' 4", 13' 4", 14' 9", 15' 2", 16' 5", 16' 7", 18' 7", 18' 10", 18' 10", 19' 1", 18' 1", 0. Jobbpart.

---

*) Hunfalvy János „Magyarország természeti viszonyai“-nak leírása II. köt. 298—299. lap.

Az 1877-ik évben történt felvételek szerint a felső részen a meder 10 méter távolságot kivéve, mindenütt emelkedett, míg a város alatt az egész szélességben tetemesen alább szállott.

Az 1880-ik évi január hóban felvett legújabb medermérés a város alatt, a régi hajóhid fölött már 12 méter legnagyobb mélységet mutatott a 0 pont alatt.

A meder szélessége igen változó, mert míg az 1842-ik évi felmérés szerint, közvetlen az Uj-Maros-torok alatt 60 ölet s a város alatt körülbelül 71 ölet tett, addig 1877-ben a felső részen már 72 öltre terjedt ki, és a város alatt töltésemelés folytán mintegy 2 ölet szűkült. Az újalakítás nagy műve a legújabb időben a Tisza folyó medrének szélesítésére is kiterjedt s jelenleg a város alatt a jobboldalról köpartok, a balról hatalmas töltés közé szorítva, árját átlag 180 öl, helyesebben 360 méter szélességben hömpölyögtetheti el.

Folyónk általában kevés szigetet képez; egyike legnagyobb szigeteinek a határunkban — a várostól délre fekvő Boszorkánysziget, mely 2320 öl hosszú, legnagyobb szélessége 160, legkisebb 40 öl, s 91 hold s 1585 □-öl kiterjedéssel bír; másika a délnyugatra fekvő Tompasziget, a Ballagi tó átalellenében; az előbbi a Tisza jobb-, az utóbbi a balparthoz esik közelébb.

Vízének mennyiségét, valamint folyásának sebességét — a különböző vízállások mellett — teljes szabatsósággal még nem igen határozták meg. Wallandt számításai szerint Szeged város alatt, a hídon alúl 4' 7" 10" 0 fölötti vízállás mellett 7491, ugyanott legnagyobb vízálláskor 127,000 köbláb. A tiszaszabályozási hivatal jegyzetei szerint vízének mennyisége és sebessége az illető vízállás és mélység mellett a hídon alúl 60 öltre a következő:

19' 7" 0" vízállás és 44' 6" mélység mellett 34,572₁₉ köbláb a vízmennyiség; 13₉₀₈' a sebessége.

Áradásai — főleg az utóbbi időkben — igen tetemesek s a vízállási mérések igen nagy különbözeteket tüntetnek fel. A szegedi várbán, a katonaság irattárában talált régi adatokból tudjuk, hogy az 1765-ik év előtti legnagyobb víz . . . . 7.24 méter volt az

1765-ik évben a	"	"	"	"	"	"
1763-ban a legkisebb	"	"	"	"	"	0 alatt s
1765-iki középnagy víz	"	"	"	"	"	"

A mult századból, 1772-ről s a jelen század elejéről a hiteles adatok a Tisza legmagasabb és legalacsonyabb vízállását illetőleg a szegedi m. kir. folyammérnökség szivessége folytán kezeink közt lévén, mint reánk nézve igen fontos dolgot a következőkben adjuk:

Év	Legmagasabb vizállás						Legkisebb vizállás								
	megnevezés mikor			régí mércze szerint			tiszaszab. mércze szerint			megnevezés mikor			régí mércze szerint		
	/'	''	'''	/'	''	'''	/'	''	'''	/'	''	'''	/'	''	'''
1772				24	3	0	19	11	4						
1816	Junius 10.			24	0	2	19	8	6						
1830	Május 13.			23	9	2	19	5	6						
1834	Május 18.			21	2	3	17	10	7	Deczember 26			0	9	3
1835	Május 21.			18	1	5	13	9	9	Január 18.			1	0	3
1836	Április 13.			18	10	9	14	7	1	Október 28.			1	8	6
1837	Junius 9.			22	6	3	18	2	7	November 12.			8	2	9
1838	Május 7.			22	5	3	18	1	7	Október 14.			5	0	3
1839	Junius 9.			22	5	0	18	1	4	Október 29.			4	7	0
1840	Julius 23.			20	2	9	15	11	1	Október 11.			7	10	0
1841	Május 1.			22	6	9	18	3	1	Szeptember 12.			2	11	0
1842	Junius 14.			20	4	9	16	1	1	Szeptember 17.			3	3	6
1843	Augusztus 19.			22	0	6	17	8	10	Január 12.			13	5	6
1844	Április 24.			23	4	6	19	0	10	Október 11.			11	5	3
1845	Május 29.			24	7	6	20	3	10	Márczius 6.			13	2	0
1846	Április 27.			23	9	9	19	6	1	November 27.			4	11	0
1847	Május 14.			22	1	3	17	9	7	Deczember 27.			8	2	9
1848	Április 17.			21	6	3	17	2	7	Február 11.			5	9	6
1849	Deczember 7.			14	6	6	10	2	4	Október 11.			7	1	6
1850	Május 18.			23	5	0	19	1	4	Szeptember 10.			6	0	0
1851	Szeptember 17.			22	10	0	18	6	4	Márczius 10.			8	1	9
1852	Május 31.			21	10	0	17	6	4	Szeptember 18.			8	1	0
1853	Május 23.			25	3	0	20	11	4	Deczember 14.			4	7	0
1854	Julius 25.			19	7	6	15	3	10	November 21.			5	3	9
1855	Április 17.			26	1	6	21	9	10	Deczember 8.			3	10	6
1856	Márczius 19.			21	0	0	16	8	4	November 17.			4	3	0
1857	Május 9.			23	1	6	18	9	10	Deczember 23.			2	2	0
													tiszaszab. mércze szerint		
1858	Május 18.	—	—	—	—	—	18	1	3	Január 7.			1	0	0
1859	Junius 28.	—	—	—	—	—	16	9	0	Február 9. (-)			0	11	0
1860	Május 7.	—	—	—	—	—	21	2	6	Október 9. (+)			3	6	0
1861	Márczius 29.	—	—	—	—	—	18	5	0	November 2. (-)			1	7	6
1862	Április 21.	—	—	—	—	—	18	5	9	Deczember 11. (-)			5	0	0
1863	Márczius 23.	—	—	—	—	—	9	4	0	Január 1. (-)			4	6	0
1864	Junius 30.	—	—	—	—	—	18	4	0	Február 5. (-)			3	11	0
1865	Április 23.	—	—	—	—	—	19	10	0	Deczember 27. (-)			3	0	0
1866	Április 16.	—	—	—	—	—	16	11	0	Október 19. (-)			3	3	0
1867	Május 6.	—	—	—	—	—	22	10	0	Szeptember 30. (-)			0	7	0
1868	Május 17.	—	—	—	—	—	22	0	6	Október 20. (-)			2	5	0
1869	Deczember 30.	—	—	—	—	—	19	4	6	Október 24. (+)			1	0	0
1870	Május 20.	—	—	—	—	—	20	5	6	Julius 19. (+)			6	3	0
1871	Január 24.	—	—	—	—	—	21	6	0	Szeptember 29. (+)			1	10	0
1872	Április 11.	—	—	—	—	—	20	6	6	Október 29. (-)			3	1	0
1873	Május 22.	—	—	—	—	—	17	8	0	Deczember 31. (+)			1	8	0
1874	Junius 4.	—	—	—	—	—	22	0	6	Október 11. (+)			2	4	0
1875	Május 5.	—	—	—	—	—	20	0	0	Október 19. (+)			0	10	0
1876	Április 6.	—	—	—	—	—	24	11	0	November 16. (+)			1	11	0
1877	Május 26.	—	—	—	—	—	25	2	0	Deczember 31. (-)			2	0	0
													m.	cm.	
1878	Április 27.	—	—	—	—	—	7	20		Január 1.			0	63	
1879	Márczius 5.	—	—	—	—	—	8	06		Október 15.			0	72	
1880	Április 26.	—	—	—	—	—	6	27		Szeptember 21.			0	49	
1881	Április 15.	—	—	—	—	—	8	46		Deczember 27.			0	35	
1882	Deczember 24.	—	—	—	—	—	6	91		Február 17.			0	00	
1883	Május 30.	—	—	—	—	—	7	38		Szeptember 7.			0	11	

A — jel a 0 alatti a + a 0 fölötti vizállást jelöli.

1772-től—1857-ig jegyzett vízállási magasságok kétszeresen vannak kitüntetve, az első rovatok az eredeti, vagyis Szeged város irattárában őrzött okmányban lévő mérés eredményeket tüntetik fel, míg a második rovatok az 1857 ik év után jelzett magasságok 0 pontjától vannak számítva. Miután ez időben a Tisza 0 pontja változott, s Szegednél 4' 3" 8''' feljebb tétetett, azokból a magasságokból ez összeg (4' 3" 8''') mindenütt levonattott. A szegedi vízmérczének jelenlegi 0 pontja az ádriai tenger színe fölött 73·808 méternyre fekszik.

A kimutatást tüzetesen vizsgálva, azt találjuk, hogy a kitüntetett 55 év alatt a Tisza egyszer, 1882-ben állott a 0 ponton, 13 esetben a 0 pont alatt és pedig 1862. december 11-én 5 lábbal, 1863. január 1-én 4' 6 hüvelykkel; 1864. február 5-én 3' 11 hüvelykkel állott a 0 pont alatt. Százradságokról nevezetes évek!

Mint legmagasabb vízállások, az 1876, 1877, 1879. és 1881-ik évek szerepelnek, melyek közül az 1879-ik évi volt ama történelmileg nevezetességű vízállás, midőn a 25' 6" 0''', vagyis 8·06 méterre felduzzadt Tisza folyó vihartól korbácsolt hullámaival szemben töltéseink gyengéknek bizonyulván — városunk hullámsírba temetkezett. Az 1881-ik év még magasabb vízállása, (8·46 méter) szintén igen sok kárt okozott védtöltéseinkben — mindazonáltal erősen védett gátjainkat teljesen áttörni s bennünket falaink között ujából fölkeresni, képes nem vala.

A Tisza szabályozásának habár rövid leírására is, jöllehet ez bennünket igen közelről érdekel, e helyen tért és időt nem szentelhetünk, s csakis annyit említünk fel, hogy a Tiszának városunk alatt elfolyó része felülről a nagyfai átvágáson keresztül érkezik hozzánk — s tőlünk a vedresházi átvágáson át, távozik. (A felső nagyfai átvágás 1574 mtr. (830°) az alsó, a vedresházi 7415 méter (4000°) hosszú; az előbbi szélessége 50, az utóbbié 100 méter.) De mielőtt bennünket elhagyna, vizének aránylag egy csekély részét itt kell hagynia. Vízszükségleteinket ugyanis teljesen ő elégíti ki. Városunk egész területén alig találunk egy pár kútát, melynek vizét italul használhatnók. E kútvizek legnagyobb részt salétromot, számos keserű sót tartalmaznak, s némelyeket mint keserűvizeket kereskedésbe is bocsáthatnánk.*)

*) Mölcszer György szegedi ásványvizének vegyelemzése. 1863. Preysz Móríciz által

		1000 rész vízben	1 polgári fontban.
1. Szénsavas mész	CaO, CO ₂	0.4700	3·0096
2. „ kesrenyéleg	MgO, CO ₂	0.0163	0·1252
3. „ szikenyéleg	NaO, CO ₂	0·1523	1·1696
4. Kénsavas mész	CaO, SO ₃	0·8922	6·8521
5. „ hamanyéleg	KO, SO ₃	0·0304	0·2334
6. „ szikenyéleg	NaO, SO ₃	6·9587	53·4427

A Tiszavíz — mint ivóvíz — a legegészségesebb vizek közé tartozik. Vegyelemzését ujabbán 1883-ban hajtották végre, midőn az új vízvezetéki hálózat tervének kidolgozása végett Grahn. E. Esszenből körünkbe hozott. A vízvezetéki medencze fölállításának helye képezvén a sarkpontot Grahn E. a medencze fölállítását a Maros beömlésén felül Tápé alatt indítványozá; miután a Maros gazdag iszaptartalmával a Tisza vizét igen zavarja s a vízszűrést igen megnehezíti. Vegyelemzése, melyet ennek kitüntetése végett eszközölt, a következő kimutatásban látható.

	100,000 rész Tisza vízben			
	1883. május 5.		1883. május 29.	
	+ 6.32 m.		+ 7.36 m.	
	A Marosnak a Tiszába ömlése			
	fölött	alatt	fölött	alatt
A közvetlenül merített s 136° C. melegített víz visszamaradt szilárd anyaga	20.5	22.6	18.0	37.7
Az átszűrt (filtrált) vízé	16.0	18.5	15.5	16.8
A különbözet	4.5	4.1	2.5	20.9
A közvetlenül merített víz után visszamaradt szilárd részek tűzbéli vesztesége	5.6	5.9	5.6	5.6
A szűrt (filtrált) vízé	5.5	5.3	5.4	5.5
Oldott szerves anyagok	3.894	3.614	3.800	3.514
Chlor tartalom	1.775	1.491	1.081	1.171
Mész és magnésia	6.389	6.445	5.998	5.896
Keményisége (francia fokok szerint)	11.40	11.50	10.70	10.50

A légecs-savnak (Salpetrige Säure) csekély nyoma, a légeny-savnak (Salpeter Säure) erősebb nyoma találtatott benne, de az Ammoniak teljesen hiányzott.

Ebből láthatjuk, hogy alacsonyabb vízállások mellett a Maros vizének hatása a Tiszáéra nem igen nagy, de főleg áradások alkalmával a Maros vizének iszaptartalma a Tiszáét rendkívül, vagyis 35.7—18.0, = 19.70%-kal múlja fölül.

		1000 rész vízben	1 polgári fontban
7. Kénsavas kesrenyéleg	MgO, SO ₃	1.2672	9.7321
8. „ kesreny halvag	MgCl	2.8996	22.2689
9. Légenysavas kesrenyéleg	MgO, NO ₅	1.6488	12.6627
10. Aluminiun éleg	Al ₂ O ₃	0.0073	0.0561
11. Kovasav	SiO ₃	0.0091	0.0699

A nem illó alkatrészek összege . . . . . = 14.3519 . . . . . 110.2223

Félig kötött szénsav 0.2156 = ... = 109.7 k. c. 1.6558 = 3.36 k. h.

Teljes összeg . . . . . = ... 14.5675 . . . . . 111.878.

Meghatározhatlan mennyiségben találtatott a vízben: Vas, Ammoniak, Szervesanyag.

Kitetszik ezen elemzési eredményekből, hogy a vizgált keserűvíz a szilárd alkatrészek összegére nézve legközelebb áll a budai Hildegard forrás vizéhez, attól azonban lényegesen különbözik légenysavas kesrenyéleg tartalma által, mely alkatrész mennyiségét tekintve csak a Saisdchützi keserű vízhez hasonlítható.

2. Maros.

A Délkeleti-Kárpátok e legnagyobb folyója Tápé község alatt lép Szeged város határába s mintegy 90 mérföldnyi folyás után Tápénál a balparton a Tiszával egyesül. Forrás-csermelyei Gyergyóban, a Fekete-recze-hegyen erednek. Vízállása igen változó. A mily gyorsan emelkedik, oly hirtelen apad. Rohamos áradásaival igen nagy károkat okoz. Esése, átlagos hosszát véve, forrásaitól torkolatáig mintegy 2567 láb (mér földenkint 28·5 láb). Herrich meghatározásai szerint esése Csanádtól torkolatáig 21' 0" 9"', vagyis mérföldenkint 1·5'; közép sebessége Makótól torkolatáig 2·45 láb.

Vize főleg esőzések után igen zavaros, innen van, hogy a Tisza szöke vize helyett gyakran barnás színű sűrű folyadékot hömpölyögtet falaink alá.

Maros-Ujvártól kezdve hajózható. Aradtól Szegedig kisebb gőzcsökök is járhatnának rajta, de hogy még sem járnak, egyenesen azon körülménynek tulajdonítandó, miszerint sem a személy-forgalom, sem a teher szállítás e vonalon a vállalat költségeit nem fedeznék.

B) Mellékvizek, folyások, erek, tavak sat.

A Tisza és a Maros folyókon kívül Szeged város határa vízben nem igen szűkülöködik. A Duna és Tisza vízválasztójából kiinduló s már fentebb említett gerinczek, melyek majd közelebb, majd távolabb vonulva el egymástól, mind meg annyi völgyeket határolnak, melyeken keresztül a magasabbban fekvő pestmegyei belvizek részint természetes, részint mesterséges utakon hozzánk lefolyást találnak. Határunkban két nevezetes vízgyűjtő medence van: a Fehértó és a Maty-ér. Az ezek vízkörnyékéhez tartozó folyások és völgyek következőkép foglalhatók össze:

1. A Harmincztó-, Kővágó- és Szent-Kút-ér-, Kelőviz s Nádastói vizek völgyelete.

A Jakab-Fülöpszállási határból kiindulva, a félegyházi határon, a Monostori és Ferencszállási pusztákon átvonulva a Szent-Péteri tóba ömlenek s onnan a kelővizi csatornán át a Kelőtónál határunkba jönnek.

2. A Bugaczi-pusztán eredő, a Móricz-gátja pusztán áthaladó, továbbá ugyancsak a Bugaczi-pusztán, a Vén-tóból kiinduló u. n. Galambos-vizek s a Nagy-Bácsa pusztáról jövő Szánki, Kelő-vizek völgyelete, mely a nádastói vizek völgyével a határunkban fekvő Kelőtónál találkozik.

3. A határunkra nézve igen nagy fontosságú mintegy 65—70 kilométer hosszú Halasi, Harka-tói, Majsai, Drágon-éri, Bogártói, Össze- és Makra-széki vizek völgyelete.

4. A Pálosi-pusztán eredő s a Dorozsmai határon átvonuló Büdöstó, Királyszerék, Pestiszék, Kenyérváritó s Nagy-széktó vizek völgyelete.

5. A Kereseti vizek, Doma-szék, Kis-Ivánszék, Sáros-szék, Nagy-Szék-tó, Vöröshomoki-tó vizek völgyei.

6. A halasi határban eredő s az Ötömösi pusztán át a szegedi alsóvárosi tanyák közt elvonuló u. n. Széksóstavak víz környéke. Végül a halasi határban eredő s az alsóvárosi határrészen átfolyó Körös-ér, (Folyó-ér), mely a horgosi határon átvonulva Magyar-Kanizsa alatt egyesül a Tiszával.

E völgyek általában igen nagy esésűek. Így a Galambosi és a Nádastói vizek völgyében határunk északnyugati részében fekvő Kelő-tó medrének fekvése az Adriai tenger színe fölött 96·0 m., míg e völgy alsó-részében fekvő Nádastó csak 80·0 m. magasan fekszik a tenger színe fölött. E két tó között a távolság 26—30 kilométerre tehető, így tehát 1 kilométerre 0·53 méter vagyis 0·5 méternél több esés jut.

Az Össze- és Makra-széki vizek völgyének magassági fekvése határunk északnyugati részében a kömpöczi-puszta területén 93·3 m., míg az Össze-széke 87·0, a Makra-szék pedig 86·5 m., közös vízgyűjtőjük pedig, a Fehértó csupán 79·4 méternyire fekszik az adriai tenger fölött. Az esés, tehát e vonalon 20 kilométer átlagos hosszat véve, 13·9 méter, vagyis 1 kilométerre 0·695 méter, 100 méterre közel 0·07 méter esik. A Kereseti vizek völgyében fekvő Domaszék talajmagassága 90 m., míg a Maty-ér magassága 77·5; e kör. b. 10 kilométer távolság esése tehát 12·5 méter, 1 kilométerre esik, e szerint 1·25 méter, 100 méterre 0·125, vagyis 12·5 centiméter.

E számok eléggé igazolják, mekkora eséssel bírnak e völgyeleték míg természetes vízgyűjtőikbe: a Fehértóba és a Maty-érbe érkeznek. A városunk határában a Tisza-folyó árterébe eső e két hatalmas vízgyűjtő igen megérdemli, hogy velük tüzetesebben foglalkozzunk.*)

Fehértó.

A szegedi Fehértó belvíz-medence Szeged város belterületétől alig 7 kilométernyire az öthalmi és szatymazi gerinczek közt terül el, alakja háromszöghöz hasonlít, a szegletek irányába hosszan megnyúlva. Nyugati oldalával az osztrák államvasút mellett elterülő szántóföldekre, kelet- és délfelől a felsővárosi szántóföldekre, végre észak felől a szatymazi szőlőkre és a sövényházi határszéli töltésre (macskási t.) támaszkodik. Területe, természetes partjai közt 1766 kat. holdat s 908 □ ölet foglal el.

Mint a pestmegyei tiszai lejtő délkeleti részében összefutó belvizek egyik főgyűjtője, — üsidőkben az anyafolyóval a sövényházi, algyői és tápéi határookban még jelenleg is létező vizek által köttetett össze, s csak

---

*) Adotainkat a boldog emlékü Váltkai Imre királyi főmérnök „A Kelővíz-Pap-halmi belvízlevezető szegedi csatorna műszaki leírásából” merítettük.

miután később Szeged város és vidékének védtöltései építették, záratott el e medence természetes kifolyása a Baktó-Macskási töltések által. De valószínű, hogy ugyanekkor vagyis ennek folytán ásatott a Fehértó-, Matyéri-, a dorosma szegedi határon áthúzódó régi csatorna, melynek rendeltetése volt a Fehértóban összegyülemelő vizeket a Szeged városától délnyugat felé 5 kilométernyire eső Matyérbe s ezen át az anyafolyóba vezetni. Az 1881. évi rendkívüli kiáradása, melynek folytán július hóban 5238 kat. holdat elöntve — semmivé tette a legjava szegedi szántóföldek két évi termését, s veszélyeztette az újabb időben készült vízvédelmi és vasúti berendezéseket, beigazolta régi lefolyásának irányát, mely az u. n. Fertőtó és Baktó almedenczéken át húzódott a Tiszába; rendeltetésének — hogy a belvizeket összegyűjtve levezethesse, csak addig felelhetett meg, míg a Tiszafolyó magas vízállása a szabályozások folytán, Szeged felett és alatt, nem érte el mostani rendkívüli magasságát, mely az 1881-ik évben is 81·832 méter volt az adriai tenger vízszíne és 7·924 méter a Tisza 0 pontja fölött a Matyér hidjánál, míg a legmagasabb — s már szorító gátakkal is duzzasztott belvíz, az adriai tenger színe fölött csak is 81·575 s a Tisza 0 pontja fölött 7·667 méter magassággal birt, s így a Tisza vízszíne 0·257 méterrel magasabban állott a Fehértó vízszínénél.

Miután azonban e hatalmas vízgyűjtővel szoros kapcsolatban vannak a szatymazi vasút állomástól északnyugati irányba húzódó u. n. Makra- és Összeszéki vizek völgye, mely fölhatva a Csöngölei átfolyásig, magában foglalja e pusztá nyugati felét; s miután ugyancsak a Fehértó felé törekszenek a szatymazi kapitányság mindazon belvizei, melyek az oszt-rák-magyar államvasút és a nádastói vízszerkezet közé esnek; s miután továbbá azon bővizű nagy lapos is, mely a Balástyai kapitányság területén kezdődik s az Alligán erdőtől nyugatra húzódva a szeged-kisteleki úton keresztül — a Vetró-féle tanyák mellett az országút mindkét oldalán elterülve fölösleges vizeit — daczára hogy sehol sincs csatornázva, a szatymazi iskola mellett keletre eső völgnél ömleszti a Fehértóba: világos, hogy e hatalmas víztartó — nagyobb mennyiségű belvizet, még ha a Tisza vízállása változatlanul maradna is, — csak magas szorító gátak és ezeknek folytonos védelme s kitöréseinek örökös veszélye mellett volna képes befogadni. De miután a Fehértói vízszerkezethez tartoznak a Kömpöcz, Csólyos és Majsa puszták, a Harka, Kötöny, Tazlár és a halasi határ vizeinek azon része is, mely „A l s ó - S z á l l á s - T a j ó” vízszerkezet néven szerepel, a melyhez tartozik Halas város belterülete is: nem csodálkozhatunk, hogy e vízkörnyék összes területe 106,826 kat. holdat tesz. S ezen egész területen olyan csatorna, mely egy-egy medence vizét a másikba vezetné, nem létezik. Vannak ugyan egyes árkok, melyek a szántóföldek védelmére ásatnak, de ezek csak gyorsítják azon vizek lefolyását, melyek különben is — csakhogy nagyobb területeket elöntve s nagyobb károkat okozva, las-

sabban folynának le a mélyebb területekre. Ilyen gyorsabb lefolyást előmozdító árkok, Szeged város határában az Össze- és Makraszéket összekötő, továbbá a szatymazi vasúti híd fölött és alatt elnyúló árkok.

Miután végül a fehértói vízmedencének jelenleg a Matyér az egyedüli levezetője, s ezen víztartó különös fontossággal bír a Szeged vidéki s a határban nagy károkat okozó belvizeket illetően: bold. Váلكai Imre kir. főmérnök nyomán. a Matyér leírását a következőkben adjuk.

Matyér.

A Matyér a dorozsmai határban ered, s itt Putri a neve; igen kanyargós irányú, s átlag 300 méter széles — magas partok közt elterülő vízmedence ez, melynek hossza a zsiliptól a dorozsmai-ötömösi útig 11·8 kilométer; a zsiliptól nyugatfelé eső felhajlása 3·2 km., összes hossza tehát 14·2 kilométer. Területe 740 kat. hold, melyből városunk határára 8·7, a dorozsmaira 5·5 km. közhossz esik.

A Matyér — a dorozsmai határban — a Nagy-Széktó ere által közvetlen összeköttetésben van a Nagy-Széktó nevű nagy lapossal, melybe észak felől a dorozsmai határ Rózsa-laposán összegyülemlő vizek folynak le. A Nagy-Széktó rendes, ásott csatornával van összekötve a Kenyérvári tóval. Ez a dorozsmai határban összegyülemlő minden vizet, az ebbe felülről befolyó vadvizeket is, mind felveszi, azokat határunkba vezet, s így határozottan lecsapoló csatorna jellegével bír. Mielőtt ugyanis az itteni magas gerinczet a felülről jövő vizek meghágnák, elébb a Sia folyása és Pesti-szék tájéka is víz alá kerül. A Sia völgye a Pesti-székkal, ez ismét a forró-zsombolyai természetes laposok által a Nagy-Királyszékkal s négy lecsapoló árok által a Seregélyes nevű nagy vízgyűjtővel van összeköttetésben. A dorozsmai határ ezen csatornák segélyével nagy mennyiségű belvizet vezet közvetlen a Matyérbe, melynek víztartói még a következő idegen víztájak csapadékát veszik fel u. m.: 1. a Királyszéken felül fekvő Büdöstő medencéjét, melybe az alsó és felső Pálosi pusztá s a majsai alsó határrészek vizei folynak; 2. a Seregélyesi lapost, melybe a Kígyósér az Átokházi laposokon át sok vizet vezet le — a majsai Kígyós-pusztá és a halasi Zsana pusztabeli Landsás és Cziprus vizek által táplálva. De vannak még az említett vizeken kívül mások is, melyek különböző irányból főleg határunkban összegyülekezve a Matyérbe ömlenek. Ilyenek a domaszéki vizek, a Kis-Iván és Sárosszék gyűjtőkkel. Ezek a szeged-dorozsmai határ szélén a jakusközi csatornán át folynak belé. A Domaszékbe egy régebben ásott csatorna segélyével a szegedi határból az u. n. Kereseti vizek folytak be, mely utóbbiak magukba veszik fel a halasi, Balota, Eresztő és a bácsmegyei Ötömös puszták összes vizeit. A Matyérbe

ömlő ezen belvizek vízkörnyékének területe 90,410 kat. holdat tesz. Ez óriási vízkörnyék eléggé igazolja, hogy a Matyér mint levezető csatorna akkor, midőn a Fehértó vizeit fel kellene vennie — már színig telt, s mint az 1881-iki eset is megmutatta, csak ezrekbe kerülő szorító gátakkal és védtöltésekkel lehetett ellenében a Szeged városi határnak a Delelőhíd és a dorozsmai csatorna közti részét megvédelmezni, mely körülmény a Fehértó már fentebb említett kiöntése nélkül hogy sikerült volna, nem tételezhető fel.

Azon belvív-mennyiség ugyanis, mely az 1881-iki magas vízállásakor, márczius és április hóban, a szatymazi vasuti hid alatt az osztrák-magyar államvaspálya felügyelőségének vízszinjegyzései folytán megejtett felvétel és számítás szerint a 106826 kat. hold csapadékterületről a szegedi Fehértóba közvetlen s innen a csatornán át közvetve a Matyérbe másodpercenként befolyt 9·60 kbmt tett. Ehhez hozzá véve, hogy a Matyér vízkörnyéke is 90,410 kat. holdat tesz, aránylagos lefolyás feltételezésével a Matyérbe másodpercenként 8·1 kbméter víz folyhatott, összesen tehát a két medenczébe másodpercenként 17·70 kbm. Már pedig a Matyér — T i t z Gyula mérnöknek felmérései szerint — 15,110,000 köbméter vizet képes befogadni töltések nélkül. A fentebbi számításból kiindulva, a Matyérbe 24 óránként befolyó vízmennyiség 699,840 köbmétert tesz — mely víztömeg elégséges arra, hogy a Matyér még azon esetben is, hogy ha zsilipje lezártakor teljesen száraz, 22 nap alatt a csupán Dorozsma felől jövő vizekkel is színig töltsék. Hasonló eset van a Fehértónál is, azon különbséggel, hogy ez 19,785,500 közép köbtartalmat véve alapul, — teljes száraz állapotában — 9·60 köbméter befolyó vízmennyiséget véve másodpercenként (24 óránként 929,400 kbm.) $23\frac{8}{10}$ nap alatt teljesen megtelik.

E számításokból látható, hogy soha, vagy csak igen ritka esetben lehetne arra kilátás, hogy határunk ez igen nevezetes két vízgyűjtője: a F e h é r t ó és M a t y é r, magas Tisza- és magas belvív-állás mellett 25—30 napig is képes legyen az összegyülemlt belvizeket határai között megtartani.

E nevezetes ténykörülmény — s az, hogy a Tiszafolyó magas víz-állás mellett gyakran hónapokon át nem engedi az alacsonyabb (természetes) lefolyásokon keresztül e vizeket magába ömleni: vezette bold. Váلكai Imre kir. főmérnököt arra, hogy az ősrégi természetes folyás irányát mellözve — a „Kelővíz-Paphalmi-csatorna“ tervét kidolgozza. E csatorna volna hivatva arra, hogy az összes — fentebb már elősorolt s E.-Ny.-ről Dél-Kelet felé haladó s határunkat veszélyeztető völgyeletek vizeit — még mielőtt a Tisza árterében fekvő Fehértó és Matyér vízgyűjtőkbe ömlenek — felfogva, a szegedi határ szélére cső s a Tisza partján fekvő Paphalomnál a Tiszába vezesse.

E tervezett csatorna az adriai tenger színe fölött mintegy 96·0 mé-

ter magasan álló Kelővíznél kiindulva s a Paphalomnál végződve, a felső vizeket mind — s határunkból a Kereseti vizek, Nagy- és Kis-Széksós tavak, a Madarásztói vizek völgyeinek összes vízmennyiségét — még az eddig észlelt legmagasabb Tisza-vízállás mellett is (81·822 meter Adria felett), a Tiszába vezetni képes; a beömlés ennek vízállásától tehát független. Megemlítettönek tartjuk végül, hogy e tervezett csatorna határunk északnyugati részétől a Kelővízből kiindulva, mintegy 20 kilométer átlagos hosszúságot véve Szeged város határán halad keresztül. Ezután mintegy 12 kilométert a dorozsmai határban haladva, a Kereseti laposnál a határ déli részén azt elhagyja s a Zákány és Lengyel kapitányságok területének északi részén újból határunkba lép. Ezután az alsóvárosi tanyákat és tanyaföldeket majdnem teljesen É.-Déli irányban (csekély eltéréssel DK felé) átmetszi s a Paphalomnál a Tiszával egyesül. Ezen alsó részén átlagos hossza mintegy 18—20 kilométer. Így tehát átlagos hosszának majdnem $\frac{4}{5}$ részében határunkon haladna keresztül. E csatorna létesítése Szeged város külterületi birtokosainak legfőbb törekvését képezhetné, mert a Fehértó, mely jelenleg ugyan szárazon áll — s így a legjobb szántóföldeket nem veszélyezteti, — főleg nedves években, melyek még a múlt században kezdett s mostanig folytatott megfigyelések folytán átlag minden 5-ik évre esnek, nemcsak hogy megtelik, de — mint az 1881. évi határunkra nézve fiók-katasztrófa megmutatta, — ki is önt. Az 1882-ik évben kiadott polgármesteri jelentésből tudjuk, hogy a Fehértó akkor — Székalmi gátjainak átszakítása után — nemcsak mintegy 5 ezer holdra menő értékes szántóföldet borított el, hanem egészen a városi körtől-tésig hatolt, s csakis éber elővigyázat s nagyobb erő kifejtés akadályozta meg, miszerint a víz a társulati védművek alá nem jutott s mi több a városi külterület többi részének megmentése is, csak a rókusai nyomáson s az Öthalom körül hirtelen vont nyúlgátak létesítése által sikerülhetett.

A már fentebb ismertetett két fő-vízgyűjtőn kívül névszerinti felemlítésre érdemesek még a következők:

a) A várostól északnyugatra fekvő u. n. felsővárosi határrészben:

1. Kelő-tó, átlagos fenékmagassága az adriai tenger felett . . .	96·0 méter.
2. Csöngölei-tó, átlagos fenékmagassága az adriai tenger felett	95·0 "
3. Nagy-Össze-széke " " " " " "	87·0 "
4. Makra-széke " " " " " "	86·5 "
- továbbá a Szirtos-szék, Györy-szék stb.

b) A várostól nyugatra s délnyugatra eső u. n. alsóvárosi részben:

1. Doma-szék (átl. fenékm. az adriai tenger felett 90·0), 2. Kis-Iván-szék, 3. Sáros-szék, 4. Görbe-szék, 5. Nagy-Széksós (átl. fenékmagassága az adr. t. f. 88·5), 6. Kis-Széksós, 7. Madarásztó, 8. Bogárzó stb.*)

*) Ezek mind megannyi nagyobb területeket elfoglaló jobbára állandó vízállások. Vannak ezeken kívül a tanyák között és pedig igen nagy számmal u. nevezett s e m-

Végre felemlitendők még a várostól délre, közvetlen a Tisza partján fekvő Ballagító, mely vizét főleg a Tisza kiöntése folytán nyeri, továbbá a Bak-tó, a várostól északra az alföld-fiumei vasúttól átszelve, és a Bodonyi-rét, a várostól délnyugatra, közvetlen a Tisza partján, melynek árterét képezi s mely a Szabadkai országút s részben töltések által záratik el az Alföld-Fiumei vasút Szeged-Horgosi vonalától. Ez Szent-Mihálytelek déli végétől délnyugati irányban egész a Paphalomig húzódik.

Áttérve Szeged város határának Tiszán-túli részére, az u. nevezett uj-szegedi (Erzsébetvárosi) határba, a népkert végén a Holt-Marossal találkozunk.

A Maros az 50-es évek előtt, midőn még szabályozva nem volt, ugyancsak a város fölött lépett Szeged város határába, — de annak u. nevezett marostői részén átkanyarogva több ezer hold szántóföldet öntött el évenként.

A szabályozás folytán a város fölött, attól majdnem keletre vezetve be — a régi meder töltések által elzáratott s most nagyrészt szárazon sínli a szabályozásnak iránta tanusított mostohaságát. Medrének magasabban fekvő részei szántóföldekül, mélyebben fekvő területei pedig békák és víziállatok tanyájául szolgálnak.

III.

AZ ÉGHAJLATI VISZONYOK ISMERTETÉSE.

A meteorologiai állomások feladata a körlégben (athmosphaera) lefolyó minden tüneménynek, milyenek: a légsúlymérői változások, léghőmérsék, párányomás, viszonyos nedvesség, csapadék, széleloszlás, a levegő elektromos tüneményei, ozontartalma stb. — pontos észlelése. A körlégben előforduló folytonos változásokkal szemben azonban a meteorologia feladatai néha igen nehezek, mivel egyes tünemények, melyek mint hatás lépnek fel, a következő pillanatban már egy más tünemény oka gyanánt szerepelnek. Továbbá a meteorologia tisztán észleleti tudomány lévén, minden kísérletezés ki van zárva s csakis az észleletek hosszú sorából lehet a következtetéseket levonni, — miért is egyes külön álló észleletek nagyobb értékkel nem bírnak. — A meteorologia az utóbbi évtizedek alatt csakis azért emelkedett a tudományok sorába s tett jelentékenyebb lépéseket előre, mert igen számos megfigyelő állomás rendeztetett

---

jékek, alacsonyabban fekvő kisebb-nagyobb medenczék, melyek jobbra kaszálól szolgálnak s a réteket helyettesítik. Nagy esőzések alkalmával azonban ezek is vízzel borítvák. Mint eléggé nevezetes körülményt felemlítjük itt, hogy a semjékekben 2—3 lábnyi mélységen alúl kisebb-nagyobb mennyiségű üledékes mészkő-tömbök vannak, melyeket sok helyt kiásnak s mészsze égetve az építkezéseknél alkalmaznak.

be, a melyek mindenikében folytonos s a körülményekhez képest pontos megfigyeléseket tesznek.

Hazánkban már a múlt században, 1782-ben indultak meg a meteorologiai észlelések, még pedig a budai csillagvizsgáló toronyban, mely akkor a várpalota felső emeletén volt. A legrégebb észlelések tehát ez időtől 1792-ig terjednek. 1792-től 1806-ig az észlelések megszakadtak. Ez évben újból felvétetvén 1815-ig ugyancsak a várpalotában, 1816-tól 1820-ig*), valamint 1826—1848-ig már a szt. gellérthegyi csillagásztoronyban — Mayer Lambert csillagász felügyelete alatt — még pedig az utolsó 8 évben 1841—1848-ig, — midőn az észlelések újból megszakadtak — kiváló szorgalommal vitettek véghez.**)

1850 óta néhány évig dr. Freneisz a budai vizivárosban tett észleléseket. 1861-től 1870-ig dr. Schenzel Guidó felügyelete mellett a budai reáliskolában folytak az észlelések, míg 1870. ápril 8-án Felséges királyunk egy legmagasabb elhatározásával szentesítette azt, hogy Magyarországon egy külön meteorologiai intézet léphessen életbe.

Így keletkezett „A Meteorologiai és Földdelejtességi magy. kir. központi intézet“, melynek igazgatójául Dr. Schenzel Guido még ugyanazon évben kinevezetvén — az észlelések azóta a budai várban kiváló pontossággal vezetettek.

Berde Áron, a kolozsvári Lyceumban a természettan és vegytan volt tanára az első, ki a legrégebb észleleteket összegyűjtötte és tudományos alakban fel is dolgozta. Művét, „Légtüneménytan és a két Magyarhon éghajl-viszonyai s azok befolyása a növényekre és állatokra“ czim alatt Kolozsvárt 1847-ben bocsátotta közre.

Ezenkívül is birunk még egyes adatokkal oly tudósoktól, kik mint természetbuvárok az országot beutazták. De sokkal fontosabbak ezeknél azon észlelések, melyek hazánk különböző városaiban és helyein már a század első harmadában rendszeresebben eszközöltettek. Dr. Schenzel Guidó nyomán***) közölhetjük, hogy a kolozsvári csillagdában 1833-tól 1845-ig, a Gyula-Fehérvári csillagdában pedig 1843—1845-ig történtek észlelések. Mehádián 1827-től 1830-ig az orvosok által tett s a cs. kir. haditanácshoz felterjesztett észleletek azonban egyoldalúak és hiányosak. Pécsről egy 12 évi s Dr. Palkovits által eszközölt sokkal tökéleterebb észlelési sort birunk.

Vannak még régebb meteorologiai feljegyzések is Maros-Vásárhely, Fiume, Temesvár és Pozsonyra vonatkozólag, ez utóbbi városra vonatkozókat Endlicher „Flora Posoniensis“ czimű művében találjuk fel. A honunkra

*) Hunfalvi J. A magyar birodalom természeti viszonyainak leírása III. köt. 498. l.

**) Lásd: Kruspér István „Légtüneti észleletek“, I. köt. Pest, 1866.

***) „A Meteorologiai és Földdelejtességi m. k. közp. intézet évkönyvei“ I. köt. 1871. évfolyam 2. lap.

vonatkozó nevezetesebb klimatografiai feljegyzések közé számíthatjuk Rochel adatait, a melyek Árvamegye Rowne községében 20 éven keresztül gyűjtettek. Ő az, a ki növénytani munkájában igen fontos adatokat közöl a Bánátra vonatkozólag is.

De hosszasan tartana feljegyezni mindazok neveit, kik ez irányban részleges észleléseket eszközöltek, de főlösképpen is, miután ezekre bizton építeni s ezekből az égalji viszonyokat ismeretünknek teljesen meghódítani úgysem lehetne.

A gyakorlati meteorologia fejlesztésére a legjótékonnyabb befolyást gyakorolta a bécsi meteorologiai és földdelejességi cs. kir. központi intézet megalakulása, mely már 1848-ban kiváló figyelmet fordított a birodalom meteorologiai átkutatására. Az észlelési háló 1848-ban 31, 1849-ben már 33 állomást foglalt magában, mely hálóban Magyarország is egy állomással (Selmeicz) volt képviselve. 1850-ben már 39-re terjedt ki, melyek között találjuk Pozsony, N.-Szeben és Brassó állomásokat. 1851-ben 43 volt az állomások száma, de ennek daczára a magyarországiak nem szaporodtak; mígnem az 1854-ik évben a magyarországi állomások száma 11-re emelkedett.*) Ezekhez járult Erdélyben 3 és katonai örvidéken szintén 3. Ezen évben felállított állomások között találjuk városunkat is, Szegedet, a hol Dr. Altstädter vezette az észleléseket egész 1861-ig. 1862. és 1863-ik években szünet állott be. 1864-ben Dr. Jani Lambert cs. kir. ezredorvos azt újból megindította; 1865-ben Dr. Jani, Dr. Blaschke V. és Planeter M. kat. orvosok vezették, 1866-ban Planeter M., 1867-ben Planeter M. és Waldstein ezredorvosok; 1868/69-ben Dr. Waldstein, 1870-ben Parádi K., 1871-ben Berkes I. főgymn. tanárok.

1872-től napjainkig az észleléseket Stanczel Károly kegyesrendi házfőnök s főgymn. tanár vezeti. Ez időtől fogva az Alföld ezen fontos állomásán az észlelések a lehető legnagyobb pontossággal végeztetnek s ezen észlelések eredményét találja a szíves olvasó az ide mellékelt táblázatokban s az azokat követő általános jellemzésben.

De mielőtt ezekbe betekintenénk, nem lesz talán felesleges megismertetni azon eszközöket, melyek Szegeden a meteorologiai észleléseknél használtak s melyek a következők:

1. Kapeller-féle edényes légsúlymérő.
2. Egy közönséges Psychrometer.**)
3. Egy esőmérő, (833 mm. magas.)
4. Egy szélmutató.

---

*) 1881-ben a meteorologiai állomások száma Magyarországon már 154-re szaporodott fel. Szerző.

**) A psychrometer áll: két egymástól 10 cmre elhelyezett Celsius-féle hőmérőből, melyek egyikének gömbje vízszívó ruhába van göngyölve, mely ruhának vége a gömb alatt elhelyezett víztartóban fekszik.

A légsúlymérő a kegyesrendiek épületének egy keletre fekvő földszinti szobájában az ablak mellett van függélyes helyzetben felakasztva.

A psychrometer ugyanazon épület északi oldalán (a kertben) köpönyegbe burkolva a földszint egyik ablaka előtt (75 cm. távolságra az ablaktól) van megerősítve akként, hogy a fokok sora az ablak egyik szárnyának kinyitása s a psychrometer odavonása folytán könnyen leolvasható.

Az esőmérő teljesen szabad helyen a kertben áll, magassága a föld színétől a felfogó edény pereméig 833 mm.

Tulajdonképeni szélmutatója az észlelési állomásnak nincs, de a szél irányának megfigyelésére szolgált egész 1883-ig a kegyesrendiek házához közel fekvő s oda tisztán látható azon szélmutató, mely a gőzhajó-társaság zászlóárboczáán volt elhelyezve.

Az észlelési órák: reggel 7, délben 2, este 9 óra.

*

Ezek előrebocsátása után, áttérek Szeged város 10 évi (1872—1881) meteorologiai viszonyainak nemcsak évi, hanem havi eredmények szerint való táblázatos kimutatására.

Az A.) alatti táblázatok magukban foglalják a légnyomás, léghőmérsék, párányomás, viszonyos nedvesség, csapadék és széleloszlás 10 évi (1872—1881.) eredményeit.

A B.) tábla a meteorologiai viszonyok ugyanazon 10 évi átlagos eredményét.

A C.) tábla a légnyomás, léghőmérsék, párányomás, viszonyos nedvesség és csapadék évszakonkint való eloszlását (1872—1881.) évig.

A D.) a légnyomás, léghőmérsék, párányomás, viszonyos nedvesség és csapadék havonkint való eredményeit egymással összehasonlítva 10 éven (1872—1881.) keresztül. Végre:

Az E.) tábla az évszaki széleloszlást az észleletek száma szerint és a végeredményt százalékokban. (1872—1881-ig.)

A) A meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei az 1873-ik évben.

Hónapok	Légnyomás					Léghőmérsék					Párányomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	Csapadék						Széleloszlás										
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				mennyiség			napok száma			Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Délnyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélesend		
														Összes	Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesővel										Zivatarral	Viharral
Januárius	757.2	732.4	21	766.4	10	1.4	-2.8	14	11.8	21	4.8	98	8.5	59	10	21 24	11	-	-	-	-	0	16	7	11	8	31	28	0	-
Februárius	756.8	741.7	12	770.7	19	2.6	-7.6	14	14.6	28	4.7	85	7.6	30	12	13	9	-	-	-	-	6	12	11	11	25	12	19	2	-
Márczius	752.8	742.2	1	763.1	24	9.4	-0.6	8	19.0	17	6.3	78	5.5	12	4	22	5	-	-	-	-	3	2	16	7	27	26	14	5	-
Április	750.7	739.1	24	760.5	10	11.5	3.6	25	22.4	19	7.1	70	6.0	60	22	21	9	-	-	-	-	1	11	8	8	16	17	16	23	-
Május	750.9	742.9	5	756.8	26	14.8	5.4	1	25.8	18	9.3	76	6.4	215	123	21	16	-	-	-	-	7	6	9	2	11	25	26	15	-
Junius	753.9	743.9	7	759.4	4	19.6	9.8	1	29.0	24	12.6	74	5.7	93	34	19	12	-	-	-	-	9	8	14	2	20	12	18	17	-
Julius	754.5	748.2	15	761.3	18	23.2	12.4	21	34.0	13	13.9	66	3.6	56	19	21	5	-	-	-	-	24	15	19	3	11	3	16	10	-
Augusztus	754.9	747.5	10	760.7	16	23.2	12.2	31	32.0	1	13.0	62	4.0	6	4	3	2	-	-	-	-	25	4	13	1	24	8	13	13	-
Szeptember	755.9	745.3	16	763.0	27	16.7	6.0	26	29.0	7	9.5	67	4.7	38	24	6	6	-	-	-	-	8	16	9	0	14	13	30	10	-
Október	754.7	747.8	21 25	762.1	28	14.7	2.6	26	26.2	13	9.4	77	4.3	24	15	26	3	-	-	-	-	4	1	10	12	22	17	27	6	-
November	754.1	740.9	23	763.4	12	6.8	-5.8	17	22.2	5	6.4	84	6.6	27	9	22	7	-	-	-	-	5	7	3	0	8	8	57	7	-
December	761.4	745.2	17	775.1	9	-0.4	-9.2	9	9.2	17	3.9	87	5.7	5	2	19	3	-	-	-	-	6	25	21	3	1	5	26	13	-
Az 1873-ik év eredménye	754.7	732.4	21 Jan.	775.1	9 Decz.	12.0	-9.2	9 Decz.	34.0	15 Jul.	8.4	76	5.7	619	123	21 Máj.	90	-	-	-	-	98	123	145	60	187	177	290	121	-
													Százalékban						8 10 12 5 16 15 24 10 -											

A) A meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei az 1875-ik évben.

Hónapok	Légnyomás					Léghőmérsék					Páranomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	Csapadék								Szélelosztás								
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				mennyiség				napok száma				Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Dél nyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélcsend
														Összes	Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesüvel	Zivatarral	Viberral									
Januárius	758.1	739.6	22	767.0	11	-1.2	-14.6	11	9.0	21	9.8	85	6.8	30	8	25	12	6	0	0	1	3	0	11	1	18	13	11	18	18
Februárius	754.7	747.2	4	765.9	1	-6.9	-20.4	17	3.0	4	2.6	94	7.9	35	6	26	14	13	0	0	0	10	6	11	8	18	3	9	10	9
Márczius	756.6	745.6	2	769.9	8	-1.5	-14.6	8	10.0	31	3.6	86	5.8	9	4	26	6	6	0	0	2	3	3	21	4	20	8	15	8	11
Április	753.4	741.0	18	760.3	14	9.7	0.0	15	23.2	22	6.0	67	6.4	29	9	23	8	0	0	0	3	2	9	10	9	21	6	15	9	9
Május	754.6	746.7	30	759.1	25	17.0	7.0	2	28.0	19	9.2	64	4.8	43	17	4	7	0	0	1	4	1	7	9	6	17	6	10	12	25
Junius	753.1	747.2	28	758.3	23	23.3	17.2	13	32.4	19	13.8	66	4.8	95	31	20	11	0	0	8	1	13	1	6	2	17	6	12	9	24
Julius	752.5	745.1	9	759.0	28	22.4	16.0	14	33.8	9	12.3	61	4.8	24	7	18	9	0	0	4	2	12	2	8	3	15	2	16	6	29
Augusztus	753.7	744.1	5	759.9	18	21.4	14.6	24	30.8	13	12.4	67	3.1	21	7	5	6	0	0	2	1	1	3	6	4	9	19	8	8	35
Szeptember	755.4	747.9	23	763.5	25	15.4	9.5	25	23.6	21	8.9	68	—	39	19	29	5	0	0	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Október	751.9	735.6	13	764.4	8	10.4	2.5	30	21.6	11	7.5	80	7.7	65	12	25	16	1	0	1	2	13	3	7	6	14	2	8	14	26
November	751.8	738.3	20	764.0	16	4.4	-2.6	28	15.1	11	5.2	82	7.9	81	17	19	11	3	0	0	1	7	14	2	7	25	10	3	14	18
Deczember	756.4	733.3	4	766.3	24	-2.2	-12.4	8	9.2	4	3.7	88	8.2	22	9	4	10	7	0	0	0	9	1	9	5	21	5	8	10	25
Az 1875-ik év eredménye	754.3	733.3	Decz 4	767.0	Jan. 11	9.4	-20.4	Febr. 17	38.8	Jul. 9	7.4	76	—	487	31	20	Jun. 115	36	0	16	—	74	49	100	55	195	80	109	118	223
													Százalékban								7	5	10	5	19	8	11	12	23	

A) A meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei az 1876-ik évben.

Hónapok	Légnyomás					Léghőmérsék					Párhányomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	Csapadék							Széleloszlás									
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				mennyiség		napok száma					Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Délnyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélcsend	
														Összes	Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesővel	Zivatarral										Viharral
Januárius	763·5	750·7	5	773·2	26	-6·5	-19·7	9	9·7	24	2·9	94	7·3	39	14	5	11	11	0	0	—	6	4	11	13	33	4	5	3	14
Februárius	754·9	740·4	6	769·3	1	0·0	-14·9	13	12·4	27	4·8	89	7·8	41	12	24	13	3	0	0	—	1	1	4	9	32	14	11	7	14
Márczius	748·6	736·6	10	757·1	4	8·3	0·1	9	22·4	29	5·8	72	6·4	55	24	11	12	0	0	1	—	6	1	6	5	41	3	16	2	19
Április	753·0	745·8	27	759·7	4	14·9	6·4	9	27·9	24	7·5	61	6·3	21	7	28	7	0	0	2	—	7	4	3	8	24	7	5	5	27
Május	753·9	745·3	26	761·4	20	13·6	3·7	20	23·9	4	8·4	73	7·0	76	15	9	12	0	1	1	—	17	12	7	1	6	4	19	8	19
Junius	751·8	746·8	10	756·8	6	20·9	14·0	26	28·9	7	12·7	71	5·9	86	12	18	13	0	0	8	—	10	5	8	3	15	8	16	4	21
Julius	753·9	749·3	1	759·7	14	21·8	14·0	3	30·2	9	12·0	63	4·5	62	18	12	7	0	0	4	—	11	11	10	5	7	13	3	3	30
Augusztus	754·5	740·7	25	759·2	19	22·5	14·2	18	32·2	6	12·5	62	3·1	18	8	10	3	0	0	3	—	1	12	2	4	2	1	3	12	56
Szeptember	753·3	740·3	13	759·5	5	15·7	6·7	23	28·0	6	9·7	72	5·9	56	22	8	8	0	0	4	—	10	1	1	0	14	10	5	6	43
Október	756·6	748·2	1	763·7	24	14·0	4·5	24	26·0	8	9·6	78	4·5	24	14	20	3	0	0	0	—	4	0	5	2	20	0	3	0	59
November	755·5	748·0	10	761·0	26	0·7	-11·0	13	7·5	1	3·8	75	8·5	56	13	24	9	4	0	0	—	14	3	16	4	8	0	5	3	37
Deczember	750·5	735·2	22	767·3	23	4·3	-13·2	28	15·0	4	5·4	81	8·1	87	23	6	14	1	0	0	—	10	0	1	6	19	1	10	4	42
Az 1876-ik év eredménye	754·1	735·2	Decz. 22	773·2	Jan. 26	10·9	-19·7	Jan. 9	32·2	Aug. 6	7·9	74	6·3	621	24	11	112	19	1	23	—	97	54	74	54	221	65	101	57	375
											Százalékban							9	5	7	5	20	6	9	5	34				

A) A meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei az 1877-ik évben.

Hónapok	Légnyomás					Léghőmérsék					Párhányomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	Oszapadék								Széleloszlás																									
														mennyiség				napok száma																													
														Összes		Maximum		Mely nap		Csapadékkal		Hóval		Jégesővel		Zivatarral		Viharral		Északi		Északkeleti		Keleti		Délkeleti		Déli		Délnyugati		Nyugati		Északnyugati		Szélszend	
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesővel	Zivatarral	Viharral	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Északnyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélszend									
Januárius	757.6	746.6	19	766.9	28	1.9	-5.4	27	14.5	8	4.5	88	6.7	21	8	18	7	3	0	0	—	12	1	5	6	32	0	0	1	36																	
Februárius	752.8	739.9	21	763.9	15	2.4	-6.6	4	11.4	26	4.3	77	7.6	26	8	22	11	1	0	0	—	16	3	0	13	11	8	7	2	24																	
Márczius	749.8	737.8	7	761.0	9	6.0	-9.0	4	22.8	30	5.0	69	5.9	26	14	9	6	2	0	0	—	16	4	2	5	25	2	4	2	33																	
Áprillis	748.9	740.0	18	755.2	9	10.5	0.3	23	20.2	14	6.5	68	7.1	85	16	20	17	0	0	2	—	12	5	3	9	9	0	7	7	41																	
Május	750.8	742.5	20	766.8	28	14.3	5.8	3	25.7	14	8.3	68	6.7	71	18	17	12	0	0	1	—	16	7	0	1	15	4	13	7	80																	
Junius	756.9	749.7	13	761.5	30	20.5	13.5	17	29.2	23	12.0	67	4.5	29	20	24	6	0	0	3	—	8	6	11	2	26	1	6	8	30																	
Julius	754.4	747.2	16	760.5	10	21.0	14.6	10	29.7	15	13.7	73	5.2	74	36	18	12	0	1	4	—	23	4	1	3	20	3	5	3	31																	
Augusztus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	
Szeptember	754.9	745.2	22	763.4	27	14.0	4.0	28	25.0	1	9.3	78	6.0	52	25	10	10	0	0	0	—	27	1	4	3	9	2	4	3	37																	
Október	756.9	746.6	9	765.1	20	8.5	-0.3	21	19.0	15	6.9	83	5.8	41	16	2	6	0	0	0	—	10	5	1	16	13	0	4	5	39																	
November	755.3	739.0	25	767.6	18	6.0	-3.0	17	14.8	14	5.9	84	4.4	9	3	28	5	0	0	0	—	11	4	1	15	31	0	1	1	26																	
Deczember	756.7	740.3	1	766.8	16	0.5	-12.0	30	12.0	1	4.6	92	8.0	41	14	5	15	7	0	0	—	19	2	6	3	24	0	2	6	31																	
Az 1877-ik év eredménye	754.0	737.8	Márc. 7	767.6	Nov. 16	9.6	-12.0	Decz. 30	29.7	Jul. 15	7.3	76	6.1	475	36	18	107	13	1	10	—	170	42	34	76	215	20	55	45	358																	
																						Százalékban								17	4	3	7	21	2	5	4	35									

A) A meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei az 1878-ik évben.

Hónapok	Légnyomás					Léghőmérsék					Páranyomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	Ösapaadék							Széleloszlás									
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				mennyiség			napok száma				Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Déli nyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélcsend	
														Összes	Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesővel	Zivatarral										Viharral
Januárius	756.7	735.0	26	769.5	13	-3.2	-15.0	5	3.0	9	3.8	93	7.9	44	17	26	12	6	0	0	0	15	0	2	13	10	1	4	12	36
Februárius	761.2	750.3	11	768.6	21	1.7	-9.8	5	11.0	26	4.9	92	7.6	9	5	17	4	3	0	0	0	12	1	1	2	15	3	13	6	31
Márczius	751.8	737.8	8	765.9	5	4.4	-4.2	17	14.8	30	5.1	81	6.8	27	11	24	8	3	0	1	0	26	1	2	8	26	1	6	5	18
Április	751.5	741.2	1	759.1	15	11.4	2.4	9	21.0	16	7.7	78	6.7	52	20	1	12	0	0	1	0	1	1	6	15	20	0	0	8	39
Május	752.9	744.2	8	759.7	17	16.9	8.7	10	26.6	19	10.3	72	5.2	17	6	21	10	0	0	1	0	5	2	2	14	22	2	9	9	28
Junius	753.3	744.4	15 16	759.9	7	19.9	12.0	7 8	30.4	14	12.7	74	5.6	48	16	26	10	0	0	1	0	9	3	3	3	18	4	12	5	33
Julius	—	—	—	—	—	29.3	19.5	4	29.8	24	13.3	75	—	182	22	26	13	0	0	3	0	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Augusztus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szeptember	759.7	743.1	27	759.9	4	19.1	9.4	29	29.6	2	12.9	77	4.5	40	17	10	6	0	0	1	0	11	0	2	3	22	1	2	5	28
Október	755.0	747.0	23	762.2	4	13.4	4.5	31	21.4	28	9.7	64	5.7	35	10	29	11	0	0	0	0	11	1	1	4	33	6	2	6	29
November	754.0	738.8	6	763.1	20	7.2	-1.2	2	16.4	14	6.7	89	7.2	66	16	22	14	0	0	0	0	5	3	2	7	32	10	5	5	21
Deczember	749.5	731.0	18	765.8	25	0.1	-8.9	25	7.0	1	3.9	86	7.6	55	12	17	14	6	0	0	0	15	2	3	4	29	5	5	5	25
1878-ik év eredménye	753.9	731.0	18 Decz.	769.5	13 Jan.	11.5	-15.0	5 Jan.	29.8	24 Jul.	8.2	80	6.4	525	22	26 Jul.	114	18	0	8	0	110	14	24	73	227	33	58	61	288
													Százalékban							12	2	3	8	25	4	7	7	32		

A) A meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei az 1879-ik évben.

Hónapok	Légnyomás					Léghőmérsék					Parányomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	C s a p a d é k								Széleloszlás																
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				mennyiség				napok száma				Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Dél nyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélesend								
														Összes	Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesővel	Zivattal	Viharral										N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
Januárius	756·8	743·6	10	764·7	27	-1·7	-12·7	21	7·0	1	3·8	90	7·5	43	18	2	8	6	0	0	0	14	5	6	7	27	3	4	0	27								
Februárius	746·9	732·1	18	759·9	2	4·4	-1·6	3	17·2	25	5·4	86	7·9	53	12	18	13	3	2	0	1	5	0	2	6	39	3	3	5	21								
Márczius	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Április	746·4	732·9	13	758·3	1	11·8	5·8	19	21·4	16	8·0	77	7·9	136	33	13	15	0	0	3	3	2	0	0	1	42	1	17	5	22								
Május	752·1	740·3	10	758·6	30	15·8	5·0	1	28·7	31	8·6	64	6·0	52	13	5	13	0	0	3	2	8	2	15	11	18	2	15	4	18								
Junius	752·8	747·4	6	759·2	27	22·0	14·3	15	31·4	²⁵ 31	13·5	70	4·4	12	10	14	3	0	0	2	0	4	0	14	7	16	5	7	3	34								
Julius	751·8	746·4	2	757·7	25	20·5	14·6	⁷ 11	32·0	2	12·2	69	3·8	41	19	22	8	0	0	2	2	5	4	6	1	12	5	25	7	28								
Augusztus	753·4	750·2	18	756·9	3	21·6	14·7	28	29·4	29	13·1	70	3·4	16	7	9	3	0	0	2	2	2	0	2	2	15	5	21	8	38								
Szeptember	755·3	750·9	9	762·9	3	18·5	10·4	27	30·4	7	12·2	76	5·3	67	16	22	10	0	0	3	1	7	1	5	9	17	0	3	1	47								
Október	755·4	741·9	17	761·9	12	10·0	2·0	18	22·6	3	7·7	83	7·0	52	16	16	9	0	0	0	1	5	6	4	2	11	5	12	11	37								
November	755·8	740·5	30	769·7	9	1·9	-10·0	28	14·0	2	4·6	82	5·4	49	14	30	8	4	0	0	0	12	2	4	3	20	1	4	12	32								
December	762·9	741·9	5	774·9	¹⁵ 23	-9·6	-24·0	16	2·1	5	—	—	6·1	26	14	4	6	4	0	1	1	19	1	1	3	11	0	4	6	48								
1879-ik év eredménye	753·6	732·1	Febr. 18	Dec. 15 23	774·9	12·5	-24·0	Decz. 16	32·0	12 Jul.	8·1	70	5·9	527	33	13	96	17	2	16	13	83	21	59	52	228	30	115	62	352								
																Százalékban																						
																8 2 6 5 23 3 11 6 35																						

A) A meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei az 1880-ik évben.

Hónapok	Légnyomás					Léghőmérsék					Párhányomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	Csapadék							Széleloszlás																	
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				mennyiség		napok száma					Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Dél nyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélsendő									
														Összes	Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesővel	Zivatarral										Viharral	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
Januárius	763·4	752·3	18	771·6	28	-5·2	-16·6	20	4·2	3 4 5	2·9	89	5·6	3	1	21	4	3	0	0	0	12	1	0	2	6	3	11	10	48								
Februárius	758·1	746·0	27	770·7	1	-2·0	-16·0	8	8·3	23	4·0	91	7·3	15	5	24	6	2	0	0	2	2	0	3	10	26	2	3	2	39								
Márczius	759·0	746·2	31	773·1	9	3·4	-7·4	19	15·8	30	4·6	74	3·9	11	5	30	3	1	0	0	4	7	4	2	3	9	5	9	10	44								
Április	751·3	742·2	6	760·7	14	14·5	4·6	3	27·4	27	7·9	69	5·1	31	11	9	9	0	0	4	0	2	0	1	9	31	9	0	2	36								
Május	751·8	743·8	4	760·9	25	15·5	6·2	1	27·8	28	10·1	75	6·5	62	14	18	14	0	0	6	3	10	2	1	17	15	8	7	9	24								
Junius	752·0	745·1	20	757·1	2	19·7	14·8	1	31·0	12	12·3	73	5·6	66	21	16	13	0	0	7	0	3	3	0	1	13	12	6	10	42								
Julius	752·7	744·7	27	757·6	11 22	23·9	16·8	31	31·8	10	14·1	66	2·6	10	4	23	4	0	0	3	2	1	0	0	0	24	12	16	5	35								
Augusztus	751·3	741·4	3	759·6	29	18·6	12·0	29	25·6	26	12·6	79	5·7	51	20	19	9	0	0	4	0	6	2	0	2	10	5	3	7	58								
Szeptember	754·5	745·9	22	762·9	2	16·6	9·1	22	29·3	6	10·9	78	5·3	85	36	21	10	0	0	2	1	3	3	2	2	16	2	3	18	41								
Október	753·8	743·2	29	761·0	1	11·1	0·2	26	22·7	8	8·4	82	6·1	82	17	11	8	0	0	2	2	5	2	0	5	13	18	11	5	34								
November	758·5	738·4	18	771·5	29	6·1	-1·6	3	15·2	17	6·2	87	6·9	41	15	20	10	0	0	0	2	5	3	0	0	23	9	4	4	42								
Deczember	755·3	742·2	25	767·2	5	3·5	-4·6	7	12·0	30	5·3	89	7·2	31	6	25	10	2	0	0	1	3	2	1	1	26	7	11	6	36								
Az 1880-ik év eredménye	755·1	738·4	Nov. 18	773·1	Márc. 9	10·5	-16·6	Jan. 20	31·8	Jul. 10	8·3	79	5·6	488	36	21	100	8	0	28	17	59	22	10	52	212	92	84	88	479								
																	Százalékban																					
																	5	2	1	5	19	8	8	8	44													

B) A meteorológiai viszonyok 10 évi (1872—1881.) átlagos eredménye.

Évek	Légnyomás					Léghőmérsék					Párányomás középértéke	Viszonyos nedvesség középértéke	Felhőzet	C s a p a d é k							Széleloszlás											
	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap	Közép	Minimum	Mely nap	Maximum	Mely nap				Összes	mennyiség			napok száma				Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Déli nyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélcsend		
															Maximum	Mely nap	Csapadékkal	Hóval	Jégesővel	Zivatarral	Viharral											
															Mely nap	Mely nap	Mely nap	Mely nap	Mely nap	Mely nap												
1872	754·2	734·5	Már. 25	770·8	Már. 4	12·2	-10·2	Jan. 1	37·4	Aug. 2	9·2	81	5·5	677	112	Jun. 1	96	—	—	—	—	—	—	5	7	13	10	26	23	11	5	—
1873	754·7	732·4	Jan. 21	775·1	Dec. 9	12·0	-9·2	Dec. 9	34·0	Jul. 15	8·4	76	5·7	619	123	Máj. 21	90	—	—	—	—	—	8	10	12	5	16	15	24	10	—	
1874	754·5	733·6	Dec. 22	771·7	Már. 3	10·2	-15·6	Feb. 3	35·4	Jul. 16	7·1	70	6·1	421	26	Aug. 17	104	25	2	14	14	—	4	7	11	7	14	12	21	7	15	
1875	754·3	733·3	Dec. 4	767·0	Jan. 11	9·4	-10·4	Feb. 17	38·8	Jul. 9	7·4	76	—	487	31	Jun. 20	115	36	0	16	—	—	7	5	10	5	19	8	11	12	23	
1876	754·1	735·2	Dec. 22	773·2	Jan. 26	10·9	-19·7	Jan. 9	32·2	Aug. 6	7·9	74	6·3	621	24	Már. 11	112	19	1	23	—	—	9	5	7	5	20	6	9	5	34	
1877	754·0	737·8	Már. 7	767·6	Nov. 16	9·6	-12·0	Dec. 30	29·7	Jul. 15	7·3	76	6·1	475	36	Jul. 18	107	13	1	10	0	—	17	4	3	7	21	2	5	4	35	
1878	753·9	731·0	Dec. 18	769·5	Jan. 13	11·5	-15·0	Jan. 5	29·8	Jul. 24	8·2	80	6·4	525	22	Jul. 26	114	18	0	8	0	—	12	2	3	8	25	4	7	7	32	
1879	753·6	732·1	Feb. 18	774·9	Dec. 15, 23	12·5	-24·0	Dec. 16	32·0	Jul. 2	8·1	70	5·9	527	33	Ápr. 13	96	17	2	16	13	—	8	22	6	5	23	3	11	6	35	
1880	755·1	738·4	Nov. 18	773·1	Már. 9	10·5	-16·6	Jan. 20	31·8	Jul. 10	8·3	79	5·6	488	36	Szep. 21	100	8	0	28	17	—	5	2	1	5	19	8	8	8	44	
1881	754·7	734·6	Feb. 11	772·5	Nov. 5	9·7	-19·2	Jan. 25	32·8	Aug. 28	8·4	83	6·0	677	46	Nov. 2	104	11	3	16	3	—	9	2	3	5	17	7	6	8	43	
10 év eredménye	754·3	731·0	1878 Dec. 18	775·1	1873 Dec. 9	10·8	-24·0	1879 Dec. 16	38·8	1875 Jul. 9	8·0	77	5·9	551	123	1873 Máj. 21	103	18	1	16	6	—	8	7	7	6	20	9	11	7	32	

C) A légnyomás, hőmérsék, párányomás, nedvesség és csapadék évszakonként való eloszlása 1872—1881-ik évig.

Tavas: március, április, május. **Nyár:** június, július, augusztus. **Ősz:** szeptember, október, november. **Tél:** december, január, február.

Évek	A Z E G Y E S É Y S Z A K O K.																								
	L é g n y o m á s					L é g h ő m é r s é k					P á r a n y o m á s					N e d v e s s é g					C s a p a d é k				
	Tavas	Nyár	Ősz	Tél	Átlag	Tavas	Nyár	Ősz	Tél	Átlag	Tavas	Nyár	Ősz	Tél	Átlag	Tavas	Nyár	Ősz	Tél	Átlag	Tavas	Nyár	Ősz	Tél	Átlag
1872	752.7	752.6	755.0	756.6	754.2	13.8	22.0	12.7	-2.1	11.5	8.7	13.1	10.2	4.5	9.1	72	74	85	89	80	94	356	133	94	677
1873	751.4	754.2	754.9	758.3	754.7	11.9	22.0	12.7	2.8	12.3	7.5	13.2	8.4	4.5	8.4	73	67	76	88	76	287	155	89	88	619
1874	752.7	753.5	756.5	755.2	754.4	9.9	22.6	10.4	-1.0	10.5	5.9	11.8	6.8	3.9	7.2	64	59	72	83	69	88	155	81	97	421
1875	754.8	753.1	753.0	756.4	754.3	8.4	22.4	10.0	-2.0	9.7	6.2	12.8	7.2	3.3	7.3	72	64	76	89	75	81	140	179	87	487
1876	751.8	753.2	755.1	756.1	754.0	12.2	21.7	10.1	-2.9	10.3	7.2	12.4	7.7	4.3	7.9	68	66	75	88	74	147	166	136	167	616
1877	749.8	755.3	755.7	755.7	754.1	10.3	20.8	9.5	2.9	10.9	6.6	12.8	7.3	4.4	7.7	68	70	81	84	75	182	103	102	88	475
1878	752.0	753.3	754.2	757.4	754.2	10.9	24.6	13.2	-0.3	12.1	7.7	13.0	9.7	4.2	8.6	77	74	83	90	81	97	180	141	108	526
1879	749.2	752.6	755.5	755.5	753.2	13.5	21.4	10.1	0.9	11.5	8.3	12.9	8.1	4.6	8.4	70	69	80	88	76	188	69	168	122	547
1880	754.0	752.0	755.6	758.9	755.1	11.1	20.7	11.3	-5.6	9.4	7.5	13.0	8.5	4.0	8.2	72	72	82	89	78	104	127	208	49	488
1881	752.9	753.0	756.2	756.7	754.7	10.4	20.9	9.5	-0.7	10.0	7.7	14.3	7.6	3.8	8.3	80	77	83	88	82	242	118	231	86	677
10 évi átlag	752.1	753.3	755.2	756.7	754.3	11.2	21.9	11.0	-8.6	10.8	7.3	12.9	8.2	4.2	8.1	72	69	79	88	77	151	157	147	99	553

D) A légnyomás, hőmérséklet, párányomás, nedvesség és csapadék havonként való eredményei egymással összehasonlítása 10 éven keresztül.

Évek	Légnyomás												Hőmérséklet												Párányomás												Nedvesség												Csapadék											
	Januárius	Februárius	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Januárius	Februárius	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Januárius	Februárius	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Januárius	Februárius	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December	Januárius	Februárius	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
1872	755.2	759.5	753.7	751.7	752.8	752.5	752.8	752.5	754.7	755.0	755.4	755.1	-1.3	0.6	7.4	14.0	19.9	19.0	21.9	20.4	17.3	14.5	8.5	4.4	4.0	4.3	5.9	8.7	11.6	12.1	13.6	13.7	12.2	11.1	7.3	5.4	94	89	75	73	69	75	70	79	80	89	88	86	22	28	36	31	27	176	74	106	64	29	40	44
1873	757.2	756.3	752.8	750.7	750.9	753.3	754.5	754.9	755.9	754.7	754.1	761.4	1.4	2.6	9.4	11.5	14.8	19.6	23.2	23.2	16.7	14.7	6.8	-0.4	4.8	4.7	6.3	7.1	9.3	12.6	13.9	13.0	9.5	9.4	6.4	3.9	93	85	73	70	76	74	66	62	67	77	84	87	53	30	12	60	215	93	56	6	38	24	27	5
1874	760.4	757.0	757.7	751.5	749.0	754.5	753.4	752.6	757.4	758.0	754.1	748.2	-1.5	-1.1	2.9	13.8	12.9	21.7	25.2	21.0	19.0	11.0	1.2	2.0	3.4	3.5	3.9	6.6	7.4	11.8	11.8	11.8	8.6	7.3	4.6	4.8	81	79	69	57	68	63	51	63	52	74	91	89	7	8	9	7	72	58	12	85	4	21	56	82
1875	758.1	754.7	756.6	753.4	754.6	753.1	752.5	753.7	755.4	751.9	751.8	756.4	-1.2	-6.9	-1.5	9.7	17.0	23.3	22.4	21.4	15.4	10.4	4.4	-2.2	3.8	2.6	3.6	6.0	9.2	13.8	12.3	12.4	8.9	7.5	5.2	3.7	85	94	86	67	64	66	61	67	68	80	82	88	30	35	9	29	43	95	24	21	33	65	81	22
1876	763.5	754.3	748.6	753.0	753.9	751.3	753.9	754.5	753.3	756.6	755.5	750.5	-6.5	0.0	8.3	14.9	13.6	20.9	21.8	22.5	15.7	14.0	0.7	4.3	2.9	4.8	5.8	7.5	8.4	12.7	12.0	12.5	9.7	9.6	3.8	5.4	94	89	72	61	73	71	63	62	72	78	75	81	39	41	55	21	76	86	62	18	56	24	56	87
1877	757.6	752.8	749.8	748.9	750.8	756.3	754.4	—	754.9	756.9	755.3	756.7	1.9	2.4	6.0	10.5	14.3	20.5	21.0	—	14.0	8.5	6.0	0.5	4.5	4.3	5.0	6.5	8.3	12.0	13.7	—	9.3	6.9	5.9	4.6	83	77	69	68	68	67	73	—	78	83	84	92	21	26	26	85	71	29	74	—	52	41	9	41
1878	756.7	761.2	751.8	751.5	752.9	753.3	—	—	753.7	755.0	754.0	749.5	-3.2	1.7	4.4	11.4	16.9	19.9	29.3	—	19.1	13.4	7.2	0.1	3.8	4.9	5.1	7.7	10.3	12.7	13.7	—	12.9	9.7	6.7	3.9	93	92	81	78	72	74	75	—	77	84	89	86	44	9	27	52	17	48	132	—	40	35	66	55
1879	756.8	746.9	—	746.4	752.1	752.8	751.8	753.4	755.3	755.4	755.8	762.9	-1.7	4.4	—	11.8	15.8	22.0	20.5	21.6	18.5	10.0	1.9	-9.6	3.8	5.4	—	8.0	8.6	13.5	12.2	13.1	12.2	7.7	4.6	—	90	86	—	77	64	70	69	70	76	83	82	—	43	53	—	136	52	12	41	16	67	52	49	26
1880	763.4	758.1	759.0	751.3	751.8	752.0	752.7	751.3	754.5	753.8	758.5	755.3	-5.2	-2.0	3.4	14.5	15.5	19.7	23.9	18.6	16.6	11.1	6.1	3.5	2.9	4.0	4.6	7.9	10.1	12.3	14.1	12.6	10.9	8.4	6.2	5.3	89	91	74	69	75	73	66	79	78	82	87	89	3	15	11	31	62	66	10	51	85	82	41	31
1881	754.3	755.7	753.0	752.4	753.5	752.4	753.8	752.9	754.1	752.9	761.8	760.1	-4.0	-1.6	5.5	9.6	16.0	19.3	22.0	21.5	16.0	9.2	3.2	0.0	3.4	3.8	6.0	7.1	10.2	13.5	15.9	13.5	10.7	7.3	4.9	4.2	87	92	85	80	76	80	80	73	80	85	86	88	49	14	48	97	97	20	53	45	51	118	62	23
A hónapok átlaga	758.3	755.6	749.2	751.1	752.2	752.9	753.3	753.2	753.9	755.0	755.6	755.6	-2.8	2.3	5.4	11.2	15.7	20.6	23.1	21.3	16.8	11.7	4.7	2.7	3.7	4.2	5.1	7.0	9.3	12.7	13.3	12.8	10.5	8.5	5.6	4.5	89	87	76	70	70	71	67	69	73	81	85	87	31	26	26	55	73	68	54	43	49	49	49	42

E) Az évszaki széleloszlás az észlelések száma szerint és a végeredmény százalékokban.

É v e k		A Z É V S Z A K O K																																							
		Tavaszi: márczius, április, május										Nyár: június, július, augusztus										Ősz: szeptember, október, november										Tél: december, január, február									
		Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Délnyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélső	Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Délnyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélső	Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Délnyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélső	Északi	Északkeleti	Keleti	Délkeleti	Déli	Délnyugati	Nyugati	Északnyugati	Szélső				
		N.	NE.	E.	SE.	S.	SW.	W.	NW.	Szélső	N.	NE.	E.	SE.	S.	SW.	W.	NW.	Szélső	N.	NE.	E.	SE.	S.	SW.	W.	NW.	Szélső	N.	NE.	E.	SE.	S.	SW.	W.	NW.	Szélső				
1872	11	15	33	15	85	92	29	19	—	36	34	55	28	49	44	27	26	—	14	12	23	45	91	83	28	3	—	4	18	44	30	90	55	42	15	—					
1873	11	19	33	17	54	68	56	43	—	58	27	46	6	55	23	47	40	—	17	24	27	12	44	38	114	23	—	12	53	39	25	34	48	73	15	—					
1874	6	19	27	19	13	39	88	34	31	14	21	34	16	38	30	58	18	47	19	20	26	18	62	15	36	14	63	6	22	32	29	44	46	54	16	21					
1875	6	19	40	19	58	20	40	29	45	26	6	20	9	41	27	36	23	88	20	17	9	13	39	12	11	28	44	22	7	31	14	57	21	28	38	52					
1876	30	17	16	14	71	14	40	15	59	22	28	20	12	24	22	22	19	107	28	4	22	6	44	10	13	9	139	17	5	16	22	84	19	26	14	70					
1877	44	16	5	15	49	6	24	16	104	31	10	12	5	46	4	13	11	61	48	10	6	34	53	2	9	9	102	47	6	11	22	57	8	9	9	61					
1878	32	4	10	37	68	3	15	22	85	9	3	3	3	18	4	12	5	33	27	4	5	14	87	17	9	16	78	42	3	6	19	54	9	22	23	92					
1879	10	2	15	12	60	3	32	9	40	11	4	22	10	43	15	53	18	100	24	10	13	14	48	6	19	24	116	38	6	9	16	74	6	11	11	96					
1880	19	6	4	29	55	22	16	21	104	10	5	0	3	57	29	25	22	135	13	8	2	7	52	29	18	27	117	17	3	4	13	58	12	25	18	123					
1881	42	9	8	11	37	27	16	25	101	29	7	6	6	43	19	30	31	105	14	8	6	10	47	18	9	17	145	13	3	9	27	58	12	6	17	125					
ÖSSZESEN	211	126	191	188	550	294	356	283	569	246	145	218	98	414	217	323	213	676	224	117	139	173	567	230	266	170	814	218	126	201	217	610	236	295	146	640					
Százalékokban	8	5	7	7	20	11	13	9	21	10	6	9	4	16	9	13	8	27	9	5	6	7	23	9	11	7	33	8	5	7	8	23	9	11	5	24					

Az időjárási viszonyok általános jellemzése.

Az eddig közölt táblás kimutatásokat szorosán szemügyre véve, az időjárási viszonyok, úgymint: a légnyomás, léghőmérsék, párányomás, nedvesség, csapadék és széleloszlás általános jellemzése a következő eredményeket tüntetik fel.

Légnyomás.

A D) alatt látható táblázatos kimutatás szerint — a hónapokra vonatkozó légsúlymérői átlagok tekintetében — az egyes hónapok ily módon következnek a 10 évi hónap-átlag szerint felfelé haladó sorrendben:

1. Márczius	749. ₂	milliméter.
2. Április	751. ₆	"
3. Május	752. ₂	"
4. Junius	752. ₉	"
5. Augusztus	753. ₂	"
6. Julius	753. ₃	"
7. Szeptember	753. ₉	"
8. Október	755. ₀	"
9. Deczember	755. ₆₁	"
10. November	755. ₆₃	"
11. Február	755. ₆₅	"
12. Január	758. ₃	"

E sorozatból láthatjuk, hogy a légsúlymérő legnagyobb átlagos magassága a téli hónapokra esik, ellenben a tavaszi hónapokban legalacsonyabb. A 10 évi átlagos magasság — 754.3 milliméter — alatt maradnak márczius, április, május, junius, julius, augusztus és szeptember hónapok, ellenben azon felül emelkednek: október, november, deczember, január, február. Legtávolabb állanak az átlagtól egyrészt márczius — 749.₂ m. m. alatta; másrészt január 758.₃ m. m. — fölötte.

A légsúlymérő ingadozására vonatkozólag a legmagasabb higanyállás a téli hónapokra, a legalacsonyabb a tavaszi hónapokra, illetőleg áprilusra esik. És pedig 10 év alatt hatszor áprilisban legkisebb a légsúlymérő oszlop magassága, kétszer novemberben, kétszer januárban s egyszer márcziusban; az észlelt minimális szám 731.₀, mely 1878. évi deczember 18-án mutatkozott. A legmagasabb légsúlymérői állás átlag ötször január hóra esik. A higany-oszlop a legnagyobb magasságot 10 év alatt 1873. deczember 9-én érte el 775.1 milliméterrel.

Az évszaki eloszlásokat tekintve azt találjuk, hogy legmagasabb a légsúlymérő átlagos állása télen, kisebb ősszel, ezt követi csökkenőleg a nyár s ezt a tavasz.

Miként a C) alatti táblás kimutatásban is látható, a légnyomás évszaki eloszlása a következő:

Tavaszi	752.1
Nyár	753.3
Ősz	755.2
Tél	756.7

Nem hagyhatom itt érintetlenül azon körülményt, hogy a légnyomás 10 évi — havonként való átlagának meghatározásánál az 1877-ik évben augusztus, az 1878-ik évben július, augusztus és az 1879-ik évben március hónapban a középérték hiányozván, az átlag az említett években 9, illetőleg 8 hónap után vétetett.

Hőmérsék.

A három, u. m.: reggel 7, délben 2, este 9 észlelési órák közép eredményét mérlegelvén, úgy találjuk, hogy a déli hőmérsék a legnagyobb, kisebb az esti s legkisebb a reggeli.

A reggeli és esti hőmérséklet mind a 10 évben az átlagnál — 10.8 — jóval kisebb.

A hőmérsék ingadozásai, mint mindenütt a tengerektől elszigetelt vidékeken — rendkívül nagyok. Tíz év középhőmérséke 10.8° C. s ezen 10 év alatt a hőmérő legalacsonyabb állása, vagyis a legnagyobb hideg — 24.0° C. 1879. decz. 16-án, a legnagyobb meleg pedig + 38.8° C. 1875. július 9-én észleltetett. A legnagyobb hidegek december, január és február hónapokra esnek, legtöbbször december és januárra, mindazonáltal van rá eset, mint éppen felvett 10 évünkben is, hogy a legnagyobb hidegek 2-szer február hóra, és pedig 1874-ben — 15.6° C. febr. 3-ára és 1875-ben — 20.4° C. február 17-re estek. A legnagyobb melegek június, július, augusztus hónapokban vannak. Hét évben július hóban emelkedett a hőmérő higánya a legmagasabbra, három évben augusztus hóban.

A hőmérsék ingadozásának mértékét évek és hónapok szerint a következő számok tüntetik fel.

Év	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jun.	Jul.	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Decz.	Évi átlag
1872	15.8	13.8	23.0	16.2	19.2	16.7	19.4	24.0	20.4	19.0	16.2	23.4	47.6
1873	14.6	22.2	19.6	18.8	20.4	19.2	21.6	19.8	23.0	23.6	28.0	18.4	43.2
1874	23.6	25.8	25.4	22.4	24.6	19.6	17.4	20.2	17.4	—	15.8	24.6	51.0
1875	23.6	23.4	24.2	23.2	21.0	15.2	17.8	16.2	20.1	19.1	17.7	21.6	54.2
1876	23.4	27.3	22.3	21.5	20.2	14.9	16.2	18.0	21.3	21.5	18.5	28.2	51.9
1877	19.9	18.0	31.8	19.9	19.9	15.7	15.1	—	21.0	19.8	17.8	23.0	—
1878	18.0	20.8	19.0	18.6	17.9	18.4	16.3	—	20.2	16.9	17.6	15.9	—
1879	19.7	18.8	—	15.6	23.7	17.1	17.4	14.7	20.0	20.6	24.0	26.1	56.0
1880	20.8	24.3	23.2	22.8	21.6	16.2	15.0	13.6	20.2	22.5	16.8	16.6	48.4
1881	25.6	19.2	22.3	13.5	17.1	19.3	15.0	19.0	20.1	16.3	14.1	12.1	52.0
Átlagos értékek	20.5	20.8	23.4	19.3	20.6	17.2	17.1	18.2	20.4	17.9	18.7	21.0	50.6

Ezen adatok szerint legnagyobb a hőmérsék ingadozása márczius hóban: 23·4°C, közepes ápr. és nov. hónapokban: 19·3°C, 18·7°C, legcsekélyebb jul. hóban: 17·1°C. Mindazonáltal bátran elmondhatjuk, hogy ezen számok korántsem elegendők arra, hogy belőlük a hőmérsék havi és évi ingadozására biztosan következtetni lehessen.

A hőmérsékletben jelzett ingadozásokat nem csupán ily nagy időközök közepszámaiban találjuk fel, meg van az a hónapok egyes napjaiban is, kezdetét veszi rendszeren márczius hóban s ettől szakadatlan sorban tart; talán ez is egyik oka annak, hogy némely betegségek a legnagyobb napi ingadozást tanúsító hónapokban, u. m. márczius, április, október s novemberben lépnek fel nagyobb számban és erővel. Dr. Altstädter Mórícz „Szegedin als Winteraufenthalt für Brustleidende im Vergleiche mit Venedig“ című munkájában (Szeged, 1859.) városunk léghőmérsékére vonatkozólag következőleg ír: „Szeged, léghőmérséki viszonyait illetőleg, igen kedvező déli fekvésű hely. Nemcsak azért, mert meleg nyári napjai vannak, melyeken a hőmérő oly magas fokra hág, mint az osztrák monarchia egyik területén sem, a lombard-velencei királyságot s Dalmáciát sem véve ki, t. i. + 29·6°R (37°C) árnyékban, a mint ez többékevésbé évenként beáll . . . s mely körülmény ném annyira geographiai fekvésének, mint geologiai és talaj-viszonyainak tulajdonítandó, de főleg azért nevezhető Szeged hőmérséke kedvezőleg forrónak, mert itt + 24—26°R (30—32·5°C) meleg, délután 2 órakor árnyékban, nem csupán egyes napokon, hanem gyakran heteken keresztül tartósan előjő; mely körülmény folytán mellbetegeknek igen kedvező fekvésű helynek mondható . . . De nemcsak a nyarat mondja kedvezőnek, hanem hasonlóképen szelidnek a tavaszt, telet és őszt. Szeptember hóval kezdődik a legkellemesebb őszi időjárás, mely gyakran november végéig tart s ritka esetben áll be december elején a tél. Karácsony körül köszönt be jobbára a tél, a mint azt szerző 5 évi meteorologiai észlelései alapján bátran állíthatja, s mely észlelések folytán Szegeden a telet közép számítással enyhének mondhatja.

A hőmérséklet évi eloszlását tisztán mutatják a következő közép szám adatok, melyek szintén 10 (1872—1891.) évre vonatkoznak:

Tavas	11·2 fok C.
Nyár	21·9 fok C.
Ősz	11·0 fok C.
Tél	— 8·6 fok C.

A fentebbiekből láthatjuk, hogy az őszi és tavasz majdnem teljesen megegyeznek egymással, de az őszi hőmérsék általában csekélyebb ingadozással, egyenletesebb járású lévén, bátran elmondhatjuk, hogy őszi a tavaszhoz mérten kellemesebb. A nyár közép melegsége feltűnően nagy, de ezen körülményben találjuk magyarázatát, hogy egyrészt az egészségi viszonyok felette kedvezők, másrészt éppen ezen kedvező éghajlati viszonyok

idézük elő nevezetesebb terményeinknek — melyek megérlelésénél melegebb van szükség — gyorsabb és teljes kifejlődését; míg viszont tavaszi időjárásunk ingadozó, hűvös és nedves voltából származik gyakran azon körülmény, hogy bizonyos növény-betegségek u. m. a rozsda, vidékünkön is gyorsan s igen elszaporodtak.

A tél — daczára azon körülménynek, hogy az évi legnagyobb hidegek -9.2° és -24.0° C. közt váltakoznak — hidegnek nem mondható, valamint egyenletesnek és tartósnak sem.

Hólepel vidékünket ritkán takarja hosszabb ideig, hanem majd elolvad, majd megújul, mert a nagyobb hideget közbe-közbe enyhébb időjárás szokta felváltani. De amily kedvező ezen körülmény sok tekintetben, ép oly károsra válik sokszor azért, hogy a gyorsan eltűnt hólepel után, az esetleg beálló száraz fagyok veteményeinkben tesznek károkat.

Miként emelkedik vidékünk hőmérséke, feltüntetik a következő, a hőmérsék havonként való eloszlását mutató számok :

Január	— 2.1 fok C.	Április	12.2 fok C.
Február	— 0.1 „ „	Május	15.6 „ „
Deczember	2.6 „ „	Szeptember	16.8 „ „
November	4.7 „ „	Junius	20.6 „ „
Március	5.1 „ „	Augusztus	21.3 „ „
Október	11.7 „ „	Julius	23.1 „ „

Ebből látszik, hogy július a legmelegebb hónapunk, míg augusztus és június 10 év alatt nem érték el annak közép melegét, május hó hidegebb szeptembernél; ápril melegebb, de csak igen kevésse októbernél, a különbség mindössze $+0.5$ fok C., márczius novemberrel esik össze, ott csupán 0.8 fok C. meleg esik többletül, melylyel márczius novemberrel föltűl-múlja. A leghidegebb hónap januárius, — melyben 10 éven keresztül csupán 1873-ban és 1877-ben nem állt a hónap közép hőmérséke a fagyponnalatt. A meteorologiai viszonyok megfigyelése alkalmával a minimum és maximum kipuhatólására a feltüntetett 10 év alatt külön hőmérő nem használtván, a fagyos napok számát és hónapokra való elosztását nem közölhattuk; ennek daczára több évi tapasztalás után elmondhatjuk, hogy a növénytenyésztés aránylag rövid időre szorul össze, s az olyan fajta növények termesztése, melyek főleg a késői fagyoktól szenvednek, mint p. o. a paszuly, burgonya, dinnye, tök sat., gyakran kétessé válik s nem ritkán másodültetést igényelnek. Így például az idén is Szeged város határának nagyrészen május hó 28-án fagy volt.

A késői derek és fagyok megjelenését égálji viszonyaink mellett majd minden évben észleljük és rendszeren tapasztaljuk, hogy a hőmérsék gyakrabban május elején, ritkábban utolsó harmadában rendkívül alászáll.

Légnedvesség.

Légkörünk tudvalevőleg mindig tartalmaz több-kevesebb vízpárát, „Légnedvesség“ alatt légkörünk viszonyos páratartalmát értjük, vagyis azt a viszonyt, mely a levegőben tényleg meglévő páramennyiség és az ugyanazon hőmérsék mellett lehetséges legnagyobb mennyiség közt van. Mint-hogy pedig a légköri párák mennyiségével (egyenlő hőmérsék mellett) arányos azok feszítő ereje, vagyis az u. n. : p á r a n y o m á s : ennél fogva ez utóbbi a légnedvesség fokainak mértékéül szolgálhat.

A szegedi észlelő állomás 10 évi psychrometricus följegyzéseinek adatai szerint:

- a) Tekintve a napi ingadozásokat, a páranymás, mint általában mindenütt, úgy nálunk is legnagyobb délben, kisebb este, s legkisebb reggel.
- b) A mi a páranymás és nedvesség évszakok szerint való eloszlását illeti, a következő értékeket nyerjük.

	Páranymás	Nedvesség
Tavaszi	7·3 mm.	72 %
Nyár	12·9 „	69 „
Ősz	8·2 „	79 „
Tél	4·2 „	88 „
Átlag	8·1 „	77 „

A páranymás legkisebb télen, nagyobb tavasszal és ősszel, midőn csaknem összeesik — legmagasabb értékét nyáron éri el.

Ellenben a nedvesség télen át a legnagyobb (88%), csökkenik e mennyiség ősszel s tavasszal, s nyáron át éri el minimumát (69%).

A meteorologiai észlelések e két nevezetes tényezőjét, t. i. : a páranymást és nedvességet hónapokra osztva a középértékeket a következő számok tüntetik fel:

	Páranymás	Nedvesség
Január	3·7 mm.	88·9 %
Február	4·2 „	87·4 „
Márczius	5·1 „	76·0 „
Április	7·0 „	70·0 „
Május	9·3 „	70·5 „
Junius	12·7 „	71·3 „
Julius	13·3 „	67·4 „
Augusztus	12·8 „	69·3 „
Szeptember	10·5 „	72·8 „
Október	8·5 „	81·5 „
November	5·6 „	84·8 „
Deczember	4·5 „	87·3 „

Miként az évszaki clozslásnál, úgy itt is kitűnik, hogy a páranymás legkisebb a téli hónapokban, ellenben a nedvesség ugyanakkor a

legnagyobb, nyáron át pedig az utóbbi legkisebb s az előbbi, t. i. páranomás legnagyobb, itt érvén el maximumát, míg az előbbi ugyanitt a minimumát. A fentebbi kimutatásban igen szépen látható, miként emelkedik a páranomás tavasztól a nyár felé, s csökken a nyártól a tél felé — míg a nedvesség addig fogy; ellenben a nyártól kezdve míg amaz csökken, emez fokozatosan emelkedik s a nedvesség télen éri el legmagasabb fokát. A páranomás és a nedvesség évi ingadozásainak eme fordított menete természetes magyarázatát leli a hőmérsék évi emelkedése és süllyedésében.

A légkör lecsapódásai.

(Eső, jégeső, hó stb.)

Mindazon észlelések, melyek a levegőben foglalt vízgőznek, vagyis a levegő nedvességének kipuhatólása- s mekkoraságának megállapítása céljából úgy egyes országokban, mint egyes vidékeken eszközöltettek: azon meggyőződésre vezették a tudomány férfait, hogy a levegőben foglalt vízgőzők nagyobb vagy kisebb mennyisége úgy az egyes országok, valamint egyes vidékek égalji tulajdonságaira, a föld terményeire, sőt a társadalmi viszonyokra s az emberek szellemi életére is világosan kimutatható befolyást gyakorolnak. Az előbbi fejezetben mondtuk, hogy a légköri vízgőznek (párának) valódi mennyiségét a páranomás nagysága fejezi ki. De ennél még közvetlenebbül érezhető befolyása is van a viszonyos páratartalomnak, vagyis a légnedvességnek. Minél magasabb ugyanis a levegő hőmérséke, annál több vízpárát képes magába felvenni; ellenben minél hidegebb a levegő, annál kevesebb vízgőz képes azt telíteni. Télen s általában éjjel meg reggel a páranomás legkisebb, azaz a levegő valóságos vízpára tartalma legcsekélyebb, de épen ezen alacsonyabb hőmérsékénél fogva legkevesebb vízgőzt képes magába felvenni, s már csekély mennyiségű vízpárával is meg van telve. Innen magyarázható, hogy a legnagyobb viszonyos légnedvesség télen, éjjel és reggel mutatkozik. A viszonyos légnedvességet százalékokban fejezzük ki; 100 a levegő vízgőz tartalmának azon állapotát fejezi ki, melyben bizonyos hőmérséke mellett több vízgőzt már nem képes felvenni. De mielőtt az előre bocsátottakból vidékünkre vonatkozólag a következtetéseket levonnók, tekintsük meg a felvett 10 év átlagos eredményeit.

1872-ben a csapadék . . .	677 mm.	volt	96 nap	alatt.
1873-ban " " . . .	619	" "	90	" "
1874-ben " " . . .	421	" "	104	" "
1875-ben " " . . .	487	" "	115	" "
1876-ban " " . . .	621	" "	112	" "
1877-ben " " . . .	475	" "	107	" "
1878-ban " " . . .	525	" "	114	" "

1879-ben a csapadék . . .	527 mm.	volt	96 nap	alatt.
1880-ban „ „ . . .	488	„	100	„
1881-ben „ „ . . .	677	„	104	„
Átlag „ . . .	551	„	103	„

E számok eléggé bizonyítják, hogy esőzési viszonyaink — tekintettel a nagy Alföld egyéb helyeire — melyek a hegyes vidékekhez közelebb esnek, vagyis az Alföld szegély-vidékét képezik s több erdővel vannak körülvéve — nem a legkedvezőbbek. Igaz ugyan, hogy az Alföldre középszámmal 500 mm. esőt vesznek fel, s hogy vidékünk 10 évi átlaga (551) úgy ezt mint a budapesti központi intézet által Budapest és környékére kimutatott számot (544 mm.) is meghaladja; de sokkal alantabb áll, mint p. o. Debreczen város 10 évi átlaga (663 mm., 123 nap alatt); tegyük hozzá, hogy ezen kimutatásunkban nem foglaltatik benne, csak a közel mult néhány éve sem, melyek mint p. o. az 1863-ik és 1864-ik, rendkívüli szárazságukról nevezetesen. — A levegő e szárazságát részben csekély számú erdeinknek és kopár homokterületeinknek kell tulajdonítani. Ugyanez áll az egyes évszakokra vonatkozólag is, melyek a következő átlagokat tüntetik fel:

A Tavasz csapadéka	151 mm.
A Nyár „	157 mm.
Az Ősz „	147 mm.
A Tél „	98 mm.

Látható eme számokból, hogy a csapadék mennyiség évszaki eloszlásánál ez legkisebb télen, nagyobb őszszel és tavasszal — mely két évszak csapadék mennyisége igen közel áll egymáshoz — s legnagyobb nyáron. De mind a három évszak: a tavasz, nyár, ősz sem igen különböznek egymástól, s ez eredmények után bátran elmondhatjuk, hogy vidékünk, mint a Nagy-Alföld délkeleti részében fekvő hely, a nyári és őszi esők vidékei között átmeneti hídat képez, s hogy nálunk a nyári, tavaszi és őszi esők az uralkodók.

Sonklár állítása*) szerint ott, hol a nyári esők uralkodnak, a nyári százalék annál nagyobb, mennél kisebb a téli, s a nyári százalék általán véve annál inkább növekszik, mennél távolabbra esik valamely hely az adriai tengertől. Ellenkezőleg a téli viszonylagos esőmennyiség egészben véve annál nagyobb, mennél inkább délre fekszik valamely hely. Azon kérdésre azonban, vajon növekszik-e a nyári viszonylagos esőmennyiség, s fogy-e a téli a szerint amint a hely magasabban fekszik a tenger színe fölött, nem adhatunk még határozott választ. Mert a Felföldön a nyári százalék ugyan nagyobb mint az Alföldön, de a téli százalék itt és ott egyenlő.

*) Hunfalvy János „A Magyar birodalom természeti viszonyainak leírása.“ III. köt. 578 lap.

Ugyancsak Sonklár szerint azon vidékeken, hol a nyári esők uralkodnak, a csapadékok havi mennyiségeiben egy maximum s egy minimum fordul elő, amaz júniusba vagy júliusba, emez januárba vagy februárba esvén. Az őszi esők vidékein pedig két maximum s ugyancsak két minimum mutatkozik, egyik maximum a tavaszi, másik az őszi, s egyik minimum a nyári, másik a téli hónapokban fordul elő. Még pedig a nyári maximum és a téli minimum annál jobban tűnik ki, mennél északibb a hely fekvése; ellenkezőleg az őszi esők vidékeinek két maximuma és két minimuma annál jobban vehető észre, minél inkább délre esik valamely hely.

Hogy mennyire helyes ezen állítás vidékünkre vonatkozólag, nézzük miként oszlik el a csapadék az egyes hónapok között, a csapadék havi közép-számait 10 év eredményéből állítván össze:

Januáriusban	31 millimeter
Februáriusban	26 "
Márcziusban	26 "
Áprilisban	55 "
Májusban	73 "
Júniusban	68 "
Júliusban	54 "
Augusztusban	44 "
Szeptemberben	49 "
Októberben	49 "
Novemberben	49 "
Deczemberben	42 "

E kimutatásból azt látjuk, hogy vidékünkön a maximum májusra, a minimum február- és márcziusra esik, a mint ez az eddigi észlelések után, a két magyar medenczére átlagosan el is van fogadva; de egyszersmind arról is meggyőződünk, hogy vidékünk a nyári és őszi esők között ingadozik, mindazonáltal inkább a nyári esők övébe tartozik.

Mind ennek daczára, hogy vidékünkön a nyári hónapok csapadécai túlnyomók, mégis gyakran nyáron tapasztaljuk a legnagyobb aszályt; ez onnan van, mivel vidékünk azon helyek közé tartozik, melyek aránylag kevés csapadékban részesülnek; mivel továbbá épen a nyári csapadék mennyiség nagyon változik s legkevesebb állandóságot mutat az egyes években, s végre, mivel a levegő viszonyos nedvessége igen csekély s az Alföldön uralkodó forróság és szeles időjárás mellett az elpárolgás felette nagy.

Ez adatokból egyuttal azt is láthatjuk, hogy az esőzés vidékünkön februártól májusig emelkedik s attól kezdve januárig csökken; de ha az egyes évek hónapjait vesszük, azt tapasztaljuk, hogy ez a legváltozatosabb eleme a meteorológiának, miután a csapadék eloszlásában rendki-

vül csekély egyenletesség s az esőzési viszonyokban igen nagy ingadozás uralkodik. Így pl. április hó 7 mm-től 136-ig, június hó 12-től 176-ig, július 10-től 132-ig, sőt május 17-től 215 mm-ig menő esővel szerepelnek, sat.

A csapadék eloszlási viszonyaihoz képest azt találjuk, hogy átlag van 104 csapadékos nap; ezekből esik (8 évi időközben 1874—1881.)

Havas napra	18
Jégesősre	1
Zivataros napra	16
Viharos napra	6

Ez a közép eredmény, mely azonban az egyes évekhez képest változik. Feltűnő azon körülmény, hogy Szeged város határában igen kevés a jégeső, a felvett 8 év alatt (1874—1881) ily módon oszlott el:

1874-ben volt	2 jégesős nap
1875 " "	0 " "
1876 " "	1 " "
1877 " "	1 " "
1878 " "	0 " "
1879 " "	2 " "
1880 " "	0 " "
1881 " "	3 " "

De a zivataros és viharos napok száma már jelentékenyebb évenként s mint a fentebbiekben látható 16—6 esetben ismétlődtek; bár e számok nem adnak teljes eredményt, miután az észlelések az 1875. és 1876-ik évről hiányosak.

Végül nem lesz talán érdektelen ide mellékelni az egyszerre esett legnagyobb csapadék mennyiségeket (maximum) a 8 év alatt minden egyes évben, megjegyezvén egyszersmind annak idejét is.

1872-ben június hó 1-én	112 mm.
1873-ban május hó 21-én	123 "
1874-ben augusztus hó 17-én	26 "
1875-ben június hó 20-án	31 "
1876-ban márczius 11-én	24 "
1877-ben július 18-án	36 "
1878-ban július 26-án	22 "
1879-ben április 13-án	33 "
1880-ban szeptember 21-én	36 "
1881-ben november 2-án	46 "

Ez tíz év alatt 5 eset van, midőn az egyszerre esett legnagyobb csapadék nem a nyári hónapokra, hanem 3 esetben tavaszra, s két esetben őszre, — előbb márczius-, április- és májusra, utóbb szeptember- és novemberre esett. Feltűnő e sorozatban a júniusi és májusi csapadék meny-

nyiség, — mely utóbbi a központi meteorologiai intézet vezetőségének is annyira feltűnt, hogy az észlelés helyessége felől kérdést is intézett a helybeli meteorologiai intézet vezetőjéhez, aki felvilágosításul azon körülményt közlé, hogy fentjelzett napon, a déli órákban, két oldalról jövő terhes, viharos felhők épen a város felett találkozván, tartalmukat esőben és jégben a város területén ürítették ki, s a jég oly vastagon borítá a földet, hogy helylyel-közzel az épületek északi oldalain s az árnyasabb helyeken jég — még másnap reggel is volt található.

Légáramlások és széljárás.

(Széleloszlás.)

Ismeretes dolog, hogy a légáramlás és széljárás a léghőmérsékkel szoros viszonyban vannak, sőt az illető helyeken a lég hőmérsékét maguk is módosítják. Két fő légáramlást különböztetünk meg, u. m. egyenlítői vagyis felső passzát- és sarkit, vagyis alsó passzátot; az első az egyenlítő, a második a sarkok felől indul ki. Midőn ugyanis a lég az egyenlítő alatt nagyon felmelegszik, s ennek következtében, mint ritkább és könnyebb a felső régiókba száll, — ott oldalvást a két sark felé áramlik: azalatt a sarkvidék hideg, súlyosabb levegője alatt járva, az egyenlítő felé törekszik. De e két óriási légfolyam a földnek tengelyén körül való forgása következtében s azon körülménynél fogva, hogy az egyenlítőtől a sarkok felé, más-más forgási sebességgel bír, nem tarthatja meg eredeti irányát, s ezért az északi féltekén az egyenlítői folyam minél tovább halad, — dél-nyugati és nyugati, — a sarkvidéki pedig északkeleti és keleti irányt vesz.

A forró-földövön e két ellenkező irányú légáramlás egymás föltött, a mérsékelt földövön azonban s a sarkok felé már egymás mellett halad, mivel az egyenlítői felső folyam egyrészt tovahaladása közben hül, másrészt szélesebb területről indulván ki, a sarkok felé folyton szűkülő területen kénytelen a földre bocsátkozni. Minthogy pedig földünk állása a naphoz egész éven át váltakozik, úgy, hogy a nap a két tértő között majd Északra, majd Délre jár, — azért azon helyek is váltakoznak, a melyekre az egyenlítőtől jövő légáram a földre bocsátkozik. Az eddigi észleletek kimutatták, hogy az egyenlítői folyam akkor, midőn nálunk tél van, már Teneriffa szigetén, — ellenben nyáron csak Európa derekának középszélességében ereszkedik a földre. Itt a sarkvidéki folyamtal találkozván, küzködés támad közöttük, mígnem az egyik győzedelmeskedvén, a másik kiszorítatik. Ez okozza az úgynevezett szélfordulást, mely a főáramlások irányánál fogva rendszeren Északkeletről Délre s Délről Nyugaton át keletre történik. A mérsékelt földöv a változó szelek színhelye, a melyeknek uralkodása gyakran még a különböző helyi tényezők által támasztott vidéki légáramlások befolyásától is függ. Ezek ugyan válto-

zók, de néhol szabályosan is meg-megjelenők, főleg azok, melyek az egyes tájak domborzati viszonyai által szabályoztatnak.

A Nagy-Alföldön — úgy mint honunk többi részeiben — különböző szelek járnak; ennek daczára mégis rendszeren vagy két szél az uralkodó, vagy az egyik túlnyomósága mellett egy másik is gyakori, — míg a többiek egészen hátra maradnak.

Szeged város területén határozottan az egyenlítői vagyis déli szél az uralkodó; ezt legjobban igazolja azon körülmény, hogy a 10 év észlelési eredménye, százalékokban fejezve ki, a következő átlagot adja:

Déli szélre	esik	20%
Nyugatra	„	11 „
Délnyugatra	„	9 „
Északira	„	8 „
Északnyugatra	„	7 „
Keletre	„	7 „
Északkeletre	„	7 „
Délkeletre	„	6 „
Szélsendre	„	26 „

E szerint vidékünkön általában a déli szél uralkodik, utána következik a nyugati és délnyugati, ezt követi az északi, míg az északnyugati, keleti és északkeleti az előbbieket követőleg számarányukban majdnem teljesen megegyeznek; az eltérés csupán néhány csekély értékű tizedesre szorítkozik; legkisebb számaránnyal a délkeleti szerepel. Az imént feltüntetett számarányok teljesen ellentmondanak azon adatoknak, melyek eddig az uralkodó szél irányára vonatkozólag — Szegeden az északi szelet mondták uralkodónak.

Az évszakokra való széleloszlást — a szélrózsa nyolcz tája szerint felosztva — az észlelések összes száma és azok százalékaiban a következő számadatok jelzik:

		Észlelések száma	Százalék
Tavaszzal déli	szél	550	20
„ nyugati	„	356	13
„ délnyugati	„	294	11
„ északnyugati	„	233	9
„ északi	„	211	8
„ keleti	„	191	7
„ délkeleti	„	188	7
„ északkeleti	„	126	5
„ szélsend	. . . . .	569	21
Nyáron déli	„	414	16
„ nyugati	„	323	13
„ északi	„	246	10

			Észlelések száma	Százalék
Nyáron	keleti szél	. . . . .	218	9
"	délnyugati	"	217	9
"	északnyugati	"	213	8
"	északkeleti	"	145	6
"	délkeleti	"	98	4
"	szélcsend	. . . . .	676	27
Őszszel	déli	"	567	23
"	nyugati	"	266	11
"	délnyugati	"	230	9
"	északi	"	224	9
"	délkeleti	"	173	7
"	északnyugati	"	170	7
"	keleti	"	139	6
"	északkeleti	"	117	5
"	szélcsend	. . . . .	811	33
Télen	déli	"	610	23
"	nyugati	"	295	11
"	délnyugati	"	236	9
"	északi	"	218	8
"	délkeleti	"	217	8
"	keleti	"	201	7
"	északnyugati	"	146	5
"	északkeleti	"	126	4

*

E fentebbi kimutatással befejeztük Szeged meteorológiai viszonyaira vonatkozó leírásunkat, mely — ha nem is teljes és nem is ad a meteorológiai észlelések minden egyes ágáról kimerítő értesítést, részben mégis hiányt pótló.

* * *

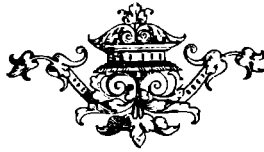
A nagy Magyar-Alföld egyik legnagyobb kiterjedésű és legnépesebb városa Szeged. Ennek földrajzi s meteorológiai viszonyait ismertettük a fentebbiekben; mily eredménnyel, — azt a szives olvasó fogja megítélni. — E város nagy terjedelmű határának minden tekintetben kimerítő s a legkisebb részletekig terjedő leírását adni igen nehéz dolog; ily kis keretbe beilleszteni meg teljesen lehetetlen; e körülmény azonban még sem zárta ki, hogy egyes esetekben a legkisebb részletekig ne terjeszkedjünk ki. Hiteles adatok, tárgyismerő útmutatók nélkül — teljesen magunkra hagyatva — igen csekély eredménnyel s talán félsikerrel sem oldhattuk volna meg felada-

tunkat. Szerencsések voltunk azonban oly jeles férfiaktól nyerni útmutatást és pontos adatokat, kik ezeket behatóan tanulmányozták s a kik a legilletékesebb útbaigazítást adhatták. Méltóságos *Lechner Lajos*, miniszteri tanácsos, a szegedi királyi biztosság műszaki osztályának főnöke, tek. *Juraskó Jakab*, kir. mérnök, ugyancsak a kir. bizt. műszaki osztályától; lovag *Thyr Miksa*, cs. k. közös hadseregbeli ezredes és *Bellefont Ferencz*, cs. k. közös hadseregbeli százados; tek. *Szójka Gusztáv* és *Malina Gyula* kir. főmérnökök, tek. *Kelö Mór* kir. segédmérnök, t. *Fókai István* foly. felügyelő — mindnyájan a kir. folyammérnökségtől; tek. *Tóth Mihály* városi főmérnök és tek. *Obernauer Antal* városi térképtárnok; tek. *Bachó Titusz* kat. titkár, tek. *Schäffer György* kat. becslőbiztos; főt. *Stanczel Károly*, a helybeli meteorologiai állomás vezetője s még mások — a legnagyobb készséggel jártak el a célunkhoz megkívántató segédeszközök nyújtásában s egyes adatok szolgáltatásában . . . Fogadják ezért mindannyian szívélyes köszönetünk őszinte kifejezését.

Szegeden, 1884, június hóban.

Bertalan Alajos.

TANÁRI KAR.

A) A kötelezett tantárgyak tantrai:

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket elő- adott	Osztályok, melyekben elő- adott	Heti órái- nak száma	Észrevételek.
1	Arányi Ágost	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv	III. A) III. B) V. VI. VII. I. A) I. A)	20	I. A) osztály főnöke, hitelemző, az ifjúsági segélyező-egylet el- nöke.
2	Baligó János	Vallástan Latin nyelv Görög ny. és irodalom	VIII. III. B) VI. VII. VIII.	22	III. B) osztály fő- nöke, hitelemző.
3	Bertalan Alajos	Földrajz Természetráajz Szépirás	I. A) II. A) II. B) V. VI. II. B)	18	VI. osztály főnöke, a természetráajzi szer- tár gondnoka.
4	Budavári József	Német nyelv és irodalom Latin nyelv és irodalom	V. VI. IV. VI.	18	—
5	Cserép Sándor	Magyar nyelv és irodalom	IV. V. VI. VII. VIII.	15	Értekezleti jegyző, az ifjúsági önképző-kör vezetője, a tanári és ifjúsági könyvtárak gondnoka.
6	Farkas László	Számтан Természettan Bölcs. előtan	I. B) III. A) VII. VIII. VIII.	17	VIII. osztály főnöke, a természettani szer- tár öre.
7	Firtinger Jakab	Német nyelv és irodalom Földrajz és tör- ténelem	IV. VII. VIII. III. A) III. B) IV.	21	IV. osztály főnöke.
8	Hajnal Imre	Latin nyelv és irodalom	V. VII. VIII.	17	VIII. osztály főnöke.
9	Harmath Gergely	Magyar nyelv Német nyelv Latin nyelv Természetráajz	I. B) III. A) III. B) I. B. IV.	21	I. B) osztály főnöke, a vegytani szerár öre.

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket elő- adott	Osztályok, melyekben elő- adott	Heti órái- nak száma	Észrevételek.
10	Horváth György	Magyar nyelv Latin nyelv Görög nyelv Földrajz	III. A) III. B) III. A) V. I. B)	21	III. A) osztály fő- nöke.
11	Kovács István világi	Tornázás	I—VIII.	20	—
12	Magyar Gábor	Történelem	V. VIII.	6	Igazgató.
13	Markos Imre	Vallásan Mennyiség és term.-tani földr. Mennyiségtan	IV. III. A) III. B) I. A) II. B) V. VI.	21	V. osztály főnöke, az énekkar fel- ügyelője.
14	Nováky Bertalan világi	Rajzoló mértan és szabadkézi rajz Szépiprás	I—IV. I. A) I. B) II. A)	21	—
15	Pap József	Magyar nyelv Latin nyelv Történelem Földrajz Számítan	II. B) II. B) VI. VII. III. B)	20	II. B) osztály fő- nöke.
16	Stancel Károly	Mennyiségtan	II. A) IV. VII. VIII.	12	—
17	Szvaratkó Kálmán	Vallásan Magyar nyelv Latin nyelv	I. A) I. B) II. A) II. B) II. A) II. A)	18	II. A) osztály fő- nöke, hitelemző.

B) A nem kötelezett tantárgyak tanárai :

Arányi Ágost, kegy. r. tanár, előadta a francia nyelvet heti 4 órában.

Bódogh János, m. kir. távirótiszt, a gyorsírást heti 4 órában.

Szőgedi Endre, a városi zenode igazgatója, a műéneket heti 4 órában.

A nem róm. kath. vallásu ifjak vallásanukban saját lelkészeiktől nyertek oktatást.

Előadott tananyag.

Első A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: Arányi Ágost, B. osztályban: Harmath Gergely.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A hitről. Az apostoli hitvallás. Az Isten tiz-, s az anyaszentegyház öt parancsa. A szentségekről s az imádságról. Tankönyv: Nagy Katekizmus. Eger, 1876. Tanár: Szvaratkó Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkinti 6 órában. Helyesírási gyakorlatok, az egyszerű tömondat és részei, az igetan, a mondat bővítése, névragozás, névutók, a melléknév fokozása, számnevek, névmások, határozók, kötőszók, mondatok összerendelése, függő mondatok. — Prózai és költői olvasmányok (leírások, mesék, népmesék, elbeszélések, magyar történeti mondák, görög hitregék), értelmes és helyesen hangsúlyozott olvasás, tartalmi és nyelvtani fejtegetések, versek beemlézése és elszavalása. Kéthetent egy írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Ihász-Mayer, Magyar nyelvtan Budapest, 1882. Tomor-Várady, Magyar olvasókönyv I. r. Budapest, 1882. Tanárok: I. A. osztályban: Arányi Ágost, I. B. osztályban: Harmath Gergely.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Írás és olvasás, a rendes igék jelentőmódu jelenideje, egyszerű mondatok, az igének az alanyval való egyeztetése, a nevek fogalma, a nevek deklinációi, a melléknév egyeztetése a maga főnévvel, a melléknevek fokozása, az igehatározók, a névmások, a számnevek, elüljárók, a négy rendes igeahajlás főbb alakjai. A tanultaknak megfelelő fordítások és elemzések. Minden héten egy írásbeli gyakorlat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Latin alaktan I. r. Budapest 1879. Tanárok: I. A. osztályban: Arányi Ágost, I. B. osztályban: Harmath Gergely.

Földrajz, hetenkinti 4 órában. Magyarország és a Földközi-tengert környező országok területének természeti viszonyai; ezek főbb topographiai adatai, a városok és vidékek néprajza a lakosok főbb foglalkozásá-

nak ismertetésével, nemkülönb a föltünőbb föld és közetnemeknek, jellemző növényeknek s állatoknak szemléltető leírása. Tankönyv: Dr. Brózik K. és Paszlavszki József, Földrajz, I. r. Budapest, 1881. Tanárok: I. A. osztályban: Bertalan Alajos, I. B. osztályban: Horváth György.

Számтан, hetenkinti 3 órában. A tizes számrendszer. A négy számolási művelet egész számokkal és tizedes törtekkel; a tört mint hányados és viszony; közönséges törtekkel való számolás. A métermérték ismertetése; időszámítás. Tankönyv: Mocnik-Schmidt, Számтан. Budapest, 1882. Tanárok: I. A. osztályban: Markos Imre, I. B. osztályban: Farkas László.

Rajzoló mértan, hetenkint 3 órában. A síkmértani elemek. Pontok, vonalak és szögek fekvési és mérési viszonyai. A síkidomok — három, négy és a sok szögeknek — fontosabb tulajdonságai, területük meghatározása. A kör és ahhoz tartozó nevezetesebb egyenesek ismertetése. Mértani diszitmények rajzolása a mértanban tanult idomok felhasználásával, rendszeresen haladó táblarajzok után, rajzeszközökkel majd pedig szabadkézzel. Tankönyv: Landau és Dr. Wohlrab, Rajzoló geometria, I. füzet, 1881. Tanár: Nováky Bertalan.

Szépírás, hetenkinti 1 órában. Tanár: Nováky Bertalan.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. A rendgyakorlatok, egyszerű szabad gyakorlatok; szerelvényeken a tám-, függés s lengés gyakorlatok magas és távugrás. Tanár: Kovács István.

Második A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: Szvaratkó Kálmán, B. osztályban: Pap József.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A kath. egyház szertartásainak magyarázata. Tankönyv: Ivánkovies János, A ker. egyház szertartásainak és ünnepeinek rövid értelmezése. Szeged, 1881. Tanár: Szvaratkó Kálmán.

Magyar nyelv, hetenkinti 5 órában. Összetett szerkezetű mondatok taglalása, mellérendelt és alárendelt mondatok viszonya. Szókötés, a határozók tana tüzetesen. Szóképzés. Synonymák egybeállítása s magyarázata az olvasmány alapján. Elbeszélő prózai és költői olvasmányok (népmondák, magyar történeti mondák, néprajzok, klaszszikus mythusok); az olvasmányok tartalmi magyarázata s azok tartalmának szabadon való elbeszélése; könyv nélkül tanult versek szavalása. Kéthetenkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Ihász-Mayer, Magyar nyelvtan. Budapest, 1883. — Tomor-Várad, Magyar olvasmányok, II. r. Budapest, 1882. Tanárok: II. A. osztályban: Szvaratkó Kálmán, II. B. osztályban: Pap József.

Latin nyelv, hetenkinti 7 órában. Az alaktan befejezése, főleg: genus-szabályok, teljes coniugatio, a szóképzés elemei. A fő- és mellékmondatok megkülönböztetése kötőszók szerint. Összefüggő olvasmányul: Phaedrusi mesék kellő magyarázatokkal; néhány mesének könyv nélküli való betanulása. A szókincs megfelelő bővítése az olvasmány alapján és szóképzési csoportok összeállításával. Hetenkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Latin alaktan, II. r. Budapest, 1877. Budavári József, Latin gyakorló és olvasókönyv. Budapest, 1883. Tanárok: II. A. osztályban: Szvaratkó Kálmán, II. B. osztályban: Pap József.

Földrajz, hetenkinti 4 órában. Európából: az Alpok, a Kárpátok északi lejtője, a Morva- és Csehföld, Ausztria tartományai, a Német középhegység vidéke, A Germán síkföld, a Francia-föld, a Britt-szigetek, a Jüt-föld és Dán-szigetek, a Skandináv-félsziget, a Szarmata-síkság. Ázsiából: északi, keleti, déli és közép-Ázsia. Afrikából: Keleti, déli, nyugati és Közép-Afrika. Amerika, Ausztrália. Ezek természeti viszonyai, főbb topographiai adataik, a városok és vidékek néprajza, a lakosok főbb foglalkozásának ismertetése, a feltünőbb föld- és kőzet-nemeknek, jellemző növényeknek s állatoknak lehetőleg szemléltető leírása. Tankönyv: dr. Brózik K. és Paszlavszky József, Földrajz, II. r. Budapest, 1882. Tanár: Bertalan Alajos.

Számтан, hetenkinti 4 órában. A négy alapművelet közönséges és tizedes törtekkel; rövidített száműveletek, az u. n. számtani műveletek korlátolt pontossággal. Az arányosság fogalmának fejtegetése, olasz számolásmód, egyszerű és összetett hármasszabályhoz tartozó föladatok megfejtése a következtetés módja s aránylatok tana szerint. Mértani viszonyok és arányok elemei: százalék számítás. Tankönyv: Mocnik — Schmidt számтан. Budapest, 1882. Tanárok: II. A. osztályban: Stancel Károly, II. B. osztályban: Markos Imre.

Rajzoló mértan, hetenkinti 3 órában. Testmértani elemek. Az egyenes és síkok abszolút és relativ helyzete. Lapszögök és szögletek. A fontosabb testek — a kocka, hasáb, gúla, szabályos testek, henger, kúp és gömb — tulajdonságai, hálózata, felületének és köbtartalmának kiszámítása; azok hasonlósága, összeillősége és symmetriája. A fönt elősorolt testek mintáinak előállításai. Síkéítmények rajzolása a symmetria felhasználásával, tollal kihúzva. Tankönyv: Landau és Wohlrab, Rajzoló geometria, II. füzet. Budapest, 1881. Tanár: Nováky Bertalan.

Szépírás, hetenkinti 1 órában. Tanárok: II. A. osztályban: Nováky Bertalan, II. B. osztályban: Bertalan Alajos.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok, egyszerű és összetett könnyebb szabadgyakorlatok; szerelvényeken: a tám-, függés- s lengésgyakorlatok; magas és távugrás. Tanár: Kovács István.

Harmadik A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: Horváth György, B. osztályban: Baligó János.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Az ó-szövetség története. Tankönyv: Róder Alajos, Biblia, I. r. Budapest, 1874. Tanár: Arányi Ágost.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A nyelvtan rendszeres áttekintése. A hangsúlyos vers ismertetése. Összefüggő történeti olvasmány; elbeszélő költemények. Kéthetenkint egy írásbeli házi dolgozat az iskolai olvasmánnyal kapcsolatban. Tankönyv: Ihász-Mayer, Magyar nyelvtan. Budapest, 1883. — Tomor-Várad, Magyar olvasókönyv, III. r. Budapest, 1882. Tanár: Horváth György.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Név- és igeragozás; szóképzés elemei. A mondatrészeknek, a fő- és mellékmondatoknak gyakorlati megkülönböztetése. Szótanulás az olvasmánnyal kapcsolatban. Szóbeli fordítás magyarból németre. Összefüggő prózai olvasmányok a görögök és rómaiak történetéből. Kisebb költői darabok betanulása. Kéthetenkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: Dr. Szemák, Német nyelvtan. Budapest, 1882. — U. a. Német olvasókönyv. Budapest, 1883. Tanár: Harmath Gergely.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Szókötés tan. Az infinitivusi és participiális mondat szerkezet gyakorlati ismertetése. Szóképzés tan. Az egyszerű mondat rendszeres tárgyalása. Szótanulás, kapcsolatban az olvasmánnyal. Liv. II. cap. 1—21. Phaedr. I. 1. 4. 12. 13. 20. 24. II. 7. IV. 3. V. 3. 6. Hetenkint egy óra iskolai írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan, I. r. Budapest, 1880. — Elischer József, Olvasókönyv. Budapest, 1880. Tanárok: III. A. osztályban: Horváth György, III. B. osztályban: Baligó János.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Magyarország története egészen. Tankönyv: Dr. Ribáry Ferencz, Magyarország története. Budapest, 1879. Tanár: Firtinger Jakab.

Földrajz, hetenkinti 2 órában. Az osztrák-magyar birodalom fizikai, polgári és politikai földrajza. Közös-ügyek. A monarchia nemzetközi képviselője. Afrika, Amerika és Polynesia földrajza, nép-műveltség s természetrajzi főbb vonásokkal, politikai és történeti rövid ismertetésekkel. Tankönyv: Scholtz Albert. Az osztrák-magyar monarchia földrajza. Budapest, 1882. Tanárok: III. A. osztályban: Firtinger Jakab, III. B. osztályban: Markos Imre.

Physikai és matematikai földrajz, hetenkinti 2 órában. Physikai jelenségek: halmazállapotok, erők, nehézkedés, az egyensúly és mozgás fontosabb jelenetei s főbb törvényei; a vízről, a levegőről. A hőtan, fénytán, továbbá a villamosság és delejesség tanainak alapvonalai. A föld-

felület physikai jelenségei a szárazon, a vízen, a levegőben. A föld belseje. A föld mint csillag, mathem. fölosztása és méretei, mozgásai; földövek, évszakok, klíma. Tankönyv: Heller Ágost, Physikai földrajz. Bpest, 1882. Tanár: Markos Imre.

Számтан, hetenkinti 3 órában. Az összetett hármasszabály; kamatszámolás: határidőszámolás; láncszabály; az arányos osztás. Elegetési feladatok. Tankönyv: dr. Lutter Nándor, Közönséges számтан. Bpest, 1880. Tanárok: III. A. osztályban: Farkas László, III. B. osztályban: Pap József.

Rajzoló mértan, hetenkinti 2 órában. A szerkesztő síkmértan. Az egyenes vonalú idomok — négyzet, dűlény, ferdény, stb. — szerkesztése. A hasonlóság, összeillőség és symmetria fogalmának kibővítése. A mértan alkalmazása a rajzoláshoz és méréshez. A területek átváltoztatása, tekintettel azok könnyebb kiszámíthatására. Síkéitmények rajzolása lapmintákról tollal kihúva, a nevesebb szerzők nyomán. Tankönyv: Landau és Dr. Wohlrab, Rajzoló geometria, II. r. Bpest, 1881. Tanár: Nováky Bertalan.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok: egyszerű és összetett szabadgyakorlatok; szerelvényeken: a tám-, függés- s lengésgyakorlatok; magas és távugrás. Tanár: Kovács István.

Negyedik osztály.

Osztályfőnök: Firtinger Jakab.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Jézus Krisztus élettörténete; az apostolok cselekedetei és Palesztina földrajza. Tankönyv: Róder Alajos, Nagy Biblia, II. r. Bpest, 1874. Tanár: Markos Imre.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A stílus általános törvényei. A prózai és költői stílus különbségei tüzetesen; a hangsúlyos és mértékes verselés. Költői és prózai olvasmányok. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Névy László, Stiliztika, I. r. Bpest, 1879. Arany János, Toldi. Magyarázta Lehr. A. Bpest, 1880. Tanár: Cserép Sándor.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Nyelvtani ismétlések után a teljes mondat. Fordítás, elemzés. Szótanulás etimologikus csoportokban. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Toepler Szemák, Német grammatika. Bpest 1876. — Felsmann József: Deutsches Lesebuch, II. k. Bpest, 1878. Tanár: Firtinger Jakab.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Az idő- és módtannak rendszeres ismertetése; oratio obliqua. Prózai olvasmányok: Liv. II. cap. 1—21; III. cap. 34—42. A prosodia és metrika előrebocsátásával, válogatott me-

sék Phaedrusból. Ovidiusból: Met. I. 89—162. Trist. I. 3. Fast. IV. 809—858. Minden héten egy isk. írásb. gyakorlat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan II. r. Bpest, 1876. — Elischer József, Latin olvasókönyv. Bpest, 1880. Tanár: Budavári József.

Történelem, hetenkinti 3 órában. A hajdankori népek rövid ismertetése; a görögök, a rómaiak története és társadalmi élete a császárság koráig. Tankönyv: Vaszary Kolos, Egyetemes világtörténet, I. r. Bpest, 1880. Tanár: Firtinger Jakab.

Földrajz, hetenkinti 1 órában. Az osztrák-magyar birodalom fizikai, polgári és politikai földrajza. Közös-ügyek. A monarchia nemzetközi képvisellete. Tankönyv: Scholtz Albert, Az osztrák-magyar monarchia földrajza. Budapest, 1882. Tanár: Firtinger Jakab.

Természetrész, hetenkinti 3 órában. Ásványtan: az ásványok külső és belső tulajdonságai: a kémiai összetételre alapított öt főosztály ismertetése s ezekből az ásvány-rendszer megalapítása fővonásokban. Kőzet-tan: az egyszerű kőzetek megismertetése ásványtani alapon s az összetettebb kőzetek általánosan elterjedt, nevezetesebb fajai. A geologia alapvonalainak ismertetése. Tankönyv: Dr. Róth Samu, Ásvány-, kőzet- és földtan. Bpest, 1882. Tanár: Harmath Gergely.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. Bevezetés az algebrába. Összeadás és kivonás egész számokkal. Sokszorozás egész számokkal, kiterjeszkedve kéttagúak négyzetének és köbének képzésére. Osztás egész számokkal, kiterjeszkedve a geometriai haladványok képletére. Ugyanazon miveletsorozat törtszámokkal. Első fokú egyenletek egy ismeretlennel. Tankönyv: Dr. Lutter Nándor, Betűszám-tan. Bpest, 1882. Tanár: Stancel Károly.

Rajzoló mértan, hetenkinti 2 órában. A szerkesztő síkmértan. Görbe vonalú idomok. A körtan kibővítése és az ebbe vágó feladványok; két kör viszonyos fekvése. A legfontosabb görbe vonalak, különösen a kúpszeletek által képződők és azok szerkesztése. Rövid áttekintése a négy osztályban tanultaknak. Nehezebb stílusú diszitmények, az ember fejrészletei, azok összealkalmazása s később antikfej-alakok rajzolása árnyékolással. Tankönyv: Landau és Dr. Wohlrab. Rajzoló mértan, II. r. Bpest, 1881. Tanár: Nováky Bertalan.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok; összetett szabad gyakorlatok; szerelvényeken: a tám-, függés-, fellendülés-, lengés-, forgásgyakorlatok; magas és távugrás. Tanár: Kovács István.

Ötödik osztály.

Osztályfőnök : Markos Imre.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A kinyilatkoztatás története. Tankönyv: Dr. Wapler, A kath. egély tankönyve, I. r. Bpest, 1870. Tanár: Arányi Ágost.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Az írásművek szerkesztésének általános törvényei; az előadás általános formái: leírás, elbeszélés, magyarázat, elmélkedés, értekezés. Költői és prózai olvasmányok, ezekkel kapcsolatban havonkint egy házi írásb. dolgozat. Tankönyv: Névy László, Stiliztika, II. r. Budapest, 1879. — Arany János balladái. Bpest, 1879. Tanár: Cserép Sándor.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. A nyelvtani ismeretek ébrentartása mellett nagyobb prózai s költői darabok fordítása és elemzése. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Dr. Szemák, Német mondattan s olvasókönyv. Bpest, 1879. Tanár: Budavári József.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések s irálytani szóbeli gyakorlatok. Prózai olvasmány: T. Livius XXI. és XXX. k. — Költői olvasmány: G. Val. Catul. 1. 3. — Virg. eclog. IV., IX. — Hor. Carm. I. 3. 4. Carm. II. 10. 13. Carm. III. 7. Epod. 2. 7. — Alb. Tibull. I. 10. — Ovid. Trist. III. 7. — A prosodiai és metrikai ismeretek bővítése. — Havonkint két órában írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szepesi-Budavári, Mondattan, II. r. Bpest, 1876. — T. Livii ab urbe condita libr. partes selectae, ed. Grysar, Vindobonae, 1873. — Pirchala, Anthologia latina, Bpest, 1880. — Tanár: Hajnal Imre.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Alaktan, fő- és melléknevek ragozása, névmások és számnevek, az *o* végzetű rendes ige-hajlítás megfelelő írásbeli gyakorlatokkal. Tankönyv: Curtius, Görög nyelvtan. Bpest, 1882. — Schenkl, Görög elemi olvasókönyv. Bpest, 1883. — Tanár: Horváth György.

Történelem, hetenkinti 3 órában. A római császárság. A kereszténység alapítása és emelkedése. A barbárok betelepítése a nyugati birodalomba. A mohamedanizmus. A nyugati császárság megújítása. Új népek bevándorlása és megtelepedése. A hűbériség. A császárság és pápaság küzdelme. Keresztes háborúk. A középkori intézmények bomlása. Tankönyv: Vaszary, Egyetemes világtörténet, II. r. Bpest, 1883. Tanár: Magyar Gábor.

Természetrajz, hetenkinti 2 órában. Növénytan. A növények boncztani szerkezete általános vonásokban. A virágos növények testének külső tagoltsága lehetőleg élő példányokban bemutatva. A növények életfolyama főbb vonásokban. A megismertetett növények csoportosítása a természetes rendszernek megfelelőleg. A nevezetesebb rendszerek s Linné

seregeinek megismertetése. A közönségesebb fák s nevezetesebb ipari és gazdasági növények. A növények földrajzi elterjedése, különös tekintettel honunk virányára. Tankönyv: Pap János, A növénytan elemei. Budapest, 1881. Tanár: Bertalan Alajos.

Mennyiségtan, hetenkinti 4 órában. Algebra. Ismétlések. Első fokú egyenletek egy s több ismeretlennel. A kéttagúak magasabb pozitív egész hatványai; Pascal-féle háromszög. Négyzet-gyök és az ismeretlenek kiszámítása másodfokú egyenletekben. Köb gyök. Számolás gyökjelekkel. Számítási haladvány. Tankönyv: Dr. Lutter Nándor, Betűszámítan. Bpest, 1882. — Mértan. A planimetria főtételei. Tankönyv: Lutter N., Mértan, I. r. Bpest. 1881. Tanár: Markos Imre.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. A rendgyakorlatokról az alsóbb osztályok anyaga bővítve; összetett szabadgyakorlatok; szerelvényeken; a tám-, nyíktám-, függés-, hajlított karontüggés-, lengés-, forgás-gyakorlatok, magas- és távugrás. Tanár: Kovács István.

Hatodik osztály.

Osztályfőnök: Bertalan Alajos.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Kath. hitágazattan. Tankönyv: Dr. Wappler, A kath. egély tankönyve, II. r. Budapest, 1870. Tanár: Arányi Ágost.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Rethorika, a prózai műfajok elméleti ismertetése s megfelelő prózai művek olvastatása. Költői olvasmány: Shakspere Coriolanusa, ennek tartalmi magyarázata a drámai szerkezet feltüntetésével. Havonkint egy házi írásbeli dolgozat. Tankönyv: Névy L., Rethorika. Bpest, 1880. U. a. Olvasmányok. — Névy, Shakspere Coriolanus. Tanár: Cserép Sándor.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. A verstan, válogatott balladák és lyrai költemények fordítása s elemzése. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Dr. Heinrich G., Deutsches Lehr- und Lesebuch, I. k. Bpest, 1876. Tanár: Budavári József.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések s iránytani szóbeli gyakorlatok mellett olvasatott: Sall. Jug.; Virg. Aen. VI. — Havonkinti 2 órában írásbeli dolgozat. Tankönyv: Gai Sall. Crispi lib. de bello Jug., ed. Dietsch. Lipsiae, 1874. P. Virg. Maronis Aen. epitomae, ed. Hoffmann. Vindobonae, 1875. Tanár: Budavári József.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. Az egész igetan s bevezetés a mondattanba. 45 Aesopus-féle mese s 18 adoma s apróbb elbeszélés. Xenophon Anabasis II. k. s III. k. 1. 2. fej. Két hetenkint isk. írásbeli dol-

gozat. Tankönyv: Szamosi J. Görög nyelvtan. Bpest, 1881. U. a. olvasókönyv. Bpest, 1881. Xenophontis expeditio Cyri A. Hug. Lipsiae 1881. Tanár: Baligó János.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Az ujkor története a fölfedezések és reformatiotól Napoleon bukásáig s a bécsi congressusig. Tankönyv: Vaszary, Egyetemes világtörténet, III. r. Bpest 1882. Tanár: Pap József.

Természetráajz, hetenkinti 3 órában. Álattan. Az állati test külső és belső szerveinek leírása és egymással való összehasonlítása. Az állati szervek berendezése alapján az állattörzsek megismertetése, rendszerezése. Az egyes typosok általános és részletes jellemzése s egyes osztályok főbb képviselőinek leírása, különös tekintettel hazánkra s a közéletben gyakoribb állatéleti jelenségekre. Az állatok földrajzi elterjedése röviden. Tankönyv: Pap János, Az állatok természetrajza. Budapest, 1882. Tanár: Bertalan Alajos.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. Ismétlések. A hatványozás általánosítása. (Negatív kitevők és alkalmazásuk a tízes számrendszerben, törtekitevők). Brigg-féle logaríthmusok. Műveleti szabályok, logaríthmusok kiszámítása és számítás logaríthmusokkal. — A síktan ismétlése után a körtan; goniometria, a háromszögek megfejtése háromszögtani úton. Tankönyv: Lutter Nándor, Betűszámtan. Budapest, 1882. U. a. Mértan. Budapest, 1881. Tanár: Markos Imre.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben; összetett szabadgyakorlatok; botgyakorlatok; szerelvényeken: a tám- és nyíktámlengések, hajlított karu függésben lengések, föl- és átlendülések, forgások, magas- és távugrásgyakorlatok. Tanár: Kovács István.

Hetedik osztály.

Osztályfőnök: Hajnal Imre.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. Kath. erkölestan. Tankönyv: Dr. Wapler A., A kath. erkölestan. Budapest, 1870. Tanár: Arányi Ágost.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. A verstani szabályok áttekintése és alkalmoszerű ismétlése. A költői műfajok elmélete, tekintettel történeti fejlődésükre. Költői magánolvasmány mellett megfelelő aesthetikai és politikai értekezések iskolai olvasása. Remekművek taglaló ismertetése. Havonkint egy házi írásb. dolgozat. Tankönyv: Névy L., Poetika. Bpest, 1880. U. a: Olvasmányok. Tanár: Cserép Sándor.

Német nyelv, hetenkinti 3 órában. Prózaí és költői darabok fordítása és elemzése; Goethe Herman und Dorothea-jának, Schiller Wilhelm Tell-jének fordítása és széptani elemzése. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Dr. Szemák István, Német olvasókönyv, II. r. Budapest. 1879. Tanár: Firtinger Jakab.

Latin nyelv, hetenkinti 6 órában. Nyelvtani ismétlések s irálytani s szóbeli gyakorlatok. Prózai olvasmányok: M. T. Ciceronis orat. in Catilinam I. II. III. IV. — M. T. Ciceronis epist. ad Fam. V. 2. 7. XIV. 4., 2., 1., 12. — Ad. Att. I. 16. II. 21., 22., III. 5., 6., 23. IV. 1., 2 — Költői olvasmány: Virg. Aen. III. IV. — Havonkint két órában írásbeli dolgozat. Tankönyv: M. T. Ciceronis orat. ed. Klotz, Lipsiae, 1877. — P. Virg. Maronis Aen. epitome, ed. Em. Hoffmann, Vindobonae, 1875. — Köpesdi Sándor, M. T. Cicero válogatott levelei. Budapest, 1879. Tanár: Hajnal Imre.

Görög nyelv, hetenkinti 5 órában. A mondattan s homéri szójárás tüzetes áttekintése. Homeri Odysseae III. IV. ed. Guil. Dindorf, Lipsiae 1875. Herodot VII. k. 1—30. 42—46. 143—172. A. Wilhelm. Vindob. 1867. Két hetenkint egy isk. írásbeli dolgozat. Tankönyv: Szamosi G. Görög nyelvtan, II. r. Bpest, 1883. Tanár: Baligó János.

Politikai földrajz, hetenkinti 2 órában. Európa, Ázsia, Afrika, Amerika államainak történeti vázlata, természeti leírása, ipara, kereskedelme, lakosai vallás és nemzetiség tekintetében, alkotmánya, honvédelme és gyarmatügyi viszonyai. Tankönyv: Scholtz Albert, Politikai földrajz. Bpest, 1883. Tanár: Pap József.

Természettan, hetenkinti 4 órában. Általános tulajdonságok és erők, eröműtan, rezgés-, hang- és fénytán. Tankönyv: Fehér Ipoly, Kísérleti természettan. Bpest, 1882. Tanár: Farkas László.

Mennyiségtan, hetenkinti 3 órában. a) Algebra. A másodfokú egyenletek elmélete. Felsőbb rendű egyenletek, melyek másodfokú egyenletek alapján megfejthetők. Logarithmikus egyenletek. Számítási és mértani haladványok. Kamat-kamat számítás. b) Geometria. Háromszögtani ismétlések; tértan; a betűszámítási alkalmazása a mértanra. Tankönyv: Lutter Nándor, Betűszámítási. Bpest, 1882. — U. a. Mértan. Bpest, 1881. Tanár: Stancel Károly.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben; összetett szabadgyakorlatok; botgyakorlatok; szerelvényeken: a tám- és nyiktámlengések, hajlított karú függésben lengések, föl- és át-lendülések, forgások, magas- és távugrás. Tanár: Kovács István.

Nyolczadik osztály.

Osztályfőnök: Farkas László.

Vallástan, hetenkinti 2 órában. A r. k. egyház története. Tankönyv: Ivánkovics János, A kath. egyház története; Szeged, 1884. Tanár: Baligó János.

Magyar nyelv, hetenkinti 3 órában. Irodalomtörténet a legrégebb időtől a jelenig. Nyelvészeti és szépiészeti fejtegetések. Megfelelő írásbeli

dolgozatok. Tankönyv: Beöthy Zsolt, A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése, I. II. k. Bpest, 1880. Tanár: Cserép Sándor.

Német nyelv, hetenkinti 2 órában. Előadattak és fejtegetettek egyes prózai művek nevezetesebb szerzőktől, továbbá: Goethe, Iphigenie auf Tauris. A német irodalom főbb vonásokban. Havonkint egy írásbeli dolgozat. Tankönyv: Dr. Heinrich Gusztáv, Deutsches Lehr- und Lesebuch. II. Budapest, 1877. Goethe, Iphigenie auf Tauris. Tanár: Firtinger Jakab.

Latin nyelv, hetenkinti 5 órában. Nyelvtani ismételések s iránytani szóbeli gyakorlatok. Prózai olvasmány: P. C. Tacit. Ann. libr. I. VI. — Költői olvasmány: Q. Horatii Flacci Carm. I. 1. 2. 3. 4. 7. 10. 11. 12. 14. 15. 18. 20. 22. 24. 28. 29. 31. 34. 35. 37. Carm. II. 2. 3. 6. 10. 13. 14. 15. Carm. III. 3. 4. 13. 30. Carm. IV. 5. 7. Epod. 1. 2. 7. 9. 13. Satir. I. 1. 6. 9. Epist. I. 1. 10. 19. 20. Epistola ad Pisones. Két hetenkint egy írásb. dolgozat. Tankönyv: P. C. Taciti Ann., ed. Car. Halm. Lipsiae, 1881. Q. Horatii Carmina selecta, ed. C. S. Grysar, Vindobonae, 1872. Tanár: Hajnal Imre.

Görög nyelv, hetenkinti 4 órában. Homeri Ilias. I. II. ed. Guil. Dindorf Lipsiae 1875. Platonis Criton ed. C. Hermannus. Két hetenkint isk. írásb. dolgozat. Tanár: Baligó János.

Történelem, hetenkinti 3 órában. Magyarország története, tekintettel a társadalmi és állami viszonyok fejlődésére. Tankönyv: A magyarok története rövid előadásban, Horváth Mihálytól. Bpest, 1876. Tanár: Magyar Gábor.

Természettan, hetenkinti 4 órában. Hőtan, az anyag szerkezete, delejesség, villanyosság, a kosmographia elemei. Tankönyv: Fehér I. Kísérleti természettan. Bpest, 1882. Tanár: Farkas László.

Mennyiségtan, hetenkinti 2 órában. Kapcsolástan, kéttagúak hatványozása. Ismételések. Tankönyv: Lutter, Betűszám. 1879. Tanár: Stancel Károly.

Bölcsészeti előtan, hetenkinti 3 órában, Psychologia: a lelki élet mivolta s megismerésének módszere, a lelki állapotok osztályozása, a képzetek (ismerés), érzelmek (kedély) és vágyak (akarat) psychológiája, a lelki és testi élet viszonya. — Logika: a gondolkodás mibenléte és formái, a logika felosztása, az elemtan. Tankönyvek: Klamarik János, Psychologia. Bpest, 1876. U. a. Logika. Bpest, 1882. Tanár: Farkas László.

Tornázás, hetenkinti 2 órában. Rendgyakorlatok helyben és menetközben; húzódások és vonulások, összetett szabadgyakorlatok, botgyakorlatok szabadgyakorlatokkal összekötve. Szerelvényeken: a tám-, nyik-támlengés-, menés- és szökésgyakorlatok; lengés, föl- és átlendülés, forgásgyakorlatok magas- és távugrás. Tanár: Kovács István.

Írásbeli feladványok.

I. A magyar nyelvből és irodalomból.

V. Osztályban.

Az ősz. Leírás. — Rokon értelmű szók (synonymák) értelmezése. (Lát, szemlél, néz, tekint stb.) — Valamely ismert középület leírása. — Vázlat a tél leírásához. — „Szibinyáni Jank“ cz. költemény átalakítása prózai formájú elbeszéléssé. — A földmivelés haszna és tisztessége. Értekezés. Az élet és álom. Párhuzam. — Arany János „Mátyás anyja“ cz. költeményének tartalmi fejtegetése. — A románcz és regekép összehasonlítása az olvasott költeményekhez adott magyarázatok alapján. — Vázlatok készítése egyes tételokről.

VI. Osztályban.

A temető. Elmélgedés. — Az emberi élet összehasonlítása a virággal. Párhuzam. — „Coriolanus“ első felvonásának történeti anyaga s ennek költői földolgozása. — A felföld és alföld vagy a városi és falusi élet. Párbeszéd. — Az önművelés célja. Értekezés az olvasmány alapján. — „A halálbüntetésről“ cz. szónoki beszédben előforduló érvek és azok forrásai. — Szemere „A halálbüntetésről“ cz. beszédének dispositiója. — Coriolanus jellemzése az olvasott dráma alapján. — Azon kérdés kifejtése: van-e bűn, mely emberi bírótól halált érdemel? Szónoki tárgyalás az olvasottak alapján. — Toldy Ferencz emlékbeszéde Kis János felett. Tartalmi és szerkezeti elemzés.

VII. Osztályban.

A hun és magyar nemzet eredetéről szóló monda. — Idézetek és példák a hazaszeretetre és hősi önfeláldozásra. — Ha élvezed a jogokat, teljesítsd a kötelemeket. — Zrinyi jelleme a „Zrinyiász“ nyomán. — A ballada szerkezeti sajátosságai. Arany „V. László“ cz. balladája szem előtt tartásával. — Az erény gyakran tövis koszorút szerez homlokodra, míg a bűn élvek hullámain ragad tova; de a fájdalom, melyet amannak nyomása okoz, megdicsőít, míg a bűn gyönyöre fertőbe temet. Értekezés. — Az epikai és tragikai jellem. Párhuzam. Az epopoëia, regény és dráma összehasonlítása.

VIII. Osztályban.

A hadisten kardja mondáinkban. — Naiv eposzunk kérdése. Értekezés. — Legrégibb bibliafordításunk codexei s nyelvök általános jellemzése. — A teremtett állatokról való elmélkedés hasznai. Pázmány után a mai nyelvhez idomítva. — A 18. század második felében keletkezett irodalmi iskolák s azok jellemzése. — Két hatalmas ösztön ad a polgárnak erőt és lelkesedést a hon védelmében, s e két ösztön: a szabadság és tulajdon. Értekezés. — Micsoda tényezők hatottak Pest irodalmi központtá tételére? Értekezés. — Nagy csapások alatt fejledez az emberi szív legszebb erénye: a részvét. Fejtegetés.

II. A német nyelvből és irodalomból.

V. Osztály.

Wer ist glücklich? Nach Sturz. — Ein gut Gewissen ist ein sanftes Ruhekissen. Eine Chrie. — Klassisch. Erläuterung. — Der Landmann in der Fremde. Nach Salis-Seewis. — Der Postillon. Nach Lenau. — Wenn die Not am grössten, ist Gott am nächsten. — Der Arme und der Reiche. Nach Grimm. — Klage der Ceres. Nach Fr. Schiller. — Der Vater und die drei Söhne. Nach Lichtwer. — És ugyanannyi fordítás magyarból németre.

VI. Osztály.

Irin. Nach Chr. Ew. v. Kleist. — Das Amen der Steine. Legende, nach Lud. Th. Rosegarten. — Der Mönch von Heisterbach. Legende, nach Wolfgang Müller. — Die Kraniche des Ibykus. Nach Fr. Schiller. — Arion. Nach Aug. Wilh. Schlegel. — Der Sänger. Nach J. W. Goethe. — Adler und Taube. Nach J. W. Goethe. — Im Frühling. Nach Jul. Sturm. — Gott ist grosz. Lied, nach Joh. Gabr. Seidl. — És ugyanannyi fordítás magyarból németre.

VII. Osztály.

Johanna Sebus. Nach Goethe. — Eine Reise von X. nach Y. Beschreibung. — Ein Erdleben. Schilderung. — Der heil. Gral und sein Prachttempel. Beschreibung. — Charakteristik der Deutschen Literatur in der ersten Hälfte des XVII. Jahrhundert. — Das Teufelsgemälde zu Pressburg. Nach A. Foglar. — Klopstock's Messias. Erläuterung, — Herder's 68-te Cid-Romance. — Der erste Mai. Beschreibung. — Wie wollen wir die Schulferien zu unserem Nutzen anwenden? Abhandlung. — És ugyanannyi fordítás magyarból németre.

VIII. Osztály.

Gedanken am Anfange des Schuljahres. Abhandlung. — Die Schlacht bei Merseburg. Schilderung. — Die Dankbarkeit. Abhandlung. — Die Zufriedenheit. Abhandlung. Repetitio est mater stupiorum. Chrie. — Von der Kostbarkeit der Zeit. Abhandlung. — Woraus lässt sich das Recht des Menschen über das Leben der Thiere beweisen? Abhandlung. — Werth und Gefahren des Reichthums. Abhandlung. — „Des Lebens ungemischte Freude ward keinem Irdischen zu Theil.“ Schiller. Beweisführung. — És ugyan-annyi fordítás magyarból németre.

III. Érettségi dolgozatok.

1. Magyar dolgozat. Főldatott:

a) A nemzeti elem fejlődéséből kiindulva adassék Vörösmarty költői munkássága, különös tekintettel mint epikusra.

b) Azon szellem és anyagi változásokról, melyek az újkort a középkortól elválasztják.

c) Hasznos sőt szükséges-e a levegőnek és víznek mozgása a természetben? — Az a) főldatot választotta: 33, a c) főldatot: 2. Dolgozott: 35; jelesre: 13, jóra: 9, elégségesre: 11, elégtelenre: 2.

2. Német dolgozat. Főldatott: Csengery Antal, A magyar közoktatás és közmívelődés némely főbb kérdéseiről. Dolgozott: 35; jelesre: 15, jóra: 17, elégségesre: 1, elégtelenre: 2.

3. Latin dolgozat. Főldatott: Uticai M. Porcius Cato jelleme. Dolgozott: 35; jelesre: 4, jóra: 11, elégségesre: 18, elégtelenre: 2.

4. Görög dolgozat. Főldatott: Xenophon Anab. II. 5. tej. 1—7. pontja (32 sor). Dolgozott: 35; jelesre: 9, jóra: 12, elégségesre: 10, elégtelenre: 4.

5. Mennyiségtani dolgozat. Főldatott:

a) Három szám úgy aránylik egymáshoz, mint 3 : 5 : 8; ha a három szám összegéhez az első és második, továbbá a második és harmadik számok szorzatát adjuk, összegük 543. Melyek e számok?

b) Két helységnek, melyeket egymástól tó választ el, távolsága meghatározandó. Egy domb aljából mindkettőt lehet látni, s az egyiknek a dombtól való távolsága 4·358 km., a másiké pedig 3·1264 km., továbbá az irányvonalak által képezett szög 78° 12' 36". — Dolgozott: 35; jelesre: 4, jóra: 9, elégségesre: 16, elégtelenre: 6.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Kopasz Mátyás	2	3	3	3	3	1	3	—	2
Kovács Gyula	1	3	3	2	3	2	3	3	1
Krausz Béla, zsidó	3	3	3	3	3	3	2	3	2
Krohn Antal	1	3	3	3	3	2	3	2	1
35 Lantos Béla	2	4	4	3	4	3	2	2	1
Lázár Leó, zsidó	2	1	1	2	3	2	3	2	2
Lélek Gáspár	3	3	3	3	3	2	2	2	2
Lippai Ferencz	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Liptai Károly, zsidó	2	2	2	3	3	2	3	—	1
40 Löffler Gyula, zsidó	3	3	2	3	2	2	3	2	2
Löwinger Sándor, zsidó	2	2	2	3	3	3	3	3	2
Magyar Imre	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Marx Simon, ism.	3	3	3	3	3	2	2	2	2
Mártis Ferencz	1	2	1	2	2	3	1	2	1
45 Milosevics Dániel, gör. kel.	2	3	3	3	4	3	1	2	2
Mold József	1	2	2	2	3	2	2	3	2
Noszlopy Pál	1	1	2	1	3	2	2	2	1
Obláth Zoltán, zsidó	2	2	2	3	3	3	3	2	2
Polczner Zoltán, ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	2
50 Politzer József, zsidó	3	4	4	3	4	4	3	3	3
Prandell József	1	2	2	2	2	1	2	1	1
Preszly Ernő, ism.	3	3	3	3	3	3	3	2	3
Puppek József	3	2	2	2	2	2	3	3	2
Püner Gyul	2	3	3	3	3	3	3	2	2
55 Rajner Öszkár	3	4	4	3	3	3	3	2	2
Rech József	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Reinitz Ármin, zsidó	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Reitzer Emil, zsidó	2	3	3	1	3	2	3	3	2
Riesz János	4	4	4	4	3	4	3	3	2
60 Rith Mátyás	4	4	4	4	4	4	4	2	3
Rosenberg Alfréd, zsidó	1	3	3	2	3	2	3	3	1
Rusz János	4	4	4	4	3	4	3	3	2
Scheibling József	3	4	4	3	3	3	1	3	2
Schneider Béla	3	3	3	3	2	2	3	3	1
65 Schulz József	3	4	4	4	4	4	3	3	2
Schütz Miklós	3	3	3	3	3	3	3	2	1
Szabó Gyula	3	4	4	3	4	3	3	3	3
Szatmáry György	4	4	4	4	4	3	3	2	2
Szép Imre	2	3	3	2	3	2	1	2	1
70 Szücs Béla	2	4	4	3	4	4	3	2	3
Tápai Jenő	2	3	3	1	3	3	2	3	2
Tiefenthaler Rudolf	1	1	2	2	2	2	1	2	1

A tanuló neve és vallása, öszöntőndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Till József	1	2	2	2	3	1	2	—	1
Tóth Nándor	2	3	3	2	3	3	3	2	2
75 Vagner János	1	3	3	2	2	1	3	3	2
Varga István ism.	2	3	3	3	3	2	2	2	2
Varga József	2	2	2	3	3	2	3	3	2
Vizner Gyula	1	2	2	1	2	1	2	3	1
Zsarkó János.	3	3	3	3	3	3	3	2	2

Kimaradtak:

80 Apró István, ism.	Lukász József.
Bendesy Lajos.	Sánta András.
Hajlemász Ferencz.	Szabó Mihály.
Hauser Sándor, zsidó.	Urbán István, ism.
Jung Antal.	90 Vingron József, ism.
85 Kormányos Antal, ism.	Zsigmondi Gyula.

Összesen : 91.

ELSŐ B) OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépirod.		Tornázás
Ádok Imre	3	4	4	4	4	3	3	2	2
Avender Emil	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Chmelik István, ism.	1	3	3	3	3	2	1	2	1
Csányi Sándor	3	3	4	3	4	3	3	2	2
5 Csikós Ignác	4	4	4	4	4	3	3	2	3
Darvasi Károly	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Eisele Jakab	3	2	2	3	2	2	2	3	1
Farkas András	1	2	3	1	4	2	2	2	2
Feiszthammel Márton	2	4	4	3	4	3	3	3	2
10 Fenyvesi Béla, ism.	2	3	4	3	4	3	3	2	2
Fleckhammer Árpád, ism.	2	3	3	3	4	3	3	2	2
Fried Károly, zsidó	1	2	2	1	1	1	3	2	2
Fuchs Mihály	2	3	3	3	3	3	2	3	2
Galló Péter	3	3	3	3	3	3	3	3	2
15 Gazibara Milán	2	2	3	2	2	2	3	—	2
Gerentsér László	2	2	2	1	3	2	2	2	2
Grand Gyula	4	4	4	4	4	4	3	3	3
Hack Róbert	3	2	3	2	2	3	3	2	2
Haris Andor, gör. kel.	1	1	2	1	1	2	3	2	1
20 Herbich Lajos	1	3	3	3	3	3	3	3	2
Horváth Gyula	2	3	3	2	3	3	3	2	2
Horváth Lajos	1	1	2	1	3	1	1	1	1
Janik Sándor	3	4	4	4	4	3	3	2	3
Jeck Péter	3	3	4	3	4	4	3	3	2
25 Junker Imre	4	4	4	4	4	4	3	2	3
Kánicz Lőrincz	3	3	3	3	3	3	2	3	2
Kern Antal	2	2	2	2	3	2	2	2	2
Keszler Károly	2	3	2	2	3	3	2	3	1
Keszlering Mihály	3	3	2	2	3	2	3	2	2
30 Kohn Alfréd, zsidó, ism.	2	4	4	3	4	4	4	3	2
Kohn Áron, zsidó	3	4	4	4	4	4	3	3	2
Kollmann Béla	2	2	2	2	2	3	3	2	1
Körössy Antal	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Kövecz Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1
35 Ladányi József	3	4	4	4	4	4	3	3	3

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Laping Miklós	3	2	3	2	3	2	2	2	2
Löbl Simon, zsidó	1	3	3	3	4	4	3	3	2
Lichtfus József	3	3	4	3	4	2	3	3	2
Mandl Antal	1	2	2	1	2	3	3	2	1
40 Mandl József	1	2	2	1	2	3	3	3	2
Márky Ferencz	1	2	2	1	3	1	1	2	1
Meák Géza	2	2	3	1	3	2	3	2	2
Miklia Gyula, gör. kel.	1	2	3	2	3	2	3	3	1
Miklia János, gör. kel.	1	2	1	1	1	1	3	3	1
45 Milits György, gör. kel.	2	3	3	2	3	2	2	2	2
Müller Armin, zsidó	1	2	2	1	3	2	1	2	2
Müller Izsó, zsidó, ism.	3	3	3	3	3	3	4	3	2
Nagy Mihály Antal	3	3	3	2	3	2	3	3	2
Nagy Sándor	3	4	4	4	4	4	3	3	2
50 Nyáry Sándor	3	3	4	4	3	3	3	3	2
Osztic Andor	2	2	2	1	2	2	2	3	2
Ottovay Kálmán	1	2	2	1	3	2	2	2	1
Pálfy József	2	2	2	3	3	3	3	3	2
Patzauer Sándor, zsidó	2	3	3	2	4	2	3	3	2
55 Printz Sámuel, zsidó	3	3	4	3	3	3	3	3	2
Proll Lajos	1	1	2	1	1	1	2	2	1
Rojcssek Ottó	3	3	4	3	4	3	1	2	2
Rosenstock Ödön, zsidó	1	2	2	2	2	1	3	2	2
Rostkovicz Ártur	2	3	3	2	3	2	3	2	2
60 Róth Bernát, zsidó	2	2	3	2	3	1	2	2	1
Schatz Izsó, zsidó, ism.	3	3	3	3	3	2	3	3	2
Schmiedt Márton	3	4	4	4	4	4	3	2	2
Schnell János, ág.	3	3	3	3	4	3	3	3	3
Sevaracz Károly	4	4	4	4	4	4	4	3	3
65 Somogyi József	1	3	3	2	3	2	2	—	2
Szivy Béla	2	2	2	2	3	2	2	3	1
Szladky József	2	3	3	3	3	3	3	3	2
Tézsla Ferencz	3	4	4	4	4	4	4	3	3
Tipold János	4	4	4	4	4	4	3	3	3
70 Tornyánszky Velyko, gör. kel. ism.	1	3	3	3	3	2	3	1	1
Varga János	2	3	3	3	3	1	1	2	2
Vas Béla	1	1	1	1	3	1	1	2	1
Veliacha Károly	1	1	1	1	2	1	3	2	2
Vékes Béla	3	4	4	2	4	4	2	3	1
75 Weisz Izsó, zsidó	1	2	1	1	2	1	2	2	1
Weisz Kornél, zsidó	1	2	2	1	2	1	3	2	1
Willkomm Ádám	1	2	2	1	1	1	3	2	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Zappel Mátyás	3	3	3	2	3	2	3	2	2
Zsiffkov István	3	4	4	4	4	2	2	3	2

Kimaradtak :

80 Ferling Péter, ism.	Kuffler Arnold, zsidó.
Guth Péter.	85 Lamot Henrik.
Horváth Jenő.	Lengenfelder József.
Kohn Sámuel, zsidó.	Schweininger Pál, ism.

Magántanulásra tért:

Tóth Imre.

Összesen : 88.

MÁSODIK A) OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Abt Aladár	1	3	3	2	3	3	3	3	1
Ausländer Vilmos, zsidó	2	3	3	3	3	3	3	3	3
Bartha Ödön	3	3	4	4	4	4	2	3	3
Bass Vilmos, zsidó	1	2	2	2	2	3	2	3	1
5 Biedl Samu, zsidó	1	2	2	2	2	2	3	2	2
Bráz József	1	3	2	2	2	3	2	3	1
Czettler Gyula	2	3	3	2	3	3	2	2	2
Deutsch Aladár, zsidó	3	3	3	4	3	3	3	3	2
Dékány Mihály	1	3	2	3	2	2	3	1	1
10 Dudás Boldizsár	3	3	3	3	3	3	1	2	2
Engels Gyula	3	4	4	3	2	4	3	3	2
Feiszthammel Mihály	1	3	3	3	3	3	3	1	1
Ferenczi Béla	1	1	2	1	2	2	2	2	1
Fodor András	2	3	3	3	3	3	3	3	1
15 Frankl Antal, zsidó	2	3	2	3	3	3	2	3	1
Friedmann Lajos, zsidó	1	2	2	3	2	2	3	2	1
Gera Károly	1	1	1	1	2	2	2	1	1
Grabherr József	2	3	3	2	3	3	3	2	2
Gulyás László	3	3	4	3	4	3	3	1	2
20 Hallinger János, ism.	2	3	3	3	2	3	2	1	2
Honheiser Ede	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Intzedy János, helv.	1	2	2	2	2	2	3	3	2
Iszer Henrik	3	3	4	3	3	3	1	2	2
Jókai Endre	3	3	3	3	4	3	3	3	2
25 Király Kálmán, helv.	1	2	2	2	2	3	3	2	1
Kiss József	2	2	2	2	3	3	3	2	2
Klein Péter	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Klem Dénes	1	2	3	3	3	3	3	3	2
Laczay Gyula	3	4	4	3	4	4	4	3	2
30 Lengyel Győző	3	3	4	4	3	3	3	2	2
Limonti d'Elle Vaux Béla	1	2	2	1	2	2	1	2	1
Lustig Emil, zsidó	2	2	1	3	2	2	3	2	2
Nikolics Béla	1	1	1	1	1	1	3	—	1
Obláth Jenő, zsidó	1	2	2	2	3	2	3	—	1
35 Pálffy Dániel	2	3	3	2	3	2	3	2	1
Panián György, ism.	3	3	3	3	4	3	2	2	3
Pomutz György	3	3	4	3	4	3	3	2	3
Prösznitz Mihály, zsidó	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Rácz István	2	3	3	3	3	2	2	3	1
40 Rácz Zoltán, helv.	2	3	3	3	4	3	3	2	3

A tanuló neve és vallása, osztálydíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Reichenthál Fülöp, zsidó	1	2	2	1	1	2	3	2	2
Reitter Ede	2	2	3	2	2	2	3	3	1
Rommel Mátyás	3	3	3	2	2	2	3	3	1
Rózsa István	1	1	1	1	1	1	1	1	1
45 Schiller János	2	3	3	2	3	3	3	—	2
Schütz Jakab	3	3	3	3	2	3	1	2	2
Schweiger Béla, zsidó	1	1	1	1	2	2	2	3	1
Sávay Lajos	1	2	2	2	1	1	2	1	1
Somogyi István	3	3	3	3	3	2	2	2	2
50 Sternheim Manó, zsidó	4	4	4	4	4	4	4	4	3
Strébl Miklós	2	3	3	3	3	3	3	2	1
Szabó István	2	3	3	3	4	4	4	2	3
Tóth Géza, ág.	1	4	4	2	2	4	2	3	2
Uibner György	3	3	3	3	3	3	2	2	2
55 Varga Kálmán, helv.	1	3	3	3	3	3	3	3	2
Várady Kálmán, helv.	2	3	3	3	4	3	3	2	2
Volk József	2	3	2	4	3	3	2	2	2
Volk Mátyás	3	3	4	4	4	4	3	2	2
Vöneky Antal	3	3	3	2	2	2	3	2	1
60 Wittwerr Miklós	1	2	1	2	1	2	2	2	1

Kimaradtak:

Honkó Géza.

Kovács Mihály.

Weber Jakab.

Összesen : 63.

MÁSODIK B) OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajzoló mértan	Szépírás		Tornázás
Aberle Aladár	3	3	3	3	4	3	3	3	2
Aiföldi Emil, zsidó	3	3	3	2	3	2	3	3	3
Anton Miklós	2	3	3	2	2	2	1	2	1
Bart Fülöp	1	2	3	2	3	3	2	2	1
5 Bartulov Ferencz	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Bayreder Rezső	3	3	3	3	4	3	3	2	2
Benedek Ferencz	1	2	3	2	2	2	2	2	2
Blasczkovitz János	3	3	3	3	4	3	3	3	2
Blau Arnold, zsidó	2	3	3	3	4	3	3	3	3
10 Csúry József	1	2	3	2	3	3	2	2	2
Eiszele János	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Engelmann Péter	1	3	2	2	3	2	2	1	1
Flesch Mór, zsidó	1	2	2	2	2	2	3	3	2
Follráth Lajos	1	2	1	1	2	1	1	2	1
15 Fülöp Jakab, zsidó	1	3	3	1	3	3	3	3	2
Gilsdorf József	3	3	2	3	2	2	2	2	1
Görlich Florián	2	3	3	3	3	3	3	2	2
Hattyasy Sándor	3	4	4	4	4	4	3	3	2
Jankovits Dusán, gör. kel.	2	4	4	3	4	3	3	2	3
20 Jozsifovits Miklós, gör. kel.	2	3	3	1	3	2	1	2	1
Kakuszy Ferencz	3	3	4	2	3	2	2	3	1
Klein Miklós	2	3	3	2	3	3	3	3	2
Kleiner Dezső, ism.	1	2	3	2	3	3	2	3	2
Knöbl Mihály	2	3	3	2	3	2	2	2	1
25 Konecsny József	1	1	2	1	1	2	1	1	1
Kucsera Ferencz, ism.	3	3	4	4	4	4	4	3	3
Kunst Sándor	3	3	3	3	2	3	3	2	2
Lieber Mátyás	2	2	3	2	2	3	2	1	2
Lőw Akos, zsidó	2	2	3	2	3	3	3	—	2
30 Massa János	1	1	2	1	2	2	3	2	1
Merdesacker Antal	3	3	3	3	3	3	2	2	1
Mészáros János	3	3	4	3	4	3	3	1	2
Milkovics Antal	3	3	4	3	4	4	3	2	2
Moravetz Gyula	2	2	2	1	3	3	1	3	2
35 Moritz Vitus	2	2	3	1	3	2	2	—	2
Movátz Ernő	3	3	3	1	3	2	2	3	2
Pálmay Dezső	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Paskesz Manó, zsidó	1	3	3	2	4	3	3	2	2
Pollák Ernő, zsidó	1	2	2	2	3	1	2	2	1
40 Polner Kálmán	1	1	1	1	2	1	1	1	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Mennyiségtan	Rajzoló mértan	Szépítés		Tornázás
Prileszky Zoltán	1	2	2	2	3	2	3	2	2
Reich Jakab, zsidó	1	3	3	3	3	3	2	3	3
Rippli Ferencz, ágost.	2	4	4	4	4	4	3	3	3
Salinszky Bernát, zsidó	3	4	4	4	4	3	4	3	3
45 Salinszky Ignác, zsidó	3	3	4	4	4	3	3	3	3
Schannen Ferencz	2	3	3	2	3	3	2	2	1
Schmidt Kálmán	1	2	2	3	3	1	3	2	2
Schönmann Jakab, zsidó	3	2	2	3	2	1	2	2	2
Szél István	2	2	3	2	2	2	2	2	1
50 Tápai Károly	3	3	3	2	3	2	2	2	2
Teffert Ferencz	2	3	3	2	3	1	2	1	2
Tóth István	3	3	3	3	4	3	2	1	2
Valkay Ferencz	3	3	3	3	3	2	2	2	2
Vasas Ödön	2	3	3	2	3	2	1	2	1
55 Vass Károly	2	3	3	2	3	2	1	2	1
Vékes István	2	3	3	3	3	3	3	1	2
Wlaskality György, gör. kel, ism.	1	3	3	3	3	3	2	3	2
Wagner András	2	2	2	3	3	2	2	1	2
Wagner Rezső, ism.	3	3	3	2	3	1	2	1	2

Kimaradtak :

60 Ádám Zoltán. Lorbeer Pál, zsidó.
Rudolfi Zsigmond, zsidó.

Meghalt :

Kuffler József, zsidó.

Összesen : 63.

HARMADIK A) OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv'	Latin nyelv	Történelem	Természettani földrajz	Számítás	Rajzoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Amschlinger Ferencz	1	3	3	3	2	3	4	2	2	2
Bencsik Lajos	1	2	3	3	2	3	2	3	2	2
Békei Nándor, zsidó	2	3	3	3	2	2	3	3	3	2
Brun Pál, ágost.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2
5 Bücher Jakab	1	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Doktor Ferencz, öszt.	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1
Fernbach Pál	1	2	2	2	3	2	2	2	2	1
Gerhát József, ism.	1	3	3	4	3	4	4	2	2	2
Gottlieb Albert, zsidó	1	2	3	2	3	2	2	2	3	2
10 Greffner János	1	3	3	3	2	2	3	3	2	2
Hallósy Endre	1	2	3	3	1	2	3	1	2	1
Hegedüs István	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1
Hirsch Náthán, zsidó, ism.	2	1	3	2	1	3	2	2	3	2
Holtzer Emil, zsidó	1	3	4	3	2	3	3	3	1	1
15 Junkert Mátyás	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
Kann Jenő, zsidó	2	2	1	2	1	2	3	2	1	2
Kállay Olivér	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1
Kerny Sándor	2	3	4	4	3	3	3	3	2	2
Kovács-Kása Rókus	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 König Vilmos	1	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Kronstein Béla, zsidó	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Kutassy Béla	1	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Lang Miksa, zsidó	4	4	4	4	4	4	4	3	3	2
Löwinger Ákos, zsidó	3	3	4	3	3	4	4	3	3	2
25 Mandukits Izidor, gör. kel.	1	2	2	3	3	3	3	2	1	1
Maroscher Traugott, ágost.	1	3	3	3	2	1	3	3	1	1
Mihajla Sándor	1	2	2	3	1	3	3	2	2	1
Molnár Imre	1	3	2	3	1	2	3	2	1	1
Nagy Béla	3	3	4	4	4	4	3	3	3	2
30 Návay Sándor	1	2	2	3	1	3	2	1	1	2
Pacha Gusztáv	1	2	3	3	1	2	2	3	2	1
Pálmay Jenő	1	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Pillich Gyula	2	3	3	4	2	3	3	3	2	2
Prachthäuser György	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1
35 Prinz Manó, zsidó	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Priváry Gyula	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1
Rác János	1	3	3	3	2	3	4	3	1	2
Rojcsek Sándor	1	3	2	3	2	3	3	3	1	2
Rotsch Hubert	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1
40 Schiller Lipót, zsidó	2	3	4	3	2	3	3	3	3	2

A tanuló neve és vallása, öztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallástan	Magyar nyelv	Német nyelv	Látin nyelv	Történelem	Természettani földrajz	Számítan	Rajzoló mértan		Tornázás
Schmidt József.	2	3	3	4	3	3	3	3	2	1
Schorsch Ferencz	1	2	2	2	2	3	2	2	1	1
Simonich Dezső, zsidó . .	1	3	3	3	4	4	4	3	3	2
Singer Dezső, zsidó . . .	2	3	3	3	2	3	3	1	2	2
45 Szonnauer Péter	1	3	3	3	2	3	4	3	2	2
Stern Izidor, zsidó	3	3	3	3	2	3	3	2	3	2
Tiefenthaler Arnold . . .	1	2	2	2	1	2	3	2	2	1
Tóth Sándor.	2	4	4	4	3	4	4	4	3	2
Vázsonyi Henrik, ágost. .	2	3	3	3	2	3	4	3	2	2
50 Vértes Izsó, zsidó	3	2	2	3	2	1	2	2	1	1
Weisz Lajos, zsidó, ism.	1	1	2	2	2	3	3	2	2	1
Zombori János.	1	3	4	4	2	4	3	3	2	2

Kimaradtak :

Deutsch Béla, zsidó.	Horváth András.
Franz János.	Kiss Lajos, helv.
55 Halasy József.	

Összesen : 57.

HARMADIK B) OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettani földrajz	Számítan	Rajzoló méltan		Tornázás
Aigner József	2	3	3	4	3	2	3	3	2	2
Bersán Aurel, gör. kel. .	1	2	2	2	1	2	3	3	1	1
Blüh Emil, zsidó	2	2	2	2	1	2	2	1	2	2
Bunford Gyula	1	3	3	4	2	2	3	3	2	2
5 Csupák Rezső, ism.	1	3	2	3	3	3	3	3	2	2
Deutsch Gyula, zsidó	2	4	4	4	3	4	3	3	2	2
Fleischer György	1	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Ganzfried Elek, zsidó	3	3	4	4	2	3	4	3	3	1
Gótschi József	1	3	3	3	2	2	3	3	2	2
10 Gödrich József	1	2	2	2	3	3	2	2	2	2
Herf Miklós	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Herczög Izsák, zsidó	2	2	1	2	2	2	1	2	3	1
Holz József	1	2	3	4	2	3	2	3	3	2
Holczer Gyula, zsidó	3	4	4	4	3	3	4	3	3	2
15 Horváth József	1	4	4	4	2	3	4	3	2	2
Ivánkovics Árpád	1	3	3	3	1	2	2	3	1	1
Kaity Péter	1	2	3	3	1	2	2	3	1	1
Kasza Lajos	1	3	3	2	2	3	3	2	2	2
Kellner Zsigmond, zsidó	1	1	1	2	1	2	1	2	—	1
20 Kiss János	1	3	3	4	2	3	3	3	1	2
Kovács István	1	2	3	3	1	3	3	3	1	2
Krausz Jenő, zsidó	2	1	2	2	1	2	2	2	1	1
Krepil Jakab	2	2	2	3	2	3	2	2	2	2
Kuhn György	1	3	3	4	2	3	2	3	—	1
25 Lakatos Sándor	1	2	2	2	2	3	3	3	2	1
Lefkovics Adolf, zsidó	1	1	3	1	1	2	3	1	3	1
Löwi Jenő, zsidó	1	2	2	2	1	1	2	3	3	1
Maróczy Géza, ism.	1	3	3	3	2	3	3	2	1	2
Milkó Endre, zsidó	2	3	3	4	2	2	3	3	2	2
30 Nagy Ferencz	1	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Onítiu Valér, gör. kel. őszl	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2
Pap Sándor, gör. kel.	1	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Politzer Arnold, zsidó	1	2	3	3	2	3	2	3	—	2
Preszly Aladár, ism.	1	3	4	4	2	3	4	3	2	2
35 Priváry Géza	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1
Pühner Vilmos	1	2	2	3	1	1	3	2	2	1
Radoszav István, gör. kel.	1	3	3	3	3	3	3	3	2	1
Scherer Nándor	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
Schlesinger Hugó, zsidó	1	1	2	1	1	2	3	1	3	1
40 Schneider Pál	1	2	2	3	2	3	3	3	2	1

A tanuló neve és vallása, öszöntődíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettani földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Tornázás	Magaviselet
Somogyi Szilveszter . . .	1	2	4	3	1	3	3	3	1	2
Somossy Aladár . . .	2	3	3	4	3	3	3	4	2	2
Szobotka Dezső, idős, zsidó, ism.	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2
Szobotka Dezső, ifjabb, zsidó	3	2	3	3	2	2	3	3	3	2
45 Sztojkovics Bogolyub, gör. kel.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Török Imre	1	3	4	3	3	4	3	2	3	2
Weinmann Jakab, zsidó	3	3	3	4	1	3	3	3	2	2
Wurmlinger Ignác . . .	1	3	3	4	3	3	3	3	2	2

Kimaradtak:

Bayer Alajos.	Popov Márk, gör. kel.
50 Ehling Péter.	55 Schweiger Dezső, zsidó.
Hábel Nándor.	Szücs János.
Mihályovics Dezső.	Várady Béla.
Móra József.	Wertheimer János, zsidó.

Összesen: 58.

NEGYEDIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Rajzoló mértan		Tornázás
Alföldi Béla, zsidó . . .	3	3	2	3	2	3	3	2	3	2
Altwer Gyula, zsidó . . .	2	3	2	4	2	4	4	3	3	2
Ausländer Dezső, zsidó . .	1	2	2	4	2	3	4	2	2	2
Ábrahám Szilveszter . . .	2	2	2	3	2	3	2	2	2	1
5 Bajerlein Péter, ism. . . .	2	2	1	3	2	3	1	3	2	1
Balogh István	1	1	2	3	1	3	3	2	2	1
Balogh Sándor	1	1	1	2	1	2	2	2	1	2
Barakovics János	1	2	2	3	2	3	2	3	3	2
Bauer Károly	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2
10 Bertram József	2	3	3	4	4	4	4	3	2	2
Bója László	1	1	1	2	1	3	2	1	2	2
Braun József, zsidó	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Brun Emil, ágost.	3	3	3	3	2	2	4	2	3	3
Buzáth János	2	3	4	4	3	4	3	3	3	3
15 Buzáth Kálmán	3	3	4	4	4	4	4	4	1	3
Csíkos Béla	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1
Csóti Márk	1	1	1	1	1	2	3	2	3	2
Deák Antal	1	1	1	1	1	1	2	1	3	2
Dittrich Lajos, ism.	3	2	2	3	3	3	1	3	2	1
20 Eisenstädter Oszkár, zsidó	3	3	1	3	1	3	3	3	3	1
Endrényi János, öszt.	1	3	3	4	2	3	4	3	3	2
Eusch Mihály	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Fluck Ferencz	3	3	3	3	1	3	4	3	2	2
Gombkötő János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
25 Grün János, idős.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Grünfeld Viktor, zsidó . . .	1	2	2	2	2	3	2	3	3	1
Gulyás Vilmos	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1
Herzog Antal, zsidó	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Holtzer Tivadar, zsidó . . .	2	3	3	3	1	3	3	3	1	1
30 Ivánkovits Ernő	2	2	2	3	2	3	3	3	1	1
Janik Imre	1	2	1	1	1	1	3	3	2	1
Jóó János	1	2	1	3	1	2	3	2	2	1
Josefert Antal, zsidó	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2
Jókai László	2	3	2	3	3	3	3	2	2	2
35 Juranovics Gyula	3	4	3	4	3	4	4	4	2	3
Kibling Miklós	1	1	2	3	3	3	2	2	2	2
Koczor Géza, ágost.	1	3	3	4	2	3	4	3	2	2
Kohn Dezső, zsidó	1	1	1	1	1	2	2	3	2	2
Kohn Lajos, zsidó	2	2	1	4	2	3	3	2	1	2
40 Kotsmár Zoltán	2	3	3	4	2	3	3	3	3	3

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Rajzó mértan		Tornázás
Kráhl Sándor, zsidó . . .	3	4	2	3	3	4	3	2	2	2
Lantos Péter	3	4	4	4	4	4	4	3	1	3
Lenhardt Péter	1	2	3	4	2	3	3	3	2	2
Lillin Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
45 Löb Antal	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Mach János	1	1	1	2	1	2	2	3	1	1
Mannheim Adolf, zsidó .	1	2	1	1	1	2	2	2	3	2
Muntyán István	1	2	2	3	1	2	2	3	2	2
Nagy Endre	2	4	4	4	4	3	4	4	3	2
50 Neterda Modeszt	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1
Oblath Dezső, zsidó . . .	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1
Ollik Pál, ágost.	1	2	2	2	2	3	3	2	3	1
Ottovay Károly	2	2	2	3	1	2	3	2	3	1
Pomucz Sándor	2	3	3	4	3	3	4	3	2	2
55 Priváry Ferencz	2	3	2	3	3	4	3	2	2	2
Rietly Károly	1	2	1	3	2	2	2	1	3	1
Rotsch Libor	1	2	1	3	2	2	2	2	2	1
Sachs Mór, zsidó	1	3	2	3	2	3	3	3	3	2
Schmidt János	1	2	2	3	2	3	3	2	2	2
60 Schütz Miklós	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1
Schweiger József, zsidó .	3	3	3	4	3	3	4	3	3	2
Syrowy János	2	3	3	4	2	4	4	4	2	2
Tajthy Gábor	1	2	2	2	2	3	3	2	2	1
Tóth József	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
65 Turóczy Mihály	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1
Virág Gyula	1	2	2	3	2	3	4	3	2	1
Volk Gyula	1	3	2	4	2	3	4	3	2	2
Weisz Károly, zsidó . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Weisz Lajos, zsidó	2	2	2	2	1	3	2	2	2	2
70 Wolf István	1	3	2	4	3	3	3	3	3	3
Zerkovitz Emil, zsidó . .	1	2	2	3	1	3	3	2	3	2
Zvékits Boldizsár, gör. kel.	1	2	1	2	1	3	3	3	1	1

Kimaradtak:

Brill Frigyes, zsidó.
Dóssai Manó, zsidó.
75 Grün János, ifjabb.

Klein Mór, zsidó.
Nyári Lukács.

Összesen: 77.

ÖTÖDIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természetráaj	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
Alexits Szilárd, gör. kel.	1	3	3	4	3	3	2	3	2	2
Balogh Ferencz, helv.	1	3	3	3	3	2	3	3	2	2
Battancs Pál	1	1	3	2	3	1	1	2	1	2
Bense János	1	2	3	3	3	2	1	3	2	1
5 Beödy Gábor	1	3	3	3	3	1	2	3	2	3
Bernheim Mátyás, zsidó	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1
Boberits Dragolyub, gör. kel.	1	2	2	2	3	3	2	3	2	1
Boros József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bráz János	1	2	2	2	3	2	1	2	3	2
10 Cocron Miklós	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1
Cseh Lajos	1	2	2	2	2	1	2	2	1	2
Deutsch József, zsidó	1	3	3	3	3	2	2	3	3	2
Faragó Boldizsár	3	3	3	4	3	3	2	4	3	1
Ferch Rudolf	1	2	2	3	3	1	2	3	2	1
15 Flesch Sándor, zsidó	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Frankl Jenő, zsidó	1	3	2	2	2	2	2	2	3	1
Friedman Ármin, zsidó	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2
Gagyánszky Pál, gör. kel.	1	3	2	3	2	2	2	3	1	1
Grósz János	1	2	2	3	3	2	2	3	2	1
20 Grüber Sándor, zsidó	1	3	3	4	3	3	3	4	2	2
Hallósy Kornél	1	1	2	2	1	1	2	3	2	1
Holz Antal	1	2	2	3	3	2	2	3	2	1
Jókai István	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
Kormoss Aladár, helv.	1	1	2	2	2	1	1	3	3	1
25 Kovács Lajos, ism.	1	3	3	3	3	3	1	3	3	2
Köppich Jenő, zsidó	3	3	2	3	3	3	4	3	3	3
Krébesz Márton	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1
Küzdy Árpád	2	2	3	3	3	2	2	3	2	2
Lantos Antal	1	2	2	3	3	3	2	3	1	1
30 Leiber Miklós	2	3	3	4	3	3	3	3	3	1
Ligetfi Kálmán, zsidó	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2
Mihálovits Béla	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Nagy Alajos	4	4	3	4	4	3	3	4	3	1
Neufeld Izsó, zsidó	1	1	2	1	2	1	1	3	3	1
35 Neumann Salamon, zsidó	1	2	3	2	1	4	2	1	3	2
Noszlopy Antal, öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Offner Bertalan, zsidó	3	2	3	4	3	3	2	3	3	2
Pap János	2	3	3	3	3	1	2	3	3	2
Putz József	1	2	1	2	1	1	2	2	1	1
40 Rosenthal József, zsidó, ism.	3	4	3	4	3	4	2	4	1	3

A tanuló neve és vallása, öszöndfjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k									
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természetrájj	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
Schäffer Ferencz	1	2	2	3	3	2	2	3	2	1
Simonyi Béla	2	2	3	3	3	1	2	3	2	2
Sonnenfeld Emil, zsidó .	1	3	2	2	2	3	3	4	3	3
Szabó Aladár	1	2	2	2	2	1	2	3	2	1
45 Szarajlits Tódor, gör. kel., ism.	1	3	1	3	3	3	2	3	2	2
Szauerland Gyula	3	3	3	4	3	3	2	3	1	2
Szegheő Géza	3	1	2	2	2	1	1	2	—	2
Szolicsányi József	3	3	3	3	3	2	2	3	1	2
Tóth Árpád	1	2	1	3	2	1	1	2	2	1
50 Tóth Károly	3	3	3	3	3	3	2	3	2	1
Tóth Mihály	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tölcsey István	1	1	2	2	2	1	2	2	—	2
Weisz Mór, zsidó	1	3	2	3	3	1	2	3	3	2
Zimányi Károly	3	2	3	3	4	3	2	3	3	1

Kimaradtak :

55 Bugyi Károly.   Farkas Jenő.
Schlöisinger Ferencz, zsidó.

Összesen : 57.

HATODIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan		Tornázás
Adler Ede, zsidó, ism. . .	3	2	1	3	3	3	2	3	3	2
Antunovics Pál Simon . .	3	3	3	4	3	2	2	3	3	2
Balassa Imre, helv. . . .	1	2	2	3	3	2	3	3	1	2
Balogh Ernő, helv. . . .	1	3	3	4	3	3	3	3	2	2
5 Bálint János	1	2	3	3	3	2	2	3	2	2
Becsey Károly	1	2	2	3	2	2	1	2	1	1
Bieber Béla	2	2	2	3	3	3	2	3	2	1
Bieber Jakab	1	2	2	3	3	3	3	3	2	1
Damis Hubert, ágost. . .	2	2	1	3	3	3	2	3	3	3
10 Drndarszky Rezső, gör. kel.	1	1	1	1	2	2	1	3	1	1
Endrényi Jenő	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Engelsz Béla	1	2	2	3	3	3	1	3	3	2
Erdensohn János, zsidó .	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
Éliás Mór, zsidó	3	2	2	3	2	1	2	3	—	1
15 Fleischer József	1	2	1	3	3	3	2	3	3	2
Füzesséry Győző	3	4	3	4	4	3	3	4	2	2
Gruber Gyula, zsidó . . .	1	2	1	1	2	1	1	2	2	2
Grünberger Ignác, zsidó	1	2	2	2	2	3	1	3	3	1
Harmos Árpád	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1
20 Hähnel Vilmos	1	2	3	3	3	2	1	3	1	2
Hegedüs András	1	2	3	3	3	3	2	3	1	2
Herglotz István	1	2	3	3	3	1	1	3	1	2
Hidegh Mihály	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1
Hunyár Mátvás	1	2	2	3	3	2	1	3	2	1
25 Hübner Lajos	1	2	2	2	3	2	1	3	1	2
Ivánkovies Béla	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3
Jungen József	1	3	3	3	3	3	2	3	2	2
Junker Kristóf	3	3	3	3	4	2	3	2	1	2
Kasza Ferencz	1	2	3	3	3	2	3	3	2	3
30 Kálmán Samu, zsidó . . .	1	2	2	2	2	3	2	3	3	2
Keczeli Mészáros Géza . .	1	2	2	2	2	1	1	3	1	2
Kuliner Adolf, zsidó . . .	2	2	1	2	2	1	2	3	3	1
Kunitzer Antal, zsidó . . .	1	3	3	3	3	2	2	3	1	3
Krausz József, zsidó . . .	1	3	1	4	4	2	2	4	2	2
35 Krausz Mihály	1	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Laczkovies Elemér, ism.	3	2	2	2	2	3	3	3	2	3
Manheim Ignác, zsidó . . .	2	2	2	2	3	2	2	3	3	2
Nové József	1	4	3	4	3	4	3	4	1	3
Priváry József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
40 Reiter Lajos, zsidó	1	2	2	3	2	2	1	3	3	2

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan		Tornázás
Rózsa József	1	2	3	3	3	2	2	3	3	2
Sándor Imre	1	2	2	2	3	2	1	3	2	2
Schmidt István	2	1	2	3	2	1	1	3	2	2
Schönberger Izidor, zsidó, ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
45 Schulhof Zsigmond, zsidó	2	3	3	4	3	2	3	3	2	2
Somossy Jenő	1	2	1	2	3	3	3	3	2	1
Spuhler Ferencz	2	2	2	3	3	2	2	3	2	2
Szávits Emil, gör. kel. . .	2	2	3	3	3	3	2	4	2	3
Szeles János	1	3	2	3	3	2	3	4	2	2
50 Szendrey Sándor	2	3	3	4	3	2	1	4	2	3
Szöke István	4	4	3	4	4	4	4	4	3	2
Szöke Sándor	1	3	3	4	3	2	2	3	2	2
Takács István	1	2	2	2	3	2	2	3	2	2
Taschler József	2	3	3	3	3	2	3	2	3	2
55 Trinksz István	1	3	2	3	3	2	1	3	3	1
Tripolszky Béla	1	3	3	4	2	3	1	3	1	2
Üveges Károly	1	2	3	3	3	3	2	3	2	2
Vásárhelyi Gyula	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2
Vereb Antal	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2
60 Waldner József zsidó . . .	1	3	2	3	4	3	2	3	3	2
Weisz Sándor, zsidó	1	2	1	2	3	2	2	3	2	2

Kimaradtak:

Buttyán László, gör. kath.   Szremác László, gör. kel.
 Popovics Dusán, gör. kel.   65 Unterreiner Károly.

Összesen: 65

HETEDIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallástan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan		Tornázás
Balassa Gyula, helv.	1	2	2	3	4	2	4	4	1	2
Balogh István	2	2	2	3	3	2	3	2	3	2
Baráczius József	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Bezdán József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5 Budanovits József	2	3	3	2	3	3	3	3	2	1
Buding József	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Burús József	2	3	2	3	3	2	3	2	1	2
Dobó András	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2
Ehrenfeld Adolf, zsidó	1	1	1	2	2	2	2	2	3	2
10 Fleseh Adolf, zsidó	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Frankl Lajos, zsidó	2	2	1	3	3	3	3	3	3	2
Freund Ödön, zsidó	1	2	1	2	2	1	3	3	1	2
Gerle Imre	2	2	2	3	4	2	3	3	1	2
Gróf Árpád	2	2	2	3	3	2	3	3	3	2
15 Hallósy László	2	2	1	2	2	2	2	3	2	1
Hegedűs Lajos	1	3	2	3	4	2	3	4	—	1
Heilbrun Arthur, zsidó	1	1	1	1	2	2	2	2	3	2
Heinke Rudolf	3	3	2	3	4	3	3	4	2	2
Hoffmann Károly	3	3	2	3	3	2	3	3	2	2
20 Jéftics Boldizsár, gör. kel.	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1
Keintzel Gusztáv, ágost.	1	2	1	2	1	3	2	1	—	1
Krausz Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Laczkovits Ákos	1	1	2	2	2	2	3	3	2	2
Lötsey Károly	2	2	2	3	3	2	3	3	2	2
25 Makszics Sebők, gör. kel.	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
Meixensberger József	1	1	1	2	2	1	3	3	—	1
Mészáros Andor	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2
Mondschein Sámuel, zsidó	1	3	1	2	3	2	2	2	2	2
Pollák Sándor, zsidó	1	1	1	1	1	1	2	2	3	1
30 Rainer Emil	1	1	1	2	3	1	2	2	2	2
Regdon Géza	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2
Rieder Vilmos	1	2	2	3	3	2	3	3	1	1
Rónay János	1	2	1	2	3	2	2	1	2	1
Róthen János	2	2	2	3	3	3	3	3	2	1
35 Schwarz Béla, zsidó	1	2	2	3	3	2	2	3	3	2
Szimits Pál, gör. kel., öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Szücs Ferencz	1	3	3	3	4	3	3	3	1	2

A tanuló neve és vallása, öszöntődíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k									
	Vallástan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségstan	Tornázás	Magaviselet
Tóth János	1	2	2	3	2	2	2	3	2	2
Turóczy Sándor	1	1	2	1	1	1	3	3	2	2
40 Uitz Miklós	2	2	1	2	2	2	2	2	1	1
Vajda Manó, zsidó	2	2	1	2	3	2	3	3	3	2
Vass Géza	1	1	1	2	2	2	3	3	2	2
Winkler János	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2
Wolf Jakab, zsidó	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1
45 Zombory Lukács, öszt.	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2
Zsótér Dezső	3	3	3	3	3	2	3	3	1	2
<i>Kimaradt:</i>										
Lamprecht Ferencz.										
<i>Meghalt:</i>										
Füzesséry Aladár, ism.										
Összesen : 48										

NYOLCZADIK OSZTÁLY.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k										
	Vallásán	Magyar nyelv és irodalom	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcsészettan	Tornázás	Magaviselet
Aigner Dezső	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Bagáry László	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Bräuml Mór, zsidó . . .	1	2	2	3	3	2	3	3	3	3	2
Ehrenreich Henrik, zsidó	1	2	1	3	2	3	3	3	3	3	2
5 Eislér Ignác, zsidó . . .	1	3	2	3	3	2	3	2	3	3	2
Ekker József	1	3	2	2	2	2	3	3	3	3	1
Fahn Mór, zsidó	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Farkas István	2	3	3	3	3	2	2	3	3	2	2
Holz János	1	2	2	2	2	2	3	2	3	2	2
10 Horváth Pál	1	1	2	2	1	1	2	3	3	3	2
Jakabffy Lajos, öszt.	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1
Jurkovics Aladár	2	1	2	3	3	2	2	2	2	3	2
Kiss György	1	2	2	2	1	2	1	1	1	1	2
Klein József, zsidó . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
15 Kohn Géza, zsidó . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
Kunitzer Károly, zsidó	1	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2
Léber Antal	1	2	2	3	3	2	1	2	2	1	1
Löw Henrik, zsidó	1	2	1	2	1	1	3	2	3	1	2
Magyar János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
20 Mattiassich Dezső . . .	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2
May Frigyes	1	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2
Mondschein Vilmos, zsidó	1	1	1	1	1	1	2	1	2	3	1
Pauer Béla	1	3	2	3	2	3	3	3	3	2	2
Röhrich Jakab	1	1	2	2	2	2	3	2	2	1	1
25 Schlesinger József, zsidó	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2
Schott Rezső	1	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2
Schreiber Mór, zsidó . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1
Sisák Pál	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	1
Szabó Imre	1	2	2	3	3	3	3	3	2	3	1
30 Tóth Ferencz	1	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2
Tripolszky László, ism.	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Uitz Mátyás	1	2	2	3	2	2	3	2	3	2	1
Várady József.	1	1	2	3	3	1	2	2	2	2	1
Weber Mihály ágost.	1	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1
35 Weil Izidor, zsidó . . .	1	2	2	3	2	3	2	3	3	3	2
Weisz Zsigmond, zsidó	1	2	1	2	2	3	2	2	3	3	2

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Keczeli Mészáros Géza	2	Rieder Vilmos	1
Kuliner Adolf	1	75 Rónay János	1
70 Schönberger Izidor	1	Winkler János	1
VII. osztály.		VIII. osztály.	
Flesch Adolf	1	Jakabffy Lajos	1
Mészáros Andor	1	Weisz Zsigmond	1
Regdon Géza	1		

A francia nyelv hetenkinti 4 órában adatott elő. Tankönyvek: Magyar-Francia nyelvtan. I. r. Dr. Ottó Emil után Rayé Lajos, Budapest, 1874. és Francia olvasó és társalgási könyv. Írta: Borostyáni A. Szeged, 1865.

II. Gyorsírás.

A *-gal jelöltek egyszersmind a gyorsíró-kör tagjai.

		Érdem- jegy			Érdem- jegy
II. B) osztály.					
Vasas Ödön	Kezdő	3	Deák Antal	kima	radt
III. A) osztály.					
Hegedüs István	kezdő	3	20 Fluck Ferencz	kezdő	2
Kerni Sándor	"	3	Gombkötő János	"	1
Kovács Kása Rókus	"	1	*Gulyás Vilmos	haladó	1
5 Molnár Imre	kima	radt	Holczer Tivadar	kezdő	1
*Návay Sándor	kezdő	2	*Jókai László	haladó	1
Rojcsek Sándor	"	3	25 *Kohn Dezső	"	1
III. B) osztály.					
Gödrich József	kima	radt	*Löb Antal	kezdő	1
Kaity Péter	kezdő	2	Nyári Lukács	kima	radt
10 Kiss János	"	2	*Obláth Dezső	kezdő	2
Maróczy Géza	"	1	Ottovay Károly	"	2
Móra József	kima	radt	30 Tóth József	"	1
*Lakatos Sándor	kezdő	1	Túróczy Mihály	"	1
Schlesinger Hugó	"	1	Weisz Károly	"	2
IV. osztály.					
15 Ábrahám Szilveszter	kezdő	1	Wolf István	"	3
Álföldi Béla	kima	radt	V. osztály.		
Balogh Sándor	kezdő	3	Bense János	kezdő	1
Csóti Mark	"	1	35 *Boros József	haladó	2
			*Cocron Miklós	"	1
			*Cseh Lajos	"	2
			*Jókai István	"	1
			*Noszlópy Antal	kezdő	1
			40 *Köppich Jenő	"	1
			*Lantos Antal	haladó	1

		Érdem- Jegy			Érdem- Jegy	
	*Putz József . . .	haladó	1	*Üveges Károly . . .	haladó	2
	Simonyi Béla . . .	kezdő	2	75 *Vásárhelyi Gyula	haladó	1
	*Sonnenfeld Emil . . .	haladó	1	Vereb Antal . . .	kezdő	1
45	*Tóth Károly . . .	kezdő	3	Waldner József . . .	„	1
				*Weisz Sándor . . .	haladó	1
	VI. osztály.			VII. osztály.		
	*Balassa Imre . . .	haladó	1	*Balassa Gyula . . .	haladó	1
	*Balogh Ernő . . .	„	2	80 *Baráczius József . . .	„	1
	*Becsey Károly . . .	„	1	*Bezdán József . . .	„	1
	*Bieber Béla . . .	kezdő	1	*Buding József . . .	„	1
50	*Damis Hubert . . .	„	2	*Ehrenfeld Adolf . . .	„	2
	Endrényi Jenő . . .	„	1	*Flesch Adolf . . .	„	1
	*Erdensohn János . . .	„	1	*Gróf Árpád . . .	„	2
	*Gruber Gyula . . .	haladó	1	85 *Rieder Vilmos . . .	„	1
	Grünberger Ignác . . .	kezdő	1	*Schwartz Béla . . .	kezdő	2
55	*Hähnel Vilmos . . .	haladó	1	*Uitz Miklós . . .	haladó	1
	*Hegedüs András . . .	„	1			
	*Hidegh Mihály . . .	„	2	VIII. osztály.		
	*Hübner Lajos . . .	„	1	*Bäumel Mór . . .	haladó	1
	Ivánkóvits Béla . . .	kezdő	1	90 *Fahn Mór . . .	„	1
60	*Kálmán Samu . . .	haladó	1	Jurkovics Aladár . . .	kima	radt
	Krausz József . . .	kezdő	—	*Klein József . . .	haladó	1
	*Kuliner Adolf . . .	„	1	*Kohn Géza . . .	„	1
	*Kunitzer Antal . . .	haladó	1	Mondschein Vilmos	„	1
	*Manheim Ignác . . .	„	1	95 Weil Izidor . . .	„	1
65	*Nové József . . .	„	2			
	*Privári József . . .	„	1	A tanfolyamból kimaradt		7
	*Reiter Lajos . . .	kezdő	1	Befejezte : kezdő . . .		42
	*Schmidt István . . .	haladó	2	„ haladó . . .		46
	*Schönberger Izidor . . .	„	1			
70	*Schulhof Zsigmond . . .	„	1	Összesen		95
	*Szeles János . . .	„	1			
	*Takács István . . .	„	1			
	Tripolszky Béla . . .	kezdő	1			

Előadott a Gabelsberger - Markovits-féle magyar gyorsírás, heti 4 órában. Tan és segédkönyvül használtatott: Bódogh János rövid gyorsírási tankönyve, és gyorsírási olvasókönyve, I. II. kötet.

III. A műének.

I. A) osztály.		Érdem- jegy			Érdem- jegy
	Aigner Ernő	3		Somogyi József	2
	Árvay Albert	3		Tézsza Ferencz	2
	Bak Ernő	2		Tipold János	2
	Dobránszky Dezső	2		Veliacha Károly	2
5	Ferch Nándor	2	50	Vékes Béla	2
	Gróf Kálmán	3		Zsiffkov István	2
	Grósz Péter	3			
	Hechl János.	1		II. A) osztály.	
	Jedlicska György	2		Bráz József	2
10	Kapdebó János	3		Czettler Gyula	2
	Karch János	2		Ferenczi Béla	1
	Klár Róbert	2	55	Grabher József	2
	Lantos Béla	3		Gulyás László	2
	Lélek Gáspár	3		Klein Péter	1
15	Lippai Ferencz	3		Klem Dénes	2
	Magyar Imre	1		Limonti D' Elle Vaux Béla	1
	Mártis Ferencz	2	60	Pálffy Dániel	2
	Noszlopy Pál	2		Rózsa István	1
	Rainer Oszkár	3		Somogyi István	2
20	Preszly Ernő	2		Volk József	2
	Rith Mátyás	3			
	Schneider Béla	1		II. B) osztály.	
	Szabó Gyula	3		Bart Fülöp	2
	Szép Imre	2	65	Bartulov Ferencz	2
25	Tápai Jenő	3		Bayréder Rezső	2
	Till József	2		Benedek Ferencz	1
	Wizner Gyula	2		Blaskovitz János	2
	Zsarkó János	3		Görlich Flórián	2
			70	Löw Akos	1
	I. B) osztály.			Massa János	1
	Ádok Imre	3		Mészáros János	2
30	Avender Emil	3		Moravetz Gyula	1
	Csányi Sándor	3		Mováczy Ernő	2
	Csikós Ignác	3	75	Polner Kálmán	2
	Fleckhammer Árpád	3		Tóth István	2
	Fried Károly	2		Vasas Ödön	2
35	Gerentsér László	1		Vass Károly	2
	Grand Gyula	3		Wagner András	2
	Hack Róbert	2			
	Horváth Gyula	1		III. A) osztály.	
	Janik Sándor	2	80	Doktor Ferencz	1
40	Kern Antal	1		Fernbach Pál	2
	Keszler Károly	2		Hallósy Endre	1
	Márky Ferencz	1		Molnár Imre	2
	Osztic Andor	1		Nagy Béla	2
	Rosenstock Ödön	2	85	Rojcsek Sándor	2
45	Sevaracz Károly	2		Rotsch Hubert	2

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Singer Dezső	2	Ferch Rudolf	1
Vázsonyi Henrik	2	Jókai István	2
III. B) osztály.		120 Kovács Lajos	1
Goschi József	2	Lantos Antal	2
90 Gödrich József	2	Noszlopy Antal	1
Horváth József	2	Simonyi Béla	2
Kasza Lajos	3	Szolcsányi József	2
Kis János	2	125 Tölcséry István	2
Lakatos Sándor	1	Zimányi Károly	1
95 Preszly Aladár	2	VI. osztály.	
Priváry Géza	1	Becsey Károly	2
Török Imre	2	Hegedüs András	2
IV. osztály.		Jungen József	2
Balogh István	1	130 Kasza Ferencz	1
Balogh Sándor	1	Laczkovich Elemér	2
100 Bertrám József	2	Sándor Imre	2
Csikos Béla	1	Schönberger Izidor	2
Deák Antal	2	Spuhler Ferencz	2
Endrényi János	1	135 Tripolszky Béla	1
Eusch Mihály	2	Waldner József	2
105 Gombkötő János	1	VII. osztály.	
Janik Imre	1	Balassa Gyula	1
Joo János	1	Gerle Imre	2
Josefert Antal	2	Gróf Árpád	2
Kibling Miklós	2	140 Regdon Géza	1
110 Lőb Antal	1	Rieder Vilmos	1
Priváry Ferencz	2	Szücs Ferencz	2
Tóth József	1	Tóth János	2
Turóczy Mihály	1	Vass Géza	2
Wolf István	2	145 Zombory Lukács	1
115 Zerkovitz Emil	2	VIII. osztály.	
V. osztály.		Farkas István	2
Battancs Pál	1	Magyar János	1
Cocron Miklós	2	Tóth Ferencz	1

A sorozatban használt érdemjegyek fokozata.

Szám	Előmenetel	Magaviselet
1	jeles	jó
2	jó	szabályszerű
3	elégséges	kevésbé szabályszerű
4	elégtelen	rossz.

Rövidítések jelentménye.

gör. kel. = görög keleti vallású; — ágost. = ágostai vallású; — helv. = helvét vallású;
 — ism. = ismétlő; — öszt. — ösztöndíjas. — A hol a név után a kötelezett tantárgyak-
 ból nyert sorozatban vallás jelezve nincs, ott római katolikus értendő. A tornázás rova-
 tában — = fölmentetett.

STATISZTIKAI KIMUTATÁSOK.

A) A tanulók általános áttekintése.

I. Osztály	II. A tanulók száma				III. Vallásuk						IV. Nyelvi viszonyaik (Mínő nyelveket beszélnek ?)								V. Szüleik polgári állása				VI. Előmenetelük	VII. Illetőségük		Növekedés	Apadás							
	beiratott	elhalt	elmeradt	az év végén volt	róm. kath.	gör. kel.	ágostai	helvét	unitárius	zsidó	magyar	magyar-német	magyar-szerb	magyar-német-szerb	magyar-német-román	magyar-német-cseh	magyar-német-francia	magyar-német-horvát	magyar-német-szerb-román	magyar-német-tót	magyar-holigár	magyar-francia-angol	értelmiségi	önálló östermelők (földbirtokok s bérliők)	önálló kereskedők s iparosok			magán tisztviselők	személyes szolgálatot tevők és munkások	haladók	ismétlők	helybeliek	vidékiek	
I.A)	97	—	12	85	64	1	1	—	—	19	34	50	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	28	14	38	6	11	89	8	45	52	4	—	
I.B)	93	—	8	85	63	6	1	1	—	14	28	48	2	3	2	1	—	1	—	—	—	—	14	17	43	14	5	82	11	36	57	—	2	
II.A)	66	—	3	63	43	—	1	5	—	14	34	26	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	27	17	18	—	4	64	2	34	32	—	2	
II.B)	67	1	3	63	45	3	1	—	—	14	17	37	1	—	6	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	5	—	—	
III.A)	58	—	5	53	34	1	3	—	1	14	24	27	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	9	10	26	9	4	55	3	32	26	—	—	
III.B)	59	—	10	49	29	6	—	—	—	15	23	15	—	3	2	—	1	1	2	2	—	—	9	11	30	2	7	55	4	39	20	21	—	
IV.	79	—	5	74	51	1	3	—	—	19	32	36	—	2	—	—	2	—	—	—	1	—	1	29	17	25	5	3	77	2	55	24	11	—
V.	59	—	3	56	35	4	1	2	—	14	28	21	3	1	—	—	—	—	1	—	—	2	24	12	16	1	6	56	3	26	33	—	11	
VI.	66	—	4	62	42	2	1	2	—	15	25	27	—	3	1	—	3	—	—	1	2	—	21	13	19	2	11	61	5	59	7	7	—	
VII.	49	1	1	47	31	3	1	1	—	11	27	16	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	21	6	16	4	2	48	1	26	23	2	—	
VIII.	46	1	5	40	26	—	1	—	—	13	16	22	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	20	8	16	2	—	44	2	18	28	9	—	
Összesen :	739	3	59	677	462	27	14	11	1	162	288	325	6	18	14	1	7	2	7	5	1	3	214	140	277	50	58	693	46	400	339	59	15	
			739				677																	739			739		739			Növekedés :		

A III. és IV. rovatokban csak azon ifjak vétetnek számba, kik a tanév végén osztályoztatnak; az V., VI., VII. alatt pedig a tanév elején beírt összes ifjuság.

B) A tanulmányok eredményének áttekintése osztályonként.

Tantárgyak	I.A) osztály				I.B) osztály				II.A) osztály				II.B) osztály				III.A) osztály				III.B) osztály				IV. osztály				V. osztály				VI. osztály				VII. osztály				VIII. osztály																				
	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett	jeles	jó	elégéges	elégtelen	fölmentetett																
Vallás tan	24	28	27	6	—	26	26	28	5	—	24	17	21	1	—	18	20	25	—	—	32	15	5	1	—	34	11	4	—	—	45	19	10	—	—	37	8	10	1	—	40	13	8	1	—	32	12	3	—	—	31	8	1	—	—						
Magyar nyelv	10	19	38	18	—	7	30	32	16	—	8	14	37	4	—	4	16	39	4	—	6	13	32	2	—	6	19	21	3	—	18	28	24	4	—	14	18	22	2	—	7	32	20	3	—	17	21	9	—	—	12	18	10	—	—						
Német nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	14	28	8	—	3	16	23	7	—	26	28	16	4	—	10	21	25	—	—	14	21	27	—	—	26	18	3	—	—	11	23	6	—	—						
Latin nyelv	10	21	33	21	—	6	26	30	23	—	8	16	29	10	—	3	11	38	11	—	2	11	32	8	—	3	12	20	14	—	14	13	29	18	—	8	15	25	6	—	6	12	33	11	—	12	18	17	—	—	6	15	19	—	—						
Görög nyelv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	12	32	2	—	3	14	40	5	—	14	12	16	5	—	10	15	15	—	—											
Történelem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	25	11	3	—	16	24	9	—	—	31	26	13	4	—	23	14	17	2	—	10	26	23	3	—	—	—	—	—	—	12	16	12	—	—											
Földrajz	8	24	44	9	—	23	24	24	14	—	9	13	30	6	—	10	23	24	6	—	—	—	—	—	—	4	19	29	7	—	5	19	23	2	—	—	—	—	—	—	13	27	7	—	—	—	—	—	—	—											
Phys. földrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																
Természetrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	19	37	9	—	16	30	9	1	—	20	26	15	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—											
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	18	21	2	—	9	12	19	—	—											
Mennyiségtan	3	15	51	16	—	7	13	39	26	—	7	21	24	11	—	2	13	34	14	—	3	12	29	9	—	3	14	28	4	—	10	21	27	16	—	6	12	33	5	—	1	7	47	7	—	8	15	21	3	—	9	14	17	—	—						
Rajzoló mértan	10	27	38	10	—	15	28	39	13	—	5	19	32	7	—	6	22	30	5	—	6	19	27	1	—	6	14	28	1	—	13	26	31	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—											
Bülcész. előtan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	12	21	—	—																
Szépírás	9	22	51	3	—	10	23	48	4	—	7	19	34	3	—	8	26	27	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																
Tornázás	4	40	32	—	—	9	3	39	35	—	8	8	29	19	1	—	6	11	27	19	—	6	15	22	15	—	1	10	25	10	—	4	13	37	22	—	2	11	22	18	—	5	14	29	17	—	2	14	19	9	—	5	10	12	16	—	2	—	—	—	—

C) Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése

az 1883–84. tanév alatt.

Jelentkezett	Az írásbeli vizsgálat után visszavetített	Szóbeli vizsgálatot tett	Érettnek ítéltetett			A szóbeli vizsgálat után			Az érettek közül												
			jelesen	jól	egyszerűen	javító vizsgálatra utasított	ismétlő	végleg visszavetített	papi	jogi	orvosi	bölcészeti	technikai	gazdasági	erdészeti	művészeti	kereskedelmi	gyorsírói	katonai	meg nem határozott	
																					pályára készült
Szeptemberben 8	—	8	—	—	3	5	—	—	}	3	12	6	2	1	1	1	1	2	1	1	2
Januárban 5	—	5	—	—	4	—	—	1													
Juniusban 37	5	32	5	7	14	4	—	2													
50*	5	45	5	7	21	9	—	3													

* A szeptemberi vizsgálaton 1 javító, 5 ismétlő vizsgálatot tett; a januárin valamennyi javítót; a juniusin 1 ismétlőt, 2 javítót.

D) A tanulók származási helyének kimutatása osztályonként.

Származási hely	O s z t á l y											Összesen
	I. A)	I. B)	II. A)	II. B)	III. A)	III. B)	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Szeged városi	45	36	28	24	26	30	44	18	29	22	15	317
Abaujmege	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Alsó-Fejérmegye	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3
Arad	3	2	1	1	—	2	—	1	1	—	—	11
Bács-Bodrog	3	5	2	—	1	5	3	8	7	4	7	45
Békés	3	2	3	3	—	—	1	—	—	—	1	13
Brassó	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Bihar	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Borsod	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Csanád	2	1	1	2	3	—	3	5	2	3	1	23
Csongrád	4	2	2	2	4	2	1	3	—	2	2	24
Esztergom	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Fehér	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Gömör	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Háromszék	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Heves	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Hunyad	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2
Jász-Nagy-Kún-Szolnokmegye	—	1	2	—	—	—	—	1	—	—	—	4
Kolozsmegye	—	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	4
Komárommegye	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Krassó-Szörénymegye	—	3	3	3	1	—	—	—	2	—	—	12
Küküllőmegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Liptó	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Maros-Tordamegye	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Nógrádmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Nyitra	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Pest-Pilis-Solt-Kis-Kúnmegye	1	4	2	3	—	—	1	6	3	1	2	23
Sárosmegye	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Somogy megye	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	3
Szabolcs	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Szatmár	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3
Szeben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Szepes	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
Szerém	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Szolnok-Dobokamegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Temesmegye	7	11	4	5	3	5	6	1	2	2	4	50
Tolna	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	3
Torontálmegye	23	21	14	17	13	9	15	14	14	13	8	161
Trencsén	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	3
Verőcze	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Veszprém	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Zala	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Zólyom	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Alsó-Ausztria	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Csehország	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Morvaország	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	4
Szerbia	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Összesen	97	93	66	67	58	59	79	59	66	49	46	739

Adatok a főgymnasium történetéhez

az 1883—84. tanévben.

A) A tanintézet beléletére vonatkozó néhány fontosb_ mozzanat.

Az 1883—84. tanévre a beiratások, a pót- és javító vizsgálatok augusztus hó 29., 30., 31., továbbá szeptember hó 1. és 2. napjain történtek. Beiratott 739 tanuló, tehát 44-gyel több, mint az 1882—83. tanévben. Ezek közül 711 uyilv. rendes, 28 pedig magántanuló.

Szeptember hó 2-án tartatott a Veni Sancte; a rendes előadások pedig 4-én vették kezdetüket.

A tanári karban mindjárt a tanév elején változás történt; ugyanis Tóth Antal, ki több év óta mint a természettudományok tanára működött tanintézetünkben, a kegyes-tanítórend ft. kormánya által a kecskeméti kegyesrendi főgymnasiumhoz helyeztetett át igazgatónak, helyét Harmath Gergely, főgymn. tanár foglalta el, ki a debreczeni gymnasiumtól rendeltetett tanintézetünkhöz.

Az ifjúság nagy létszáma miatt az előbbi években szervezett I. és II. párhuzamos osztályokat ez évben is megnyitottuk, sőt a III. osztály mellé is kényszerültünk egy újat állítani s így a tanintézet ez évben 11 osztályban oldotta meg föladatát.

Az előadások az egész tanéven át reggel 8-, délután május hóig 2-, ezentúl pedig 3 óraker kezdettek.

A róm. kath. ifjúság a téli időszak kivételével naponkint szent misét hallgatott, mely után vásár- és ünnepnapokon keresztény tanításban részesült; háromszor végezte a szt. gyónást és áldozást, jelen volt a husvéti szokásos szt. gyakorlatokon s a kath. egyház által előirt körmeneteken, továbbá I. Ferencz József, dicsőségesen uralkodó apost. királyunk és Erzsébet királyné ő felsége magas névnapján, úgyszintén a koronázta-tásuk évfordulóján tartott ünnepélyes szent miséken.

A nem róm. kath. vallású tanulók saját lelkészeiktől nyertek val-lási oktatást, megjelentek egyházi ünnepeiken s lelkészeik fölügyelete alatt teljesíték mindazt, ami vallásuk köréhez tartozik.

Az iskolai fegyelmi szabályokat a tanév folytán kétszer olvastuk föl és magyaráztuk meg az ifjúságnak. A nevelés-oktatásban szükséges

egyöntetű eljárás végett a kitűzött időben megtartottuk a módszertani és ellenőrző tanári tanácskozmányokat, melyekben, mint általában a tanoda szellemi életére vonatkozólag minden ügyben, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium által kiadott „Középtanodai Rendtartást“ és „Utasítást“ követtük irányadóul.

Tankönyveken kívül a felsőbb tanhatóság által ajánlott vagy engedélyezett munkákat használtuk.

Október hó 6-án gróf Tisza Lajos kir. biztos urat üdvöztöltük tanintézetünkben, ki az ifjúság s az összes tanintézeti helyiségek megszemlélése után bölcs tanácsával támogatott bennünket a királyfogadási ünnepély rendezésében.

Október hó 14., 15. és 16. napjai nemcsak Szeged városa, de tanintézetünk történetében is örökké emlékezetesek maradnak. *Ő Cs. és Apost. Kir. Felségének* itt tartózkodása s az ahhoz fűződött események oly örvendetésekké tették e napokat, hogy azok emlékét hálás szívvel fogja emlegetni az utókor is. A bölcs és kegyes uralkodó megszemlélvén az újjá épült várost, annak minden közintézeteit legmagasb figyelmére méltatta. *Tanintézetünket okt. 16-án szerencsétette.* A tanári kar, élén a tanker. kir. főigazgatóval, az épület bejáratánál üdvözölte a legmagasb vendéget, ki azután az ifjúság sorfala közt haladva megtekinté tanszereinket, az ifjúság rajzait, az építendő új gymnasiumi épület tervrajzát; kérdezősködött a tanintézet múlt és jelen viszonyairól, különösen pedig az ifjúság erkölcsi és tanulmányi állapotáról s kifejezést adva azon reményének, hogy a tanintézet nemsokára a viszonyoknak s a kor követelményeinek megfelelő új épületben fog elhelyeztetni, legmagasb megelégedését nyilvánítva, az ifjúság örömrivalgása közt távozott tanintézetünkéből.

Ápril hó 17—23 napjain végezte tanintézetünkben hiv. látogatását a szegedi tanker. kir. főigazgatója, ngos és ft. Fehér Ipoly kir. tanácsos úr, ki több ízben meghallgatta minden egyes osztályban úgy a tanárok előadásait mint a tanulók feleleteit, megvizsgálta a szer- és könyvtárakat, s látogatása végeztével tanácskozott a tanári testülettel a tanintézet szellemi és anyagi állapota fölött.

Május hó 27-én nevezetes mozzanat történt a tervezett új gymnasiumi épület és kegyesrendi ház építése ügyében; ugyanis mélt. Szász Károly miniszt. tanácsos úr, mint a vallás- és közokt. miniszter úr kiküldöttje és Szeged város képviselői e napon jutottak megállapodásra az épület terjedelme, továbbá a magas kormány által kilátásba helyezett állami segély s a város által igénybe veendő kölcsön iránt. E megállapodást a június 26-án tartott köztörvényhatósági ülés is elfogadta.

Június hó 14-én zártuk be az előadásokat s ezt megelőzőleg 10. és 11-én tartottuk a hittani vizsgálatokat, melyeken ngos. és ft. Kremminger Antal, prépost, belvárosi plébános úr elnökölt. A többi tan-

tárgyakból a ny. rendes tanulókat 17., 18., 19., 20., 25., 26., 27. és 28-án, a magántanulókat pedig valamennyi tantárgyból 22., 23. és 24-én vizsgáltuk meg.

Érettségi vizsgálatot a lefolyt tanévben 3-szor tartott tanintézetünk, u. m. szeptember, január és június hónapokban, mindenkor a tanter. kir. főigazgató úr elnöklete alatt. Ezen vizsgálatok eredményéről statisztikai adataink C) tábláján adjuk az értesítést.

Örömmel jegyezzük föl, hogy tanintézetünk a lefolyt tanévben két alapítványt nyert, u. m. a Kisfaludy-társaság és Dr. Cajus Gábor és neje Abelesz Regina alapítványát.

A Kisfaludy-társaság egy ezer frt névértékű magyar állami papíráradék-kötvényt tett le Szeged városánál örök alapítványul oly czélből, hogy annak évi 50 frtnyi kamatja „A Kisfaludy-társaság által alapított Kisfaludy-jutalom“ czimen irodalmi díjakra fordíttassék, és pedig, ha Szegeden valaha egyetem létesül, annak hallgatói számára, az egyetem föllátásáig azonban két egyenlő részben a szegedi állami főreáliska és kath. főgymnasium tanulói közül a magyar nyelv- és irodalomban legkitünőbb egy-egy tanulónak 25 frt értékű, kizárólag magyar-irodalmi könyvjutalomra.

Dr. Cajus Gábor és neje Abelesz Regina végrendeletileg egy ezer frtnyi tőke alapítványt hagyományoztak olyképen, hogy annak évi 60 frtnyi kamatja a kegyesrendiek vezetése alatt álló szegedi főgymnasiumba járó egy szegény sorsú, de jó erkölcsű és jó előmenetelű tanulónak adassék, tekintet nélkül arra, hogy a díjazandó mily vallásfelekezethez tartozik.

Mindkét alapítványt Szeged szab. kir. város kezeli, s a tanári testület ítéli oda.

Végül hálával említjük föl, hogy a föloszlott Szeged-felsővárosi Társalkodási Egylet és Szegedi Szabadelvű-kör a gymnasiumi ifjúság könyvtárát 613 kötet szépirodalmi művel, a régiség- és érem-gyűjteményt pedig 490 drb ezüst- és rézpénzzel, 48 drb régi papírpénzzel s 12 drb különféle bronz-, vas- és cseréptárgygyal szaporította.

B) Felsőbb hatóságoktól érkezett fontosabb leiratok.

1883. évi 26776. miniszt. sz. — A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterium megküldi a módosított gymnasiumi tantervet s annak az 1883—84. tanév elején való életbeléptetését elrendeli.

1883. évi 27980. miniszt. sz. — A vallás- és közokt. m. kir. miniszt. a középiskolákról és azok tanárainak képesítéséről szóló 1883. évi XXX. trvezikket az 1883—84. tanév kezdetén életbelépteti.

1883. évi 17358. tanácsulési sz. — Szeged szab. kir. város tanácsa értesíti az igazgatóságot, hogy a III. osztály párhuzamosítása ügyében tett előterjesztését helyeslőleg tudomásul vette s annak értelmében intézkedett a nevezett osztály megnyitása iránt.

1884. évi 11447. tanácsulési sz. — Szeged szab. kir. város tanácsa tudomás és kellő intézkedés végett megküldi a Kisfaludy-társaság által tett 1000 frtos alapítványról szóló alapító levél hiteles másolatát.

1884. évi 12438. tanácsulési sz. — Szeged szab. kir. város tanácsa tudomás és megfelelő intézkedés végett megküldi Dr. Cajus Gábor és neje Abeles Regina által a szegedi főgymnasium számára tett 1000 frtos alapítványról szóló alapítványi okirat hiteles másolatát.

1884. évi 10288. miniszt. sz. — A vallás és közokt. m. kir. miniszt. az 1883. évi XXX. t. cz. alapján kiadott „Érettségi vizsgálati utasítást“ megküldi s annak az 1883—84. tanév végén való érvénybe léptetését elrendeli.

1884. évi 67. tanácsulési sz. — Szeged szab. kir. város tanácsa értesíti az igazgatóságot, hogy a felsőbb helyen jóváhagyott 1884. évi városi költségelirányzatban a főgymn. 1883—84. tanévi szükségletei fődözésére a befolyt tandíjkból 1569 frt engedélyeztetik.

C) Ifjúsági segélyző-egylet.

Az ifjúsági segélyző-egylet folyó tanév tartamára Arányi Ágost tanár vezetése alatt mindjárt a tanév kezdetén következőleg alakult meg: Elnök: Wöber Lajos, VIII. oszt. t.; főjegyző: Magyar János, VIII. oszt. t.; titkár: Pauer Béla, VIII. oszt. t.; pénztárnok: Sisák Pál, VIII. oszt. t.; ellenőr: Rónay János, VII. oszt. t.; aljegyzők: Taschler József és Laczkovich Elemér, VI. oszt. tanulók; főkönyvtárnok: Noszlopy Antal, V. oszt. t.; alkönyvtárnok: Herglotz István, V. oszt. t. Választmányi tagok ugyanazok, kik az egylet részére gyűjtöttek.

Az egylet tőkéje, mely a mult tanévben 5172 frt 18 krból állott, ez iskolai évben 655 frt 53 krral gyarapodott; jelenlegi vagyona tehát 5827 frt 71 kr., mely a Szeged-csongrádi takarékpénztárban van elhelyezve.

Gyarapodott az egylet pénztára részint tagsági díjkból, részint kegyes adakozásokból.

A jótékony adakozások ez iskolai évben a következők: Ő Császári és Apostoli Királyi Felsege legmagasabb látogatása alkalmával Szeged sz. k. város jótékony egyletei számára legkegyelmesebben adományozott összegből Szeged város t. tanácsa a főgymnasiumi segély-egyletnek juttatott 200 frtot.

Szeged-csongrádi takarékpénztár	50 frt,
Szegedi Általános takarékpénztár	15 „
Szegedi Kereskedelmi- és iparbank	10 „
Szegedi Kézművesbank	25 frt.

Wöber Lajos és Magyar János gyűjtőivén:

Pálfy Ferencz 2 frt, Veszelinovics Bazil 2 frt, Szluha Ágost 2 frt,

Bérczy Antal 1 frt, Török Sándor 1 frt, Kiss D. és társa 1 frt, Kovács Albert 2 frt, Schwarz Zsófia 1 frt, Magyar János ügyvéd 2 frt, özv. Kovács Ferenczné 1 frt, Dr. Kiss György 1 frt, Schwarz Berta 1 frt, Polgárné 1 frt. Összesen 18 frt.

Rónay János gyűjtőivén :

Rónay Karácson Emilia 2 frt, Rónai Rónay Ilon 1 frt, Rónay Desideria 25 kr., Rónay Dorottya 25 kr., N. N. 36 kr., Rónay 1 frt, N. N. 30 kr., Kiss D. és társa 1 frt, Pocsátkó Károly 50 kr., N. N. 50 kr., Pósz Alajos 1 frt, X. Y. 25 kr. Összesen 8 frt 51 kr.

Hallósy László gyűjtőivén :

Marinkics Mihály 1 frt, N. N. 15 kr., Párniczky Gézáné 1 frt, Kemminger Antal 2 frt, Topertzer Emma 2 frt, Pacher Frigyes 50 kr., B. Redl Béla 5 frt, Hallósy Emilia 1 frt, Hallósy Margit 2 frt 50 kr., Sthera 20 kr., Jets Lajos 50 kr., Láng József 50 kr., Tykal Antal 1 frt, Hallósy Ödön 65 kr., Nováky Bertalan 1 frt. Összesen 19 frt.

Schönberger Izidor gyűjtőivén :

Schönberger Czeczilia 3 frt, Sipos Sándor 1 frt, Gunst Miksa 1 frt, Schatz Mór 1 frt, Záhn örökösei 1 frt, Aigner József 2 frt, Kellner Márton 1 frt, Schäffer Zsigmond 1 frt, Walló 20 kr., ifj. Fodor István 50 kr., Pfann Józsika 1 frt, Dömötör 30 kr., Pillich 30 kr., Tóth 50 kr., Biedl Adolf 30 kr., Barcsay Károly 3 frt, Csányi Jánosné 30 kr., Aigner Lajos 1 frt, Aigner Ödön 40 kr., Trenka Béla 10 kr., Krausz testvér (Makó) 40 kr., Gyuritza Lipót 1 frt, Kovács Albert 1 frt, Janiky Miklós 20 kr., Pósz Alajos 1 frt, Schön Adolf 50 kr., Dr. Kovács József 1 frt, N. N. 20 kr., Csikós 20 kr., Dr. Cserey Zsigmond 1 frt, Altmann Gáspár 30 kr., Kánitzer Rezső 50 kr., Freuder József 20 kr., Bakay 1 frt, N. N. 20 kr., Ambrózy Ferencz 1 frt, Lengyel Győző 1 frt, Liptay Emil 50 kr., Szőke Jánosné 30 kr., Meák Gyula 40 kr., Maroscher Regina 50 kr., Prosznitz 50 kr. Összesen 31 frt 80 kr.

Laczkovich Elemér gyűjtőivén :

A. 2 frt, B. 1 frt, G. 1 frt, H. 1 frt, Bakayné 1 frt, Orbán Jácint 2 frt, Balogh Jánosné 2 frt, L. L. 1 frt, Wein 1 frt, Juraskó 50 kr., Fluck 1 frt, Gluzéki 1 frt, Kállay Albert 2 frt, A. F. 1 frt, Weiner Miksa 2 frt, Abafi 1 frt, Salamon Zsigmond 1 frt, Dr. Czukor Ignác 1 frt, Rózsa Izsó 1 frt, Marinkics 1 frt, L. E. 50 kr. Összesen 25 frt.

Taschler József gyűjtőivén :

Wagner Gyula 2 frt, id. Taschler József 1 frt. Összesen 3 frt.

Antunovics Simon és Hallósy Kornél gyűjtőivén :

Antunovics István 1 frt, Hallósy Endre 50 kr. Összesen 1 frt 50 kr.

Noszlopy Antal és Hallósy Kornél gyűjtőivén :

Dr. Zápory 2 frt, Endrényi L. és társa 5 frt, Dr. Wertheim Li-

pót 1 frt, Boros Frigyes 2 frt, N. N. 1 frt, Vigh Bertalan 2 frt, Pillich Kálmán 1 frt. Összesen 14 frt.

Brun Emil és Holzer Tivadar gyűjtőivén:

Frenyó Imre 40 kr, Lábdy Antal 40 kr, Holzer Julia 2 frt, Dr. Machold Miksa 1 frt, Engel Adolfné 50 kr., Rieger Rudolf 50 kr., N. N. 20 kr., André Frigyes 1 frt, N. N. 20 kr., N. N. 20 kr., Kármány L. 1 frt, X. Y. 20 kr., Csermelényi 40 kr., N. N. 30 kr., N. N. 30 kr., Tóth Péter 1 frt, Pocsátkó Károly 50 kr., N. N. 20 kr., Weinmann Mór 50 kr., Burger Gusztávné 1 frt, Reny 1 frt, Geigner Lipót 50 kr., özv. Meák Gyuláné 50 kr., N. N. 20 kr., Körösi Béla 10 kr., Pillich Lajos 30 kr., Sparger 20 kr., Komlósi 20 kr., N. S. 1 frt, Kr. és R. 20 kr., Dobos Gyuláné 30 kr., N. N. 50 kr., Polczner 20 kr., Schäffer Zsigmond 50 kr., Back Bernát fiai 5 frt, Pálffy Ferenczné 2 frt, Jeszenszky és Faragó 1 frt, Scheinberger és Popper 1 frt, Schütz József 1 frt, Vass Fülöp 1 frt, Stern 1 frt, Grassely és Ottovay 2 frt, Kiss D. és társa 1 frt, Gál és Madár 1 frt, Engel Jakab 1 frt, Felmayer Antal 1 frt, Politzer Sándor 1 frt, Wagner F. A. 1 frt. Összesen 37 frt 90 kr.

Weisz Károly és Oblath Dezső gyűjtő ivén:

Szécsi Zsigmond 1 frt. Kiss Zsigmond 50 kr., özv. Burger Zsigmondné 50 kr., Weisz Jakab 2 frt, Weiner Miksa 3 frt, Popper 50 kr., Rubin 50 kr., Lusztig Ferencz 2 frt, Vajda Samu 1 frt, N. N. 30 kr., N. N. 1 frt. Összesen 12 frt 30 kr.

Endrényi János és Nagy Endre gyűjtő ivén:

Endrényi János 50 kr., Nagy Pál 1 frt, Ábrahám János 20 kr., N. N. 20 kr., ifj. Nagy Pál 1 frt, N. Blaskovits Erzsébet 30 kr., N. N. 20 kr., Mihályfi Mariska 40 kr., Heimné 30 kr., Összesen 4 frt 10 kr.

Zerkovitz Emil és Zvékits Boskó gyűjtő ivén:

Schvarcz és Buchhalter 1 frt, „Kék csillag“ 2 frt, Traub B. és társa 2 frt, Scheinberger Antal 2 frt, Pollák és Kohn 2 frt, Lévy Ignác 2 frt, Milkó Sámuelné 1 frt, Lillin Károly 2 frt, Eppinger Mina 1 frt, Eisenstädter és társai 2 frt, Bruchsteiner Bernát 1 frt, Herzl Fülöpné 1 frt, Krausz Jenő 1 frt, Pálmayné 50 kr., Zerkovitzné 1 frt, Kelemen Mór 1 frt, Winkler Józsefné 1 frt, Leopold Rudolf 1 frt, Dr. Zápory 1 frt. Összesen 25 frt 50 kr.

Sachs Mór és Wolf István gyűjtő ivén:

Ottovay Károlyné 50 kr., Golyóssy Ilona 40 kr., Felger Károly 1 frt, N. N. 40 kr., Seifmann Ida 50 kr., N. N. 45 kr., N. N. 30 kr., Rosenbaum 50 kr., N. N. 25 kr., Dr. Rósa Izsó 1 frt, Prosznitz Mihály fiai 1 frt, Dr. Engel Mór 50 kr., Dr. Déry Károly 1 frt, Dr. Arany 50 kr., Dr. Szivesy László 1 frt, Reitzer Lujza 50 kr., Dr. Herz Gyula 1 frt, Dr. Ujj József 1 frt, Dr. Pick Dezső 1 frt, Josefert Ignác és társa 1 frt, Oltványi Pál 2 frt, Pick 1 frt, Waldmüller 50 kr., Püner 1 frt, Rainer

1 frt, Dr. Babó Emil 1 frt, Pillich Lajos 50 kr., André Frigyes 1 frt, Brun Josephin 50 kr. Összesen 22 frt 10 kr.

Fösszeg: 522 frt 71 kr., szóval, — ötszázhuszonkét forint hetvenegy kr.

A tanév alatt begyűlt összes adományok a helybeli lapokban nyugtáztattak és az egyeslet évkönyvébe bejegyeztettek.

Az egyeslet ez évben 21 tanulót segélyezett 229 frttal, és 40 tanulót 152 darab tankönyvvvel.

Kedves köteleességünknek tartjuk itt is kifejezni köszönetünket, azon nemeskeblű emberbarátoknak, kik a hazai műveltség előmozdításához ez úton is hozzájárultak. Fogadják érte az ifúság háláját.

D) Önképző-kör.

Az önképző-kör ez évben 127 tagot számlált. A két felső osztály tanulói, szám szerint 86-an, mint rendes és működő tagok szerepeltek; a hatodik osztályból pedig 41-en mint pártoló tagok vettek részt az egyesleti gyűléseken. Az egyesleti működést vezető tanár az alakuló gyűlést szeptember hó 23-ára tűzte ki, melyben az önképző-körök tulajdonképeni célját körvonalazván, a tisztviselők szabályszerű megválasztására szólította föl a tagokat, mi a következő eredménnyel ment végbe: Ifj. elnök lett Magyar János, 8. oszt. tanuló; jegyző Jurkovic Aladár, 8. oszt. tanuló; pénztárnok Tóth Ferencz, 8. oszt. tanuló; főkönyvtárnok Wöber Lajos, 8. oszt. tanuló; első altitkár Wass Géza, 7. oszt. tanuló; második altitkár Bezdán József, 7. oszt. tanuló; másod-könyvtárnok Balassa Gyula, 7. oszt. tanuló.

A kör tényleges működését szeptember hó 30-án tartott nagygyűléssel kezdette meg, melyet Cserép Sándor, vezető tanár, beszéddel nyitott meg. A tagok munkássága ez évben 18 rendes és 4 nagygyűlésen nyert tért. A rendes gyűléseken a vezető tanár jelenlétében a tagok önképzését célzó dolgozatok, bírálatok, pártatlan czáfolatok, ha kellett, ellenbírálatok és védő nyilatkozatok is olvastattak föl; a gondolatok helyes kifejezése s a nyelvkezelés szabatosága érdekében pedig élőszóbeli előadások, szavalatok tartattak. Anyagi ügyeit a kör bizottsági üléseken intézte el.

Ez évi munkásság eredménye 115 vegyes fajú dolgozat és szavalat. Minden egyes művet a tagok bíráltak meg és ajánlottak fölolvasásra, illetőleg a munkakönyvbe való fölvételre. A művek megbírálásával a működő tagok közül rendszerint azok bízáttak meg, kik a bírálandó dolgozatokkal hasonló irányban fejtettek ki legnagyobb munkásságot. A részletes adatokat a következőkben terjesztjük elő:

a) Komolyabb tárgyú és behatóbb tanulmányozásra mutató értekezéseket olvastak föl: Magyar János, a kör elnöke: Tanulmány Vörösmarty Zalán futásáról, Bánk bán tragikumáról címűeket; Jurkovic Ala-

dár, jegyző: Az irodalmi rajzról, A bírálat kellekeiről, A humorról és szatíráról cz.; Balassa Gyula: A görögök történetírásáról és fejlődéséről; Zombori Lukács: Perikles századáról; Schlesinger József: A régi görögök és rómaiak vallása, mint a családi, politikai és társadalmi életnek alapja cz.

b) A műfordítás terén többen tettek kísérleteket. Leginkább ki-
tűnt Schlesinger József, 8 oszt. tanuló következő fordításaival: Emlékbe-
széd Jean Paul fölött (Börne u.) és Demosthenes első olynthusi beszéde.

c) Sikerültebb költeményeket, novellákat, rajzokat írtak: Bäümel
Mór, 8 oszt. t., Magyar János, 8 oszt. t., Schlesinger József, 8 oszt. t.,
Jurkovic Aladár, 8 oszt. t., Reiner Emil, 7 oszt. t.

d) Figyelemre méltó s részletesebb bírálatokat olvastak föl:
Schlesinger József, Magyar János, Eisz'er Ignác, Jurkovic Aladár és
Vass Géza.

e) Költői műdarabokat szavaltak a rendes tagok közül 16-an 32
darabot, a bejáró tagok közül 8-an 12 darabot.

f) Ez évi munkássághoz járul még két elnöki beszéd és három
titkári jelentés, mely utóbbiak a kör anyagi és szellemi állapotáról adnak
kimerítőbb tájékoztatást.

Az önképzés legközelebbi célját ismeretek szerzése, az iskolai
tanulmányok kibővítésére szolgáló értekezések készítése képezvén, a ta-
nári kar ezt azáltal iparkodott előmozdítani, hogy pályázati tételeket tű-
zött ki, melyekkel egyuttal a munkálkodás irányát is megjelölni iparkodott.
A kitűzött tételek voltak:

1. Magyar nyelvből: „Vörösmarty, Két szomszédvár című epo-
szának tartalma és elemzése alapeszme, szerkezet s jellemzés tekintetében.“
Jutalma 2 ezüst forint. — Pályamunka nem érkezett be.

2. Magyar irodalomból: „Adassék a XVI. század lyrai költészete.“
Jutalma 2 ezüst forint. — Beérkezett 1 pályamű e jellegével: A magyar
lyra rövidben a nemzet történelme; mely a jutalmat el is nyerte. Szerzője:
Wolf Jakab, 7 oszt. tanuló.

3. Latin nyelvből: „Camilla hőstettei (műfordítás). Verg. Aen.
XI-én. 648—724 v. Az eredeti mértékű fordítás előnyvel bir. Jutalma 2
ezüst forint. — Beérkezett 1 pályamunka e jellegével: Labor omnia vin-
cit. Minthogy a fordítás a verselés könnyűségével a szöveg hű visszaadá-
sát is egyesíti, a pályadíjra s egyszersmind a munkakönyvbe való fölvé-
telre is érdemesnek ítéltetett. Szerzője: Baráczius József, 7 oszt. tanuló.

4. Latin irodalomból: „A latin dráma fejlődése s a nevezetesebb
drámáirók.“ Jutalom 2 ezüst forint. — Egy pályamű sem érkezett be.

5. Történelemből: „A mohácsi veszedelem okai és következményei.“
Jutalma 2 ezüst forint. — Beérkezett 1 pályamű e jellegével: Maga kárán
okul a magyar; mely a jutalomra érdemesnek találtatott. Szerzője: Kohn
Géza, 8 oszt. tanuló.

6. Német nyelvből: „Niebuhr, An einen jungen Philologen,“ (műfordítás). Jutalma 2 ezüst forint. — Beérkezett 2 pályamű, a következő jeligés levélkék kíséretében: Tudomány a népek közös kapcsa és Ki mint vet, úgy arat. A pályadíj az elsőnek ítéltetett oda, minthogy azonban a második is elég csinos és kellemes fordítást tüntetett föl, egy névtelen szíves adományából szintén 2 ezüst forinttal jutalmaztatott. Szerzőik: Kohn Géza, 8. és Buding József, 7 oszt. tanulók.

7. Bölcsészettanból: „Az öptudat, mint az önérzelem alapja.“ (A kettőnek párhuzamos fejlődése.) Jutalma 2 ezüst forint. — Pályamű nem érkezett be.

8. Természettanból: „Az erély a természetben.“ (Mivolta, főnmaradása, átalakulásai lehetőleg példákkal fölvilágositva). Jutalma 2 ezüst forint. — Beérkezett 2 pályamunka e jeligék kíséretében: A természet örök könyvét forgatni ne szünjél stb. és Nincsen itten rabság, nincsen itten úrkény, mely parancsolatát menydörögve adja stb. Petőfi. — A pályadíj az elsőnek ítéltetett oda. Szerzője: Heilbrun Arthúr, 7 oszt. tanuló.

9. Görög nyelvből: „Az eskü alakja és anyaga Homér Iliásában.“ Jutalma 2 ezüst forint. — Pályamű nem érkezett be.

A felsorolt Pályázatokhoz járult még azon 5 frtnyi pályadíj kitézése, melyet mint a Dugonics András síremlékének megkoszorúzására begyűlt összeg maradékát, a rendező bizottság Dugonics munkásságát méltató tanulmányra tűzött ki. Ezen pályadíj Magyar János, 8 oszt. tanuló ily című munkájának ítéltetett oda: „Dugonics András a magyar irodalomban.“

Végre az önképző-kör tisztviselői az utolsó bizottsági ülésben elhatározták, hogy azon pályadíjakkól, melyekre pályamunka nem érkezett be, 5 frtnyi jutalomtétel alakíttassék azon önképző-köri tag számára, ki ez év folytán legnagyobb munkásságot fejtett ki. Ezen jutalomra Schlesinger József, 8 oszt. tanuló találtatott érdemesnek.

A pályázatok eredménye június hó 8-án Magyar Gábor igazgató úr elnöke alatt, a tanári kar s néhány az ifjúság előmenetele iránt érdeklődő vendég jelenlétében tartott önképző-köri záró-gyűlés alkalmával tétetett közzé, s egyszersmind a jutalmak is kiosztattak. Az ünnepélyes záró-gyűlés tárgyait képezték: 1) Induló. Baumgartnertől. Előadja a zenekar. — 2) Bánk bán tragikumuma. Fölvassa Magyar János, 8 oszt. tanuló. — 3) Garay „Bánk bán“ cz. költeménye. Szav. Reiner E. 7 oszt. tanuló. — 4) Erdélyi emlék. Előadja a zenekar. — 5) Schlesinger József bírálata Jurkovics Aladár 8 oszt. tanuló „Humor és szatira“ cz. széptani tanulmányára. — 6) A pályadíjak és jutalmak kiosztása. — 7) Mutatvány a beérkezett pályaművekből. Fölvassa Klein József, 8 oszt. tanuló. — 8) Az ifj. elnök bezáró beszéde. — 9) Búcsúinduló az iskolai év végén. Előadja az ének- és zenekar. — Az ünnepély befejeztével az igazgató az intézet

nevében köszönetét fejezte ki a kör vezető tanárának, valamint Markos Imre tanár úrnak, ki az énekekre és zenére dicséretes buzgalommal, teljesen díjtalanul oktatta az ifjúságot; végül pedig az önképző-kör tagjait a fölmutatott irányban való kitartó munkásságra ösztönözte.

A pénztári állapotot a következőkben tüntetjük föl: A múlt évről fönmaradt 20 frt 20 kr. Tagsági díjakból befolyt 122 frt. Kiadatott összesen 92 frt 52 kr. Marad tehát az év végén 49 frt 68 kr. Az egylet tényleges vagyona 129 frt 97 kr., a Szeged-csongrádi takarékpénztárban gyümölcsözik.

A könyvtár az év lefolyta alatt 26 művel szaporodott, 27 kötetben. E szerint jelenleg 446 művet tartalmaz, 664 kötetben.

A könyvtárt gyarapították a folyóiratok is. A kör ez évben előfizetett a „Magyar nyelvőr“-re, a „Századok“-ra, a „Koszorú“-ra, a „Figyelő“-re, a „Budapesti Szemlé“-re, a „Természettudományi és Philologiai Közlöny“-re, s le volt kötelezve a magyar tudományos Akadémia könyvkiadó vállalatának.

E) Gyorsíró-kör.

A gyorsíró-kör 1883. évi szept. 8-án tartotta meg alakuló gyűlést, és pedig ezen alkalommal, fenállása óta, hetedszer. Beiratkozott 54 rendes és 7 rendkívüli tag.

A kör elnöke: a főgymnasium igazgatója.

Vezér-elnök: Bódogh János, a bpesti m. gyorsíró-egyesület t. tagja, okl. gyorsíró.

Előadók: Klein József VIII. oszt. t.

Balassa Gyula VII. oszt. t.

Titkár: Bezdán József VII. oszt. t.

Pénztárnok: Mondschein Vilmos VIII. oszt. t.

Könyvtárnok: Vásárhelyi Gyula VI. oszt. t.

Fegyzők: Hegedüs András VI. Jókai István V. oszt. t.

A szaklapok levelezője: Balassa Imre VI. oszt. tanuló.

A kör működésének nevezetesebb mozzanatai:

1. A bpesti m. gyorsíró-egyesület által hirdetett pályázatra körünkben 10 jeligés dolgozat küldetvén fel, az első és második díjat (ezen alkalommal már *ötödször* egymásután) ezen gyorsíró-kör növendékei nyerték, és pedig az első díjat (egy-egy arany) Bäumel Mór és Klein József VIII. a második díjat (gyorsírási művek) Mondschein Vilmos VIII. és Bezdán József VII. oszt. tanulók. Dicsérő okmányt nyertek: Kohn Géza VIII. Balassa Gyula VII. és Balassa Imre VI. oszt. tanulók.

2. F. év márczius havában a kör vezér-elnökével 3 gyorsíró tanuló utazott fel Budapestre, hogy ott, az országházban tartandó írásversenyen részt vegyen.

Az első díjat a szegedi gyorsíró-kör régibb tagjai nyerték el, míg Klein József és Mondschein Vilmos VIII. oszt. tanulók az első díjra pályázzván, dicséző okmányt nyertek.

3. A gyorsírási szaklapok az iskolai év elején a kör tagjai által 57 példányban rendeltettek meg.

4. A kör a bpesti írásversenyre felutazott két tagjának 10 frt segélyt adott; Gabelsberger Ferencznek, a gyorsírás feltalálójának, szobrára pedig a tagok közt eszközölt gyűjtéssel együtt 12 frtot küldött Münchenbe, az e célra megalakult nemzetközi bizottsághoz; könyvtárát 9 példány gyorsírási művel gyarapította; és május 25-én saját kebelében tartott írásverseny és korrekt stenogrammok díjazására, részint saját bevételeiből, részint ezen célra történt adakozásból 71 forint 05 kr. értékű gyorsírási diszművet fordított; a gyakorlati kiképzés előmozdítása céljából hetenkint 2 gyakorló órát tartott, szegényebb sorsú tagjainak tagsági díjait elengedte, s őket tan- és segédkönyvekkel ellátta.

5. A „Zeibig“-féle gyorsírástörténelem magyar nyelvre való fordításán Bäümel Mór, Klein József, Mondschein Vilmos VIII. Balassa Gyula, Buding József VII. és Schönberger Izidor VI. oszt. tanulók elismerésre méltó buzgalommal dolgoztak.

6. A kör által hirdetett gyorsírási pályázatra beérkezett 56 dolgozat, az írásversenyen pedig 28 tag által 43 munka adatott be.

7. A pályázatok szakszerű megbirálása végett a kör vezér elnöke és Csikós Gyula okl. gyorsíró mellé a kör tagjai közül megválasztattak: Klein József VIII. Baráczius József VII. és Privári József VI. oszt. tanulók. A bírálat értelmében a 43 versenyírási és 56 korrekt gyorsírási pályázatból a következő 38 dolgozat jutalmaztatott:

a) *perczenkint 220 szótag sebességű diktatumnak hibátlan utánírásáért*: Klein József, Mondschein Vilmos VIII. Bezdán József VII. Vársárhelyi Gyula, Hegedüs András, Schulhóf Zsigmond VI. oszt. tanulók;

b) *perczenkint 180 szótag sebességű diktatumnak hibátlan leírásáért*: Kohn Géza VIII. Barátius József, Buding József VII. Kálmán Samu, Weisz Sándor VI. Privári József VI. Szeles János VI. Kunitzer Antal VI. Lantos Antal, Cocron Miklós, Putz József V. és Kohn Dezső IV. oszt. tanulók;

c) *perczenkint 160 szótag sebességű diktatumnak hibátlan leírásáért*: Grüber Gyula VI. Reiter Lajos VI. Sonnenfeld Emil V. Cseh Lajos V. és Jókay László IV. oszt. tanulók;

d) *a korrekt stenogrammnál* a következő tanulók munkálatai nyertek jutalmat: Tripolszky Béla, Vereb Antal, Grünberger Ignác, Waldner József, Bieber Béla, Ivánkovits Béla, Schönberger Izidor, Schulhóf Zsigmond, Kuliner Adolf, Erdensohn János VI. — Jókai István

V. — Gulyás Vilmos, Gombkötő János, Turóczi Mihály IV. és Lakatos Sándor III. B) oszt. tanulók.

8) A pályázati munkálatok díjazásához járultak :

1) A bpesti m. gyorsíró egyesület	4 frt 40 kr.	értékű művel,
2) Mondschein Vilmos VIII. o. t.	8 frt	" "
3) Holzer Tivadar IV o. t.	1 frt	" "
4) A szegedi főgym. gyorsíró kör	46 frt	" "
5) Bódogh János	11 frt 65 kr	" "

Összesen : 71 frt 05 kr.

9) A kör számadásainak és a tisztviselők évi jelentésének fölülvizsgálatára, az alapszabályok értelmében 3 tag, a szervező bizottságba pedig 5 tag megválasztatván, a kör működését ünnepélyes vizsgálattal s a jutalmak kiosztásával befejezte.

A körnek rendes tagjai a szegedi főgymnasium V—VIII. osztályának gyorsírást ismerő növendékei lehetnek ; tagsági díj egész évre 1 frt 50 kr.

F) Szertárak.

a) Természettani szertár.

A lefolyt tanévben a következő beszerzések történtek : 12 db. bolognai palaczk, 12 db. bataviai üvegcepp, Atwood ejtő-gépe, megfordítható inga, monochord, Melde hangvilla-készüléke, Mach-féle hullámgép, Tyndall készüléke a fénytörés és teljes visszaverődés megmutatására, Ingenhousz készüléke a hővezetéshez, elhajló és lehajló delejtű, Ampère készüléke a villamrohamok kölcsönös hatásainak megmutatására, rheostat Wheatstone szerint, Laclanché-féle galván-elem. Ezekon kívül különféle kézi eszközök, kísérleti szerek és anyagok vásároltattak, javítások eszközöltettek.

b) Vegytani szertár.

A vegytani szertár vásárlás után gyarapodott : 1 db fali bádóg víztartóval s ehhez szükséges mosdó készülékkel ; a kísérletezésekhez szükséges vegyszerekkel.

c) Természetrajzi szertár.

E tanév folyamán szertárunk új helyiséget nyert és nagyobb átalakításon ment keresztül, — minek folytán, de főleg az által, hogy részint vásárlás, részint adakozások útján tetemes szaporodás állott be : két üveges szekrény készíttetése és mintegy 200 darab papiros skatulya beszerzése vált szükségessé. Az üveges szekrények egyikében — a nagyobb kétajtósban — az állat-boncztan köréhez tartozó tárgyak, másikában —

a kisebb egyajtásban — az izeltlábú állatok köréből a pankányok, százlábúak és rákfélé állatok; a férgek köréből a gyűrűs-, fonál- és laposférgek; a tüskebőrűekből a hengerestestűek, tüskös-, csillag- és üstökös állatok; a tömlősek köréből a meduzák, polypok, szivacsok sat. helyeztetek el. — Ugyancsak a szertár butorzatához járult még egy 4 méter hosszú, s 1 méter széles asztal, továbbá a tisztaság fentartásához ujabban szükségessé vált ruhák és eszközök beszerzése. Mely általános megjegyzések előrebocsátása után szertárunk gyarapodását — az állat-, növény- és ásványország terményeit illetőleg — a következőkben adjuk:

1. Az állatországból és pedig *a)* az *emlősök* köréből hozzájárult: 1 drb. 3 hónapos magzat, (foetus humanum), ajándékozta: tek. Dr. Herzl Fülöp, gyakorló orvos úr, 1 drb közönséges görény (*Mustela putorius*), ajánd.: Csokonai Károly, vadkereskedő úr, 4 drb fehér egér (*Mus musculus*), ajánd.: tek. ifj. Hoffer Károly úr; — *csontvázakból*: 1 drb farkas koponya (*Canis lupus*), ajánd.: tek. Fendt Antal, kat. erdőbecslési felügyelő úr, 1 drb őz koponya (*Cervus capreolus*), ajánd.: tek. Mihajla Márk póstamester úr Nadrágról, 1 drb róka koponya (*Canis vulpes*), ajánd.: tek. Bachó Titusz, kat. titkár úr, 1 drb mezei nyúl koponya (*Lepus timidus*), ajánd.: Noszlopy Antal, gymn. V. oszt. tanuló; — *agancsok és szarvakból*: 1 pár közönséges szarvas agancs (*Cervus elaphus*) 10-es, 1 pár dámszarvas agancs (*Cervus dama*), 4 éves, 3 pár őz agancs (*Cervus capreolus*), 1., 2. és 3. évesek, a tokozatos fejlődést szépen feltüntető, 1 pár kőszáli zerge szarv. (*Antilope rupicapra*), mindannyi tek. Fendt Antal, m. k. kat. erdőb. felügyelő úr ajándéka; — *b)* a *madarak* köréből: 1 drb bajnok vibicz (*Tringa v. Machetes pugnax*), tek. Kass János úr ajándéka, 1 drb piszegő lúd (*Anser albifrons*), 1 drb kanalas rucza (*Anas clypeata*), 1 drb sípos rucza (*Anas penelope*), 1 drb csörgő kacsza (*Anas crecca*), 1 drb búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*), 1 drb füles vöcsök (*Podiceps auritus*), 1 drb csutora madár (*Recurvirostra avocetta*), mind megannyi tek. Wagner Gyula ügyvéd úr ajándéka; 2 drb rózsaszínű seregély (*Pastor roseus*), tek. ifj. Hoffer Károly úr ajándéka; — *madár-tojásokból* az intézet egyes növendékei által ajándékoztatott: 3 drb búbos banka- (*Upupa epops*) tojás, 1 drb nyaktekeres- (*Junx torquilla*), 3 drb függő czinke- (*Parus pendulinus*), 2 drb seregély- (*Sturnus vulgaris*), 1 drb tőke kacsza- (*Anas boschas*), 1 drb gyöngytyúk- (*Numida meleagris*) és 1 drb szárcsa (*Julica atra*) tojás; — *c)* a *hüllők* köréből: 1 drb ferge gyík (*Lacerta agilis*), 2 drb fali gyík (*Lacerta muralis*), 3 drb zöld gyík (*Lacerta viridis*), az intézet néhány növendéke — s egy darab homoki vipera (*Vipera amodites*), Keczei Mészáros Géza, gymn. VI. oszt. tanuló által ajándékozva. *d)* a *puhatestűek* köréből — legnagyobb részt vásárlás folytán — beszereztek a következő tárgyak: 1 drb óriási nagy szüvény (*Cardium*), 1 drb legyező kagyló (*Pinna squamosa*). 1 drb nemes legyező kagyló (*Pinna*

nobilis), 1 drb gömbölyded legyező kagyló (*Pinna rotunda*); továbbá 1 drb zarándok fése (*Pecten Jacobæus*) és a következő csigák: 1 drb *Murex radix*, 1 drb *Terebra maculata*, 1 drb *Mitra episcopalis*, 1 drb *Voluta scapha*, 1 drb *Cypraea tigris* (tigris csüllör), 1 drb *Strombus lentiginosus*, 1 drb *Oliva sangvinolenta*, 1 drb *Cassidaria echinophora* és 2 drb *Vermetus gígas*. Ezekhez járult — ajándékozás folytán — mintegy 30 drb kisebb, részint csiga, részint kagyló, a növendékek által ajándékozva. Megemlítendőnek tartjuk e helyen, hogy az intézet természetrajzi szertárának gondnoka, növendékei segítségével megkezdette a Szeged város területén és közvetlen szomszédságában előforduló kagylók és csigák összegyűjtését, mely fáradságukat eddig mintegy 20 faj csiga és kagyló beszerzése jutalmazta. — Az *ízeltlábú* állatok, de főleg ezek 2-ik, 3-ik és 4-ik osztálya, a *pankányok*, *százlábúak* és *rákok*, továbbá a *férgek* köréből a gyűrűs-, fonál- és lapos férgek; a tüskebőrűek köréből a hengerestestű-, tüskös-, csillag- és üstökös állatok s a tömlősek köre szertárunkban eddig igen mostohán, vagy épen nem lévén képviselve, e hiányok pótlására bevásárlás folytán a következő állatok szereztettek meg: 1 drb déleurópai skorpió (*Scorpio europæus*), 1 drb tarantel pók (*Lycosa Tarantula*), 2 drb ezerlábú (*Julus lineatus*), 10 drb *Glomeris marginata*, 10 drb *Glomeris transalpina*, 3 drb *Aega bicarinata*, 5 drb *Mysis vulgaris*, 6 drb *Palemon antennarius*, 2 drb *Palemon serratus*, 2 drb *Gebia littoralis*, 2 drb *Calinassa subterranea*; — 1 drb *Homarus marinus*, 1 drb *Nephrops Norvegicus*, 1 drb *Thenus orientalis*, 2 drb *Cancer pagurus*, 1 drb *Pagurus Bernhardus*, 1 drb *Cancer maculatus*, (tengeri rákok); 3 drb *Maja squinado*, 2 drb *Maja verucosa*, 1 drb *Crangon vulgaris*, 6 drb *Coristes dentatus*, 4 drb *Grapsus cruentatus*, 1 drb *Portunus pubes*, 2 drb *Portunus plicatus*, 1 drb *Eriphia spinifrons*, 2 drb *Eriphia gonagra*, 4 drb *Melia denticulata*, 4 drb *Melia tessellata*, 5 drb *Rüppelia tenax*, 2 drb *Parthenope horrida*, 1 drb *Lambrus angulifrons*, 2 drb *Pericera cornuta*, 2 drb *Eurypodius Latreillei*, 2 drb *Stenorhyncus longirostris*, 5 drb *Leptopodia sagittaria*, 1 drb *Aphrodite aculeata*, 1 drb *Pentacta dolium*, 4 drb *Ophiocantha setosa*, 2 drb *Comatula mediteranea*, 1 drb *Comatula phalangium*. 1 drb *Plumaria* (Ocania), 1 drb *Sertularia*. — 2 drb *Echinus esculentus*, 1 drb *Echinus saxatilis* (tüskös állatok), 1 drb *Cidaris imperialis*, 3 drb *Salmacis bicolor*, 2 drb *Asterocanthion*, 2 drb *Asteropecten*, 1 drb *Asterias esculentum*, 2 drb *Asterias ruber*, 2 drb *Ophiolepis ciliata*, és végül 1 drb *Tenia solium* (galandféreg), 8 méter hosszú. Ez utóbbit ajándékozta Harmos Árpád, intézetünk VI. oszt. növendéke.

2. A *növényországból* gyűjteményünkhöz járult: 1 drb Repkény-törzs (*Hedera helix*), 16 cm. *átmérőjű*, ajándékozta: tek. Fendt Antal, kat. erdőb. felügy. úr; 60 drb szárított havasi növény, ajándékozta: Lillin Károly, gymn. IV. oszt. tan.

3. Az *ásványországból* szertárunk gyarapodásához járult mintegy 20 drb igen szép és értékes ásvány, ajándékozta: tek. Faber Gyula úr, az osztr.-magyar államvaspálya társulat resiczai könyvvezetőségének főnöke; továbbá 1 drb Lignit, ajándékozta: tek. Herglotz Sándor úr, említett társulat gazdasági titkára, Rác-Bogsánban; és 2 drb tőzeg (turfa), ajándékozta: tek. Vészits Lajos tanár úr; végül őslénytani gyűjteményünk 1 őszarvas-angancscsal és egy kövült mammút foggal szaporodott, az előbbi tek. Hegedűs István, tápéi jegyző úr, az utóbbi Kálmán Samu, VI. oszt. tanuló ajándéka. (Az agancs Tápénál, a fog Moholynál fogatott ki a Tiszából). Az imént elősorolt tárgyak tüntetik föl szertárunk ez idei gyarapodását, minthogy azonban a fentemlített természeti tárgyak jó nagy része ajándékképpen folyt be s praeparálást igényelt — ez házilag eszközöltetvén, különböző anyagok bevásárlását is szükségessé tévé, minek folytán nagyobb mennyiségben szereztettek be: arsén, salicylsav, borszesz, sodronyok, állat-szemek, kőcz sat., mint a mely anyagok az állatok kitömésénél és praeparálásánál okvetlenül megkívántatnak . . .

Kedves kötelességünknek tartjuk az intézet nevében köszönetet mondani a t. tanügybarátoknak, kik a természetrajzi szertár gyűjteményét a fentebb elősorolt tárgyakkal, de bármi csekéllyel is gyarapították.

d) Régiség- és éremgyűjtemény.

E gyűjteményt gyarapította a f. évben feloszlott „Szeged-felsővárosi Társalkodási Egylet“ és „Szegedi Szabadelvü-kör“ a következő tárgyakkal: 1) 490 drb különböző korbéli ezüst- és rézéremmel. 2) 48 drb régi papírpénzzel. 3) 12 drb különféle bronz-, vas- és cserép-tárggyal.

G) Tanári könyvtár.

Vásárlás útján következő munkákkal gyarapodott a könyvtár: Gyulai Pál, Budapesti szemle 1883—84. folyama. — Természettudományi Közlöny 1883—84. folyama. — Az országos középtanodai tanár-egylet közlönye 1883—84. — Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien 1883—84. — Annalen der Physik und Chemie 1883—84. — Zeitschrift für mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht 1883—84. — Hunfalvy János, Dél-Európa, különös tekintettel a néprajzi viszonyokra. — Csengeri Antal összegyűjtött munkái 1—5 köt. — Dr. Szinnyei József, Az ezer tó országa. — Klotz, M. Tullii Ciceronis orationes pro M. Tullio, pro M. Fonteio, pro A. Caecinia, pro lege Manilia 2 péld. — Klotz, M. Tullii Ciceronis orationes pro P. Sulla, pro A. Licinio Archia poeta 3 péld. — Carolus Halm, Cornelii Taciti libri qui supersunt, I. köt. — Gryssar, T. Livii ab urbe condita librorum partes sel. 2 köt. 2 péld. — Csaplár Benedek, Révay Miklós élete, 1—2 köt.

A magyar tudományos akadémia az ő kiadványaiból 25 frt ked-

vezményi áron a következő munkákat küldötte meg tanintézetünknek: Abel, Adalékok. — Abel, Egyetemeink. — Aristophanes vígjátékai. I—III. köt. — Aristoteles Ethikája. — Bánóczi, Révai élete. — Bardócz, A mechanika alapvonalai. — Beöthy L. A társadalmi fejlődés kezdetei I. II. köt. — Bethlen G. kiadatlan politikai levelei. — Csanády. A must és bor. — Curtius, A görögök története. I—VI. köt. — Euklides Elemei. — Henszlmann, Székesfehérvári ásatások. — Helmár, Bonfiniusnak jellemzése. — Kalchbrenner, Magyarország hártagombáinak képei. 1—4. füz. — Knauz, Kortan. — Knauz, Országos tanács története. — Koch, Dunai trachytesoport. — Kruspér, Légtüneti észleletek. — Lewcs, Goethe élete. I. II. köt. — Laveleye, Kormánytormák. — Mayr Gy., A társadalmi élet törvényszerűsége. — Maine-Sumner, H. A jog őskora. — Molnár A., A közoktatás története Magyarországon I. — Műrégészeti kalauz (I. II.) füz. — Nyelvemléktár. I—VIII. köt. — Br. Nyáry J. Az Aggteleki barlang. — Nádasdy F. nádor csal. levelezése. — Pauler Gy., Wesselényi I. II. köt. — Pesty, Várispánságok. — Pesty, Eltűnt régi vármegyék. I. II. köt. — Pesty, A szörényi bánóság. I—III. köt. — II. Rákóczi F. levéltára. I. oszt. I—IX. köt. — Régi magyar költők tára. I—IV. köt. — Rupp, Budapest helyrajzi története. — Rupp, Magyarország helyrajzi története. I—III. köt. — A két Rákóczi Gy. családi levelezése. — II. Rákóczi F. önéletrajza. — II. Rákóczi Gy. és az európai diplomacia. — Simonyi, Kötőszók. I. II. köt. — Soltész, A fűvészet alapvonalai. — Symonds, A Renaissance Olaszországban. I. II. köt. — Szász K., Gr. Széchenyi és az Akadémia megalapítása. — Szabó K., Régi magyar könyvtár. — Szabó I., A lég. — Szilády A., Temesvári Pelbart élete és munkái. — Szilágyi S., Bethlen G. és a svéd diplomacia. — Szinnyey J., Repertorium I. 1. és II. 1. köt. — Thaly, Ocskai László. — Taine, A jelenkori Franciaország alakulása. I. II. III. köt. — Thierry, A római birodalom képe. — Gr. Tököly Imre levelezése. — Trefort, Tanulmányok. — Vámbéry, A magyarok eredete. II. kiadás. — Vass, Hazai és külföldi iskolázás az Árpád-korszak alatt. — Wenzel, Magyarország bányászatának története. — Magyar országgyűlési Emlékek. I—VIII. köt. — Erdélyi országgyűlési Emlékek. I—VIII. köt. — Anjoukori diplomatai Emlékek. I—III. köt. — Mátyáskori diplomatai Emlékek. I—IV. köt. — Török-magyarokori történelmi Eml. I—IX. és Index hozzá. — Magyar történelmi Tár. VII—XXV. — Verancsics munkái (Mon. Hung. Hist. II. oszt. 2. 3. 4. 5. 6. 9. 10. 19. 20. 25. 26. 32.) — Tököly Imre naplói. (Mon. Hung. Hist. II. 23¹/₂. 24. 15. 18.)

Továbbá 49 drb értekezés a nyelv- és széptudományok köréből. — 16 drb matematikai és természettudományi közlemény. — 25 drb értekezés a történelmi tudományok köréből.

Ajándékozásból gyarapodott a könyvtár: Fehér Ipoly, Győr

megye és város egyetemes leírása. Nagys. Fehér Ipoly főigazgató úr ajándéka. — A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló tizenegyedik jelentése. A nagymélt. vall. és közoktatásügyi miniszterium ajándéka. — Közoktatás 1883—84. folyamán. Magyar Gábor főgymn. igazgató ur ajándéka.

H) Ifjusági könyvtár.

Az ifjusági könyvtár vásárlás útján a lefolyt tanévben a következő művekkel gyarapodott: Gyulai Pál, Egy régi udvarház utolsó gazdája, 1 k. Budapest, 1884. — Budenz József, Nyelvtudományi közlemények XVII. k. III. füz. — Jókai Mór, Egy magyar Nábob. Regény 1—3 k. — Jósika Miklós, Zólyomi. Budapest 1878. — Degré Alajos, Kék vér. Reg. 1. köt. Budapest, 1870. — Abonyi Lajos, Itt a szép alföldön. Népies elbeszélés. Bpest. — Verne Gyula, A prémelek hazája, 1 k. Reg. Budapest, 1873. — Vas Gereben, Tekintetes urak, 1—2. r. Budapest, 1864. Schmidt-Fuchs, Ifjusági iratok V—VII. — Összesen 11 mű, 14 kötetben.

Ajándékozás. A Szeged-felsővárosi Társalkodási Egylet és Szegedi Szabadelvűkőr főeloszolván, utolsó egyesületi ülésének határozata értelmében gazdag könyvtárát a főgymnasium ifjusági könyvtárának ajándékozta oly kijelentéssel, hogy a már ott meglevő példányok a helybeli Tanítóegyesületnek engedtesse át. Ez uton az ifjusági könyvtár a következő részint tudományos, részint szépirodalmi művekkel gazdagodott: Asbóth Lajos Emlékiratai. — Bajza, Ellenőr. Világtörténet, 4 köt. — Barthelemy, Delusi Filokles. — Básthy József, Magyarok emléke. — Bitnicz Lajos, Magyar nyelvbeli előadás. — Bloch Mór, Magyar-német zsebszótár. — Budapesti Szemle, 1840. 1873. — Bulwer, Rienzi. — Campe H., Ifjabbik Robinson. — Peregriny, Amerika fölfedezése. — Csontos István, Erkölcsei értekezés. — Czuczor Gergely, Washington élete. — Csengeri Antal, Történelmi tanulmányok. — Czecz János, Bem hadjárata. — Dumont István, Taktika. — Ebersberg, Az ember és a pénz. — Edvi Illés Pál, Közhasznú olvasókönyv. Kézi könyv, 2 köt. — Egyed Antal, P. O. Naso keservei. — Eötvös József, Magyarország 1514-ben, 3 köt. Reform. Kelet Népe és a Pesti Hirlap. Magyar írók és államférfiak. — Erkölcsei elbeszélések. — Érzékeny történetek. — Fáy, Tapasztalások a nevelés mezején. — Fényes Elek, Magyarország statisztikája, 2 köt. Magyarország geografiája, 3 köt. — Fessler, Aristides és Temistokles. — Földrajzi tanítás, 2 köt. — Fülöp Gábor, Uzong. — Fábrián Gábor, Titus Lucretius Carus. — Gauthier, Utak és utcák építési módja. — Gerő György, Bouilloni Godofréd — Gvadányi József, XII. Károly svéd király élete. Rontó Pál. — Hadary Antal, Bécs emlékezetére méltó dolgai, 2 köt. — Hanák K. János, Természetrész. — Haraszty A., Utazás Éjszak-Amerikában. — Hazacha, Buda.

— Hermann Ágoston, Éjszakamerikai államok, 3 köt. — Keresztúry, Hitbizományok átalakulásáról. — Horváth Cyril, Kuthen kún király. — Horváth Endre, Árpád. — Horváth Mihály, Magyarok története, 4 köt. — Horváth Mihály, 25 év Magyarország történetéből, 3 köt. Magyarország függetlenségi harczának története, 2 köt. Kisebb történeti munkái, 4 köt. Magyarország történelme, 4 köt. — Hugó Károly, Egy magyar király. — Hutter Antal, Vezérelvek a magyar népirodalomban. — Hamari D., Komáromi napok. — Hunfalvy, Utazás a balti tenger vidékén, 2 köt. — Illei János, Elmefuttatások, 2 köt. — Illés és Szekrényesi, Napoleon császár élete, 5 köt. — Jászay-Láng Ádám, Genovéva. — Báróczy minden munkái, 8 köt. — Kazinczy Ferencz eredeti munkái, 2 köt. Levelei 3 köt. — Kecskeméthy Zsigmond, A magyarok eredetéről. — Kelemenfy László, Korhely élet szomorú vége. — Kemény Zsigmond b., Gyulai Pál. Reg. — Kossuth Lajos, Felelet gróf Széchenyi Istvánuak. — Közhasznú ismeretek iskolája, 2 köt. — Közhasznú ismeretek tára, 12 köt. — Kossuth Lajos, Hazai rejtelmek, 2 köt. Munkái, 4 köt. Polgári szózat. — Karvasy Ágoston, Nemzetgazdászati tudomány. — Kecskeméthy Aurel, Gróf Széchenyi István utolsó évei. — Kemény Gábor b., Nagy-Enyed veszedelme. — Kövály László, Erdély története 1848—49-ben. Okmánytár Erdély történetéhez. — Kecskeméthy Aurel, Háromezer tengeri mértföld. — Lánghy István, A tudományok ismerete. — Lányi Károly, A magyar nemzet története. — Lázár János gr., Florinda. — Lavaleyé Emil, Deák Ferencz. Laboulaye, Abdala vagy a négylevelű lóher. — Magyar szózatok. — Mayer, Universum-Album. — Magyar László, Délafrikai utazásai. — Molnár Aladár, Tanügyi tanulmányok. — Magyarországi rendeletek tára 1867—1871. — Nagy Alajos, Batthyány Lajos élet- és jellemrajza. — Palugyai Imre, Ügyvédek. — G. F. Pálinka-kórság. — Pauer János, Az egyházi rend érdeme. — Pongrácz Emil, Szuezig és vissza. — Rómaiak biografiája. — Rómaiak Görögországban. — Rottek, Staatslexikon, 12 kötet. — Rüstow W. 1870—71-iki porosz-francia hadjárat. — Rice William, Tigris-vadászat Indiában. — Schmidt Kristóf, Ifjúsági iratok, 6 köt. — Scholtz, A természetet magyarázó atya. — Simai Kristóf, Igazházi. — Szalay Antal, Legyünk igazságosak. — Szalay László, Statusférjak és szónokok könyve, 2 köt. Fridrik és Katt. — Szánthó Károly, Hinni vagy nem hinni. — Száz esztendőre szóló kalendárium. — Széchenyi István gróf, A lovokról. Politikai programm-töredék. Üdvlelde. Stadium. Hitel. Nehány szó a lóverseny körül. Szentiványi László, Róbert Péter élete. — Széchenyi István gr. munkái, 3 köt. — Szemere Bertalan munkái, 3 köt. — Sziládi Áron, Magyar-török okmánytár, 6 köt. — Szilágyi Ferencz, Magyar forradalom története. Magyar forradalom férfiai. — Szokoly Viktor, Honvéd-élet. — Századok. — Tamás, Szünförd és Metri története. — Theon utazása Görögországban. — Tóth Lőrincz, Uti tárcza, 3 köt. — Törvények gyűjte-

ménye, 1865—1868. 1871. — Thaly Kálmán, Adalék a Tököly és Rákóczy történetéhez, — Telcky József gr., Hunyadiak kora Magyarországon, 8 köt. — Thierry, Attila története. — Térey Pál, Angol-skóthoni napló. — Tanulmány a vidéki életből, 2 köt. — Velencei utazás. — Vámbéri Ármin Vázlatai Közép-Ázsiából. — Vass József, Béla király névtelen jegyzője. — Vass Samu gr., Kilencz év egy száműzött életéből. — Xántus János Utazásai és levelei, 2 köt. — Zechenter Antal, A horatiusok. — Ajtay Sámuel, Fedor és Mária. — Arany János, Murány ostroma. — Azaél halála. — Abonyi Lajos, A mi nótáink, 2 köt. Kenyér és becsület. Beszélei. — Bachick József, Laidár és Rurik. — Balzac Grandet, Eugenia. — Benke József, Lizinka. — Bércz-virágok. — Benárd, A koros hölgy, ford. Petöfi. — Bertarid és Grimvald. — Balla, A tündéröv. — Bodor Lajos, Magyar-pogány hitregék. Duzsárd. — Boz Dickens, Twist Olivér, 3 köt. Karácson-éj. Két város, 2 köt. Nehéz idők. — Beöthy Zsolt, Biró Márton. — Bajazet, Szomorú játék. — Chimáni Lipót, Tarka jelenetek, 2 köt. — Cervantes, A bőkezű szerető. — Császár Ferencz Költeményei. — Czakó, Leona. — Degré Alajos, Kedély-rajzok. Eljegyzés álarcz alatt. Félreismeret lángész. Novellái. Kalandornő. Salvator Róza. A nap hőse. — Dugonics András, Példabeszédek, 2 köt. A szerencsenek, 2 köt. A gyapjas vitézek, 2 köt. Gyöngyösi költeményei, 2 köt. Jolánka, 2 köt. Troja veszedelme. Szittyai történetek, 2 köt. — Don Quichotte. — Emlény. 2 köt. — Eötvös József, Falu jegyzője, 3 köt. — Eredeti játékszin, 4 köt. — Estike, 3 köt. — Estikék. — Ezer egy éjszaka, ford. V. M. 14 köt. — Farkas András, Eliza testamentuma. — Fáy András munkái. Fris bokréta. — Flygare Emilia, A sziget rózsája. — Fűsvény ángy. — Frankenburg, Életképek. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. — Freytag Gusztáv, Kalmár és báró, 3 köt. — Gaal, Szirmay Ilona, 2 köt. A király Ludason. — Gyóry Vilmos, Az elmés nemes, 2 köt. — Gillényi Sándor, Pesti nemzeti játékszini zsebkönyv. — Graczián Boldizsár, Udvari ember, 3 köt. — Gúnyorczák. — Gyömbéri Jónás, Bors és paprika. — Hahn-Hahn Ida grófnő, Forster Zsigmond. Cecil. — Harsányi Pál, Mulattató gyűjtemény. 3. köt. — Házasulók. — Helfert és Klárka. — Honderű. — Honművész. 1839. — Honművész. 1840. — Horváth Ádám, A tétényi leány. — Jókai Mór, Varchoniták, Fortunatus Imre, Bujdosó naplója, Fehér rózsza, Délvirágok, Janicsárok végnapjai, Erdély aranykora, Egy magyar nábob, 2 köt., Kárpát Zoltán, 2 köt., Hétköznapok, A régi jó táblalibrák, Szomorú napok, Szegény gazdagok, 2 köt., Kalózkirály és Magyarhon szépségei, Virradóra, 2 köt., Véres könyv, 2 köt., Felfordult világ, Kisebb beszélei, Milyenek a férfiak, Milyenek a nők, Mire megvénülünk, 2 köt., Oceania, Népvilág, Dekameron, 3 köt., Tarka élet, A szerelem bolondjai, 2 köt., Fekete gyémántok, 2 köt., Politikai divatok, 2 köt., Arany ember, 2 köt. — Jósika Miklós, Vázlatok, Abafi, 2 köt., Viszhangok, 2 köt., Egy szív rejtelsei, 2 köt.,

Könnyműek, 2 köt., Regényes képletek, Békési Ferencz kalandjai, 2 köt., Egy házasság a nagyvilágban, 2 köt., Jósika István, 5., Toressains, 8 köt., A két Barcsai, Egy kétemeletes ház Pesten, Az élet utjai, Élet és tündérhon, II. Rákóczy Ferencz, 4 köt., Zrinyi a költő, 2 köt., Szegedi boszorkányok, Hat Uderszky leány, 2 köt., Novellák, Regényes képletek, Pygmaeon, Jő a tatár, A két mostoha, A végváriak, Nagyszebeni királybiró, Gordiusi csomó, A tudós leánya, 2 köt., Két élet, Rejtett seb, Az első lépés veszélyei, Akarat és hajlam, A mi késik, nem mulik, Zöld vadász, Szegény ember dolga csupa komédia, 2 köt., Egy magyar család a forradalom alatt, 5 köt., Magyar kényurak, 2 köt. — Kisfaludy Károly minden munkái, 9 köt. — Kisfaludi Sándor minden munkái, 5 köt. — Kemény, Zord idők. — Kotzebue szindarabjai, 10 köt. — Kovács Pál, Beszély-füzér, 2 köt. Thália, 3 köt., Kovacsóczy M., Nefelejts. — Kölcsy Ferencz minden munkái, 2 köt., Naplója. — Költői pályaművek. — Kunoss Endre, Dalfüzér. — Külföldi játékszín, 9 köt. — Kisfaludi Sándor, Hymfi szerelmei. — Lafontaine, A különöz, 3 köt., Rafael, Természet és szerelem, Ida, Faon és Heroze, Tinka. — Lukács Pál, Dunántuli hölgyecske. — Magyar Aglája. — Májer, Szindarabok az ifjuság számára. — Mednyánszky Alajos, Elbeszélések. — Mészáros Ignác, Magyar szekretárius, Kártigám kisasszony. — Molnár János, Magyar könyvház, 4 köt. — Madách Imre, Az ember tragoediája. — Molière, A férjek iskolája, a nők iskolája, Vigjátékai. A szeleburdi. — Moreto, Szép Diego és Iphigenia. — Nagy Ignác, Beszélyek, 2 köt., Magyar titkok, 2 köt., Menny és pokol, Szinmütár, 2 köt. — Nemzeti Almanach, 2 köt. — Nemzeti szinmütár, 2 köt. — Peleskei nótárius. — Petőfi Sándor, A helység kalapácsa, János vitéz, Összes költeményei, 2 köt., Ujabb költeményei, 2 köt. — Petrichevich-Horváth Lázár munkái, 2 köt. — Palzownö, St.-Roche, 3 köt., Thyrnau Tamás, 3 köt. — Pontisz grófnak megöletése. — Rajnis József, Magyar Virgilius. Regélő, 1840. 1842. 1843. — Remellay Gusztáv, Történeti beszélyek. — Satobriand, Atala. — Skott Walter, Ivanhoe, 6 köt. — Szepesi Károly, Egy színész emléklapja. — Shakespeare, Coriolán. — Sulyánszky Antal, Örangyal, 4 köt. — Szabó Richard, Nők világa. — Szájas Péter ur történetei. — Szigeti Mózes, Eredeti mesék. — Vas Gereben, Neveünk. — Szigligeti Ede, Két pisztoly, Szökött katona, Gyászvitézek, Róza. — Nagy Ignác, Hajdan és most. — Sziágyi Ferencz, Klió, 3 köt. — Szathmári Károly P. Ország sebei, 2 köt., Régi világ, Magyarhon fénykora, Sirály, Izabella, Bethlen Miklós. — Tavaszi virágok. — Taylor, A gyermek és a madarak. — Tompa Mihály, Népregék. — Töltényi Szaniszló, Szonettek. — Tromplitz, Szent szébaldi sirkert. — Turgenjew Iván, Füst, A nemes fészek. — Tóvölgyi Titus, Szivek világa, 2 köt. — Talabér, Böngészet a francia szépirodalomból. — Toldi Ferencz írói arany-ünnepe. — Uchard Mária, Charol gróf. — Vachot Imre, Országgyűlési Almanach.

— Restauratio, Farsangi iskola, Országgyűlési szállás. — Vajda Péter, A legszebb leány. — Vajda Péter, Dalhon, 3. köt. — Vernett, Báró De Manx. — Viener és Lovászy, Virányfűzér. — Wieland, Téli regék. — Zorianda fejedelemasszony. — Jászai Pál, A magyar nemzet napjai a mohácsi vész után. — Jakab István, Zsarnok apa. — Kubinyi Lajos, Meddig él a magyar nemzet és Kenessey Kálmán, Nézetek. — Vas Gereben, Tormagyökerek. — Világ közönséges története, 2. köt. — Wagner Fridrich, Az erkölcs és bölcsesség. — Warren Sámuel. A tözsér.

Összesen: 356 mű, 613 kötetben.

A múlt tanév végén az ifjúsági nagy könyvtár tartalmazott 457 művet 756 kötetben. Jelenlegi gyarapodás 367 mű 627 kötetben. Az ifjúsági kis könyvtár összes létszáma 322 cím.

I) A főgymnasium ösztöndijas és jutalmazott tanulói

az 1883—84. tanévben.

a) Ösztöndijasok:

1. *Doktor Ferencz III.* A) oszt. tan., Alapy-féle alapítványból évi 210 frttal.

2. *Endrényi János IV.* oszt. tan., Ebner-féle családi alapítványból évi 100 frttal.

3. *Jakabffy Lajos VIII.* oszt. tan., Bonnaz-féle alapítványból évi 96 frttal.

4. *Noszlopy Antal V.* oszt. tan., Alapy-féle alapítványból évi 210 frttal.

5. *Onitiu Valér III.* B) oszt. tan., Gozsdu-féle alapítványból évi 150 frttal.

6. *Szimits Pál VII.* oszt. tan., Dimitrievits Nesztor-féle alapítványból évi 150 frttal.

7. *Zombory Lukács VII.* oszt. tan., Makra-féle családi alapítványból évi 113 frt 40 krral.

b) Jutalmazottak:

1. A vallástanban tanúsított jeles előmenetelért:

Buding Fózsef VII. oszt. tan., az Ebner-féle alapítványból 6 drb aranyyal.

2. A magyar ny. és irodalomban tett kitünő előmenetelért:

Magyar János VIII. oszt. tan., a Kisfaludy-társaság által alapított Kisfaludy-jutalomból 25 frt értékű magyar irodalmi művekkel.

3. Jó magaviseletük- és jeles előmenetelükért:

Fanik Imre IV. — és *Priváry Fózsef VI.* oszt. tanulók a Sobay-féle alapítványból egyenkint 25 frt 20 krral.

Bardczius Fózsef és *Bezdn Fózsef* VII. oszt. tanulók az Oltványi István-féle alapítványból egyenkint 61 frt 62 krral.

Hidegh Mihály VI. — és *Klein Fózsef* VIII. oszt. tanulók a dr. Cajus Gábor és neje Abeles Regina alapítványából egyenkint 60 frttal.

Boros Fózsef, Flesch Adolf, Noszlopy Antal és *Tóth Mihály* V. — *Priváry Fózsef* VI. — *Bezdn Fózsef, Buding Fózsef, Flesch Adolf, Krausz Ferencz, Simits Pál* VII. oszt. tanulók, a feloszlott Szeged-felsővárosi Társalkodási Egylet és Szegedi Szabadelvükör által ajándékozott „Deák Ferencz” (Laveleye Emil után fordította Szász K.) című mű egyegy példányával.

Értesítés a jövő 1884—85. tanév megnyitásáról.

A jövő tanévre a beiratások augusztus hó három utolsó napján történnek. — A fölvetel szabályai a következők:

1. A növendék szülői vagy ezek megbizottja kíséretében jelentkezik az igazgatóságnál s itt fölmutatja az előbbi tanévről szóló iskolai bizonyítványát s azon tanodának, melyben ezen bizonyítványt nyerte, Értesítőjét, továbbá keresztelőlevelét s illetőleg születési bizonyítványát.

2. Tandíj fejében a négy alsó osztályba járó ifjak, ha helybeliek 3 frt 80 krt, ha vidékiek 6 frt 80 krt, — a négy felsőbe járók pedig, ha helybeliek 5 frt 80 krt, ha vidékiek 10 frt 80 krt fizetnek egész tanévre. Szegény sorsú, de jó magaviseletű s szorgalmas növendék, szegénységi bizonyítvány fölmutatása mellett, tandíjelengedést kérhet.

3. Az első osztályba csak oly tanuló vétetik föl, ki 9-ik életévét betöltötte, s a népiskola 4-ik osztályának tananyagában kellő jártassággal bír.

A vidéki szülők és gyámok figyelemztetnek, hogy a gyermekek részére fölfogadandó szállás iránt az igazgatóságnál tudakozódhatnak.

Szeged, 1884. június hó 30-án.

Magyar Gábor,
igazgató.

TARTALOM.

	Lap.
Szeged szab. kir. város földrajzi és meteorologiai viszonyai	3
<i>A tandri kar</i>	72
<i>Előadott tananyag</i>	74
<i>Írásbeli feladványok</i>	85
<i>A tanulók előmenetele:</i>	88
A) <i>A kötelezett tantárgyakban</i>	88
B) <i>A nem kötelezett tantárgyakban</i>	112
<i>A sorozatban használt érdemjegyek fokozata</i>	116
<i>Rövidítések jelentménye</i>	116
<i>Statisztikai kimutatások:</i>	117
A) <i>A tanulók általános áttekintése</i>	117
B) <i>A tanulmányok eredményének áttekintése</i>	118
C) <i>Az érettségi vizsgálatok eredménye</i>	119
D) <i>A tanulók származási helyének kimutatása osztályonkint</i>	120
<i>Adatok a főgymnasium történetéhez:</i>	121
A) <i>Az intézet belételeire vonatkozó néhány fontos mozzanat</i>	121
B) <i>Felsőbb hatóságoktól érkezett fontosabb leiratok</i>	123
C) <i>Ifjúsági segélyező-egylet</i>	124
D) <i>Önképző-kör</i>	127
E) <i>Gyorsító-kör</i>	130
F) <i>Szertárak</i>	132
G) <i>Tanári könyvtár</i>	135
H) <i>Ifjúsági könyvtár</i>	137
I) <i>A főgymnasium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói</i>	141
<i>Értcsítés a jövő tanév megnyitásáról</i>	142

